Geceyi anlat bana

DJUNA BARNES

İngilizceden çeviren: Aslı Biçen

AYRINTI

DJUNA BARNES (1892-1982)

Lydia Steptoe takma adıyla da yazan Amerikalı romancı, kısa öykü ve oyun yazarı, şair ve gazeteci.

Barnes genellikle yirminci yüzyılın ilk yarısında yazan modernistlerle birlikte anılır. Modernizmin, dili yeniden canlandırmak, modern bireyin bilinçdışını ve yabancılaşmasını ifade etmek ve gerçekçiliği reddetmek gibi ideallerini paylaştı. Barnes yapıtlarında amaçlarına ulaşmak için gerçekçi ya da doğalcı betimlemelerden çok yoğun bir imge ve simge kullanımına yer verdi. Kronolojik sırayı bozma, kara mizah ve şiirsel bir düzyazı üslubu gibi unsurları da kullandı. Bu yöntemlerin karanlık bir hayat anlayışıyla birleştiği yapıtları genellikle gerçeküstü ve Gotik nitelikler sergiler. Kendi bohem geçmişinden çeşitli öğeler de içeren metinleri normaldışı, yabancılaşmış ve grotesk kişilerle doludur ve okurda kasvetli bir dehşet duygusu uyandırır. Elizabeth dönemi nesrinin ve Fransız modernist şiirinin zenginliğine sahip zarif bir üslupla yazar. Barnes hem yaşam tarzı hem de edebiyattaki yeri bakımından epeyce alışılmadık ve bağımsız bir kişiliktir. Sanat eğitimi almış, kimi kitaplarını (*Ladies' Almanack* ve *Ryder*) bizzat kendisi resimlemiştir.

Gençlik döneminde bazı önemli edebiyat dergilerinde ve New York gazetelerinde makaleleri, kısa öyküleri, şiirleri ve illüstrasyonları yayımlandı. Bu sıralarda yazdığı öykülerin çoğu 1982'de yayımlanan *Smoke and Other Early Stories* adlı kitapta bir araya toplandı. Ancak en iyi öyküleri *Spillway* (1962)'dedir. Barnes 1920'lerin başlarında Paris'e gitti ve orada yaşayan birçok göçmen yazarla tanıştı. Bunlardan biri olan ve *Vanity Fair* dergisi için bir söyleşi yaptığı James Joyce'tan çok etkilendi. Pikaresk romanı *Ryder* (1928), dil ve yapı açısından sergilediği deneysellik bakımından Joyce'un ve özellikle de *Ulysses* romanının etkilerini yansıtır. Eleştirmenler romanı genellikle olumlu değerlendirdiler.

Ancak Barnes'ın en iyi romanının *Nightwood* (1936; Geceyi Anlat Bana) olduğu kabul edilir. Kimi eleştirmenler kitabın yoğun bir lirizm ile karakterize olan üslubunun, kopuk anlatı yapısına karşılık romana bir bütünlük kazandırdığını belirtmişlerdir. Barnes belirgin bir cinsel ve toplumsal kimlikten yoksun karakterlerin çektikleri acıları betimlerken, onların bilinçdışı ve irrasyonel saplantılarının metaforları olarak düşlerden, hayvanlardan ve geceyle ilgili imgelerden yararlanmıştır. Kimi eleştirmenler romanın dilini "tuhaf ve çapraşık" bulup yerseler de, Edwin Muir, Kenneth Burke ve Alfred Kazin'in de aralarında bulunduğu birçok eleştirmen hayranlıkla karşılamıştır.

Barnes *Geceyi Anlat Bana*'dan sonra pek az şey yazmış, kendisiyle yapılan bir söyeşide bu yapıtın yaratıcı enerjisinin büyük kısmını tükettiğini söylemiştir. Sonraki yapıtları arasında en önemlisi *The Antiphon* (1958) adlı nazım piyesidir.

DİĞER YAPITLARI: *The Book of Repulsive Women* (1915), *A Book* (1923), *Vagaries Malicieuses* (1974), *Greenwich Village as it is* (1978), *Creatures in an Alphabet, Poems* (1982) ve *Djuna Barnes' New York* (1987).

İçindekiler

Önsöz: T. S. Eliot **9**

I
Eğil **15**

II
La Somnambule **36**

III
Gece nöbeti **52**

IV
İşgalci **63**

V
Nöbetçi, geceyi anlat bana **73**

VI
Ağacın düştüğü yerde **95**

VII
İn Matthew, in **108**

VIII
Mecnun **139**

PEGGY GUGGENHEIM
ve
JOHN FERRAR HOLMS'a

Önsöz

Ne zaman sahiden yaratıcı bir kitaba bir önsöz yazmak sözkonusu olsa, önsöz yazmaya değen çok az kitabın tam da önsöz yazmanın münasebetsizlik olduğu kitaplar olduğu gibi hisse kapılırım hep. Şimdiye kadar bu türden iki münasebetsizlik yaptım; bu üçüncü oluyor ve eğer sonuncusu olmazsa buna en çok ben şaşacağım. Bu önsözü ancak şöyle gerekçelendirebilirim. Kişi, kendisinin zaman içinde, belli bir yakınlık geliştirdikten sonra algıladığı her şeyi, diğer insanların kitabı ilk okuyuşta anlamalarını bekleyebiliyor. Ben *Geceyi Anlat Bana*'yı birkaç kere, yayınevine ilk gönderildiğinde, redaksiyon sırasında ve yayımlandıktan sonra okudum. Bu önsöz okunacak olursa kitaptan önce okunacağı varsayımından hareketle, diğer okurlar için şu yapılabilir diye düşündüm: Kitap

hakkındaki değerlendirmeme hangi aşamalardan geçerek ulaştığımı anlatmak. Zira bu kitabın bir bütün olarak anlamını kavramak bir hayli zamanımı aldı.

Çeşitli yayın organlarında çıkan ilanlarda, kitabı okurlar için cazip kılma amacıyla betimlerken, "öncelikle şiir okurlarına hitap edeceğini" söylemiştim. Bir ilan metninin kısalığı düşünüldüğünde yeterince iyi bir ibare sayılabilirdi bu, fakat burada bunu biraz açma fırsatı elime geçtiği için memunum. Bununla kitabın ayırt edici özelliğinin öncelikle sözel olduğunu söylemek istemediğim gibi, şaşırtıcı dilinin bir içerik boşluğunu gizlediğini ima etmek gibi bir amacım da yok. "Roman" sözcüğünün içi artık geçerliliğini yitirecek ölçüde boşalmış değilse ve canlı karakterlerin yaratılıp birbirleri ile ilişkileri içinde anlatıldığı bir kitap anlamına geliyorsa, bu kitap bir romandır. Bayan Barnes'ın "şiirsel düzyazı" üslubunda yazdığı da değil söylemek istediğim. Ama günümüz romanlarının birçoğu aslında "yazılı" değildir demek istiyorum. Sahip oldukları gerçekliği büyük oranda, insanların halen günlük, basit iletişim ihtiyaçları içerisinde çıkardıkları sesleri doğru bir biçimde aktararak edinirler; romanın bu sesleri içermeyen bölümleri de işinin ehli bir gazetecinin ya da devlet memurununkinden daha canlı olmayan bir düzyazı üslubuyla kotarılır. Tamamiyle canlı bir düzyazı tarzı, sıradan roman okurunun vermeye hazır olmadığı bir şey talep eder okurdan. *Geceyi Anlat Bana*'nın öncelikle şiir okurlarına hitap edeceğini söylemek onun bir roman olmadığı anlamına değil, sadece şiirle terbiye edilmiş duyarlılıkların tam anlamıyla değerlendirebileceği kadar iyi bir roman olduğu anlamına gelir. Bayan Barnes'ın aynı zamanda bir düzyazı üslubu da olan bir düzyazı ritmi ve nazımınkinden farklı bir müziksel yapısı var. Bu düzyazı ritminin karmaşıklığı yazarın amaçlarına göre azalıp çoğalabiliyor; ama ister yalın ister karmaşık, iletilecek meseleyi birincil yoğunlukta ortaya koyan şey bu ritim.

Kitabı ilk kez okuduğumda doktorun girişinden önceki açılış bölümü biraz yavaş ve sarkıyor gibi gelmişti bana. Bütün bu ilk okuma boyunca kitaba hayatiyet verenin tek başına doktor olduğu izlenimi içindeydim ve son bölümü yüzeysel bulmuştum. Şimdi ise son bölümün hem dramatik hem de müziksel olarak temel

önemde olduğuna kaniyim. Bununla birlikte ileriki okumalarımda diğer karakterler de bence yaşar hale gelip odak noktası kayarken doktor figürünün öneminin hiçbir biçimde azalmaması kayda değer bir şeydi. Aksine, bütün yapının bir bileşeni olarak görüldüğü zaman farklı ve daha derin bir önem kazanıyordu. İkna edicilikten uzak bir biçimde oynanan bir oyunda, izleyicinin sabırsızlıkla sahnede yeniden görünmesini beklediği tek parlak oyuncu olmaktan çıkmıştı. Gerçek hayatta böylesi bir karakter karşılıklılığı ortadan kaldırıp o kadar konuşkan olmayan insanları silerek kimsenin konuşmasına izin vermezmiş gibi görünmesine rağmen, kitaptaki rolünün bununla ilgisi yok. Başlangıçta sadece doktorun konuştuğunu duyarız; niçin konuştuğunu anladığımız söylenemez. Ama yavaş yavaş bencilliğinin ve kasıntılığının yanı sıra (bir yerde kendinden "Dr. Matthew-Yüce-toz-zerresi-Dante-O'Connor" diye söz eder) ümitsiz bir çıkar gözetmezliğe ve derin bir alçakgönüllüğe de sahip olduğunu anlamaya başlarız. Alçakgönüllülüğü hiçbir yerde boş kilisedeki muhteşem sahnede olduğu kadar öne çıkmaz, ama kitap boyunca çaresizler arasında ona o çaresiz gücü veren şey de budur. Parlak ve zekice monologlarının kaynağı diğer insanlara kayıtsızlığı değil, aksine aşırı duyarlı bir biçimde onların farkında olmasıdır. Nora geceleyin ziyaretine geldiğinde onun için yapabileceği tek şeyin ("başka birini beklediğinden epeyce rahatsız olmuştu") -"durumu kurtarmanın" tek yolunun- Nora onun dediklerini pek dinlemese, durup durup kendi saplantısına dönse bile, dur durak bilmeden konuşmak olduğunu hemen anlar. Karşılığında hiçbir şey almadan başka insanlara kendinden vere vere içini boşaltması en sonunda çıldırma raddesine gelmesine neden olur. "Sefahat ve geceyi öğrenmek için bana gelerek hayatımı mahveden bütün insanlar." Fakat çoğu zaman insanın o küçük sızlanışlarını, feryatlarını boğup, utancını daha tahammül edilebilir hale getirmek, ıstırabını bayağılıktan biraz olsun kurtarmak için konuşur.

Tabii ki Doktor O'Connor gibi bir karakter kuklalar arasında tek başına gerçek olamazdı; böylesi bir karakter, gerçekliğini gerçekleştirebilmek için kendisi kadar bilinçli olması gerekmeyen başka gerçek insanlara ihtiyaç duyar. Kitapta zihnimde yaşamayı sürdürmeyen hiçbir karakter yok. Felix'le oğlu insanın içine hafa-

kanlar bastıracak kadar gerçek kişiler. Bazan bir cümleyle karakterler öylesine aniden hayata karışıyorlar ki, insan bir mumya sanıp dokunduğu şeyin canlı bir polis olduğunu fark etmişçesine irkiliyor. Doktorun Nora'ya söylediği şu cümle mesela: "Sen gelip de üstümdeki taşı devirene kadar pekala idare ediyordum, şimdi açıkta kaldım, yosundan ve gözlerden ibaretim." Robin Vote (hepsinin içinde en şaşırtıcı karakter, çünkü yazarın bu etkiyi hangi araçlarla yarattığını pek anlamasak da onu son derece gerçek buluruz) "başı portakal çiçekleri ve gelin duvağıyla taçlanmış, bir toynağı korku tasarrufuyla havada, ağaçlar arasındaki bir açıklıkta yürüyen bir antilopun görüntüsü"ndedir; "genç hayvanların çıkmaya hazırlanan boynuzları gibi, sanki uyuyan bir çift göz gibi" sokakları vardır. Bazan da gevşek bir biçimde kavradığımız bir durum bir cümleyle dehşet verici bir yoğunluk kazanır; Nora'nın yatakta yatan doktoru görünce birden aklına geliveren şu cümle gibi: "Tanrım, çocuklar anlatamadıkları bir şeyler biliyorlar; Kırmızı Başlıklı Kızı ve yataktaki kurdu seviyorlar!"

Kitap tek tek portrelerin bir araya getirilmesinden ibaret değil; karakterler, tıpkı gerçek hayattaki insanlar gibi, birbirlerini özellikle seçerek değil rastlantı ya da kader diyebileceğimiz şey sayesinde bir araya geliyorlar: İlgi odağı tek tek bileşenlerden biri üzerinde değil, bir arada oluşturdukları bütün yapı üzerinde. Onları, birbirleri üzerindeki etkileri ve birbirleri hakkında başkalarına söyledikleri aracılığıyla tanıyoruz. Son olarak kitabın bir psikopatoloji incelemesi olmadığını söylemeye herhalde gerek yok (ama kitabı ilk defa okuyan biri için gerekebilir). Kişilerin mizaçlarındaki anormallikler yüzünden çektikleri acılar var yüzeyde; oysa daha derinlerde evrensel insan ıstırabı ve dayanışması var. Normal hayatlarda bu ıstırabın farkına varılmaz çoğunlukla, daha da kötüsü, ıstırabı çeken kendisini izleyen biri kadar bile farkına varmaz onun. Hasta insan kendisindeki meselenin ne olduğunu bilmek istemez; bazan bilmek ister ama çoğunlukla bu bilgiyi kendi kendinden gizlemeyi seçer. Hatırladığım kadarıyla Püriten ahlakında, kişinin iradeli, çalışkan, akıllı ve becerikli biriyse ve toplumsal uzlaşımları ihlal etmemeye özen gösteriyorsa mutlu ve "başarılı" bir hayat sürüyor olması gerektiği örtük olarak kabul ediliyordu. Ba-

şarısızlık kişinin kendisindeki bir zayıflık ya da sapkınlığın sonucuydu; ama edepli insanın kâbuslar görmesine gerek yoktu. Oysa artık bireylerin bütün çektiklerinin "toplum"un hatası olduğu ve dışarıdan müdahalelerle düzeltilebileceği varsayımı daha yaygın. Aslında, her ne kadar uygulamada farklı görünüyor olsalar da iki felsefe de aynıdır. Bana öyle geliyor ki kendimizi yaratılmış nesnelere bağımlı kıldığımız ve iradelerimizi geçici amaçlara teslim ettiğimiz sürece hepimizi aynı kurt yiyor demektir. Bu açıdan bakıldığında *Geceyi Anlat Bana* daha da bir önem kazanıyor. Bu insanlara ürkünç garabetler olarak bakmak kitabı anlamamak olduğu gibi, kendimizi aşırı önemseyip kalplerimizi müzmin gurur günahıyla katılaştırmak demek olur.

Geçenlerde kitabı övmek isterken aslında okurun böylesi yanlış bir tutumu benimsemesine yol açabilecek bir eleştiri yazısı yayımlanmış olmasaydı, bir önceki paragrafı lüzumsuz ve sadece büyük hayranlık duyduğum bir kitabı tavsiye etmek niyetiyle yazılmış bir önsöz için fazla abartılı bulurdum ben de. Yoksa, okurun yanlış yöne gitmesini engellemeye çalışırken tahmin edilemeyen başka bazı yanlış anlamalara yol açılabileceğini bilmiyor değilim. Yaratıma ve hayal gücüne dayanan bir yapıt bu, felsefi bir inceleme değil. Başlangıçta dediğim gibi, kitaba önsöz yazmaktaki uygunsuzluğun farkındayım; bir kitabı birkaç kere okumuş olmak kişinin henüz okumamış olanlara söylenebilecek doğru şeyleri bildiği anlamına gelmez ille de. Yine de okuru büyük bir üslup başarısı, olağanüstü güzel cümleler, gözalıcı bir kişileştirme ve mizah ve Elizabeth dönemi trajedilerine çok benzeyen bir dehşet ve yazgı duygusu ile karşılaşmaya hazır olmaya çağırıyorum.

T.S. ELIOT, 1937

İkinci basıma not

Yukarıdaki önsöz görüldüğü gibi on iki yıl önce yazıldı. İlk olarak kitabın Londra'da Faber and Faber tarafından yayımlanmasından kısa bir süre sonra Amerika'da çıkan Harcourt, Brace and Co. ba-

sımında yer aldı. Faber and Faber da İngiltere'de kitabın ikinci baskısını yaparken bu önsözü kullanmayı uygun gördü.

Kitaba duyduğum hayranlık azalmadığı ve önsözü gözden geçirmek için elimdeki tek neden onu yazdığım sıradaki yetersizliğimin işaretlerini gizlemek ya da çıkartmak olacağı için -kendi yazdıklarına on iki yıl sonra bakan her eleştirmenin kapılabileceği bir dürtüdür bu- romanı yeni okuyan birine yardımcı olabilecek bir yaklaşım işaret etme yolundaki amacına hâlâ hizmet edebildiğini umduğum bu önsözü olduğu gibi bırakmanın en iyisi olduğuna karar verdim.

T. S. ELIOT, 1949

I
Eğil

1880'lerin başlarında, Tanrının kutsadığı, insanlarınsa lanetlediği bir ırkı sürdürmenin gerekliliğine duyulan köklü şüpheye rağmen, askerlere özgü güzelliğini inanılmaz gücüyle pekiştiren Viyanalı bir kadın, Hedvig Volkbein, -direklerinin üzerine, gösterişli, kızıl bir örtü atılmış, Habsburg Hanedanının mühürüyle desenlenmiş perdeleri iki yana toplanmış karyolada, Volkbein silahlarının dolgun, parlak simle işlendiği, kuştüyü, saten kapitone örtü üzerinde- doktorunun tahmininden 7 gün sonra, kırk beş yaşında, tek çocuğunu doğurdu: bir oğul.

Aşağıdaki sokaktan geçen atların nal sesleriyle sarsılan bu savaş meydanında, bayrağını selamlayan bir generalin ihtişamıyla doğrularak ona Felix adını verdi, kollarından bıraktı ve öldü. Çocu-

ğun babası altı ay önce yüksek ateşe kurban gidip öbür tarafı boylamıştı. İtalyan kökenli bir Yahudi olan Guido Volkbein hem boğazına hem de giyim kuşamına düşkündü, ceketinin iliğine ince bir iple tutturulmuş, ne idüğü belirsiz nişanını takmadan asla insan içine çıkmazdı. Ufak tefek, tıkız, kibirli ve çekingen bir adamdı, gebe kadınlar gibi yukarı doğru hafif bir eğimle dışarı fırlayan göbeği ceketinin ve pantolonunun arkasını gerdiriyor, ancak meyvelerde rastlanan şaşmaz bir çizgi gövdesinin tam merkezini belirliyordu -Burgonya şarabı, kremşanti ve biranın oluşturduğu o kaçınılmaz eğri.

Sonbahar, başka hiçbir mevsimde olmadığı kadar onu ırkıyla ilgili anılara boğan o özlem ve dehşet mevsimi, en sevdiği havaydı. Okunduğu zaman, diğerlerine göre pek nezih omurgaları üzerinde oturan asil hanımları yerlerinden fırlatıp, *Monsignori* ve kırmızı cüppeli kardinallerle birlikte, aynı anda hem insafsız hem de mutlu olabilen insanların isterik esrikliği içinde alkış tutturan; Papa'nın kendisini bile, şeytanı zaptetmek uğruna meleklerinden vazgeçen bir adamın kahkahasıyla yücelerdeki tahtından yuvarlayan, Pietro Barbo diye birinin çıkardığı, Guido'nun ırkının boğazında bir iple Hıristiyan ahalisini eğlendirmek için Corso'da koşmasını öngören 1468 kararnamesini haykıran sarı siyah ketenden güzel mendili avcunda sıkarak dolaştığı görülmüştü o zamanlar. Bu anı ve ona eşlik eden mendil Guido'nun içine (o cafcaflı coşkunluğa kapılıp kendilerine özgü biçimi alır almaz bozulmaya başlayan bazı çiçekler gibi) Yahudiliğe ait ne varsa kazımıştı. Kızgın, dalgın, lanetli, yürürdü, dört yüz yıl sonra onu kurban haline getiren bu ortaklığın acısıyla kararmış iri gözlerinin üzerinde göz kapakları titrerken, çok önceleri *Piazza Montanara*'yı tutmuş o çığlığın yankılarını -halkının yaşayageldiği aşağılanmayı- kendi gırtlağında hissederdi, "Roba Vecchia!"*

Elli dokuz yaşında hâlâ çocuksuz olan Guido kendi yüreğinden, beklemekte olduğu çocuk için, kendi tutkusuna göre şekillendirdiği bir yürek hazırladı, asalete duyulan amansız bir saygı, avlanan bedenin kasların gerilmesiyle diz çöküşü, yaklaşmakta olan, erişilemez şeyin karşısında yok olmak, sanki büyük bir ısıya maruz kal-

* (İta). Eski hikaye (ç.n.)

mış gibi. Guido, ilerde oğluna da olacağı gibi, kendisine nasip olmayan bu kan üstünlüğü karşısında eziliyordu.

Çocuksuz da öldü, Hedvig'in Hıristiyan karnında asılı duran vaadi saymazsak. Guido, rastlantıyla ya da kendi seçimleriyle halklarından ayrılıp, sırf içerdiği unsurlar kendilerine yabancı olduğu için, zihni hayali bir topluluğa boyun eğmeye zorlayan bir dünyada ikamet etmek durumunda olduklarını fark eden bütün Yahudiler gibi yaşamıştı. Bir Yahudi için bir Hıristiyan'ın kucağında ölmek kazığa çakılmakla birdir. Hedvig, kendisine çektirdiği onca acıya rağmen, bu kimsesizin ardından ağladı. O anda gövdesi bir engele dönüşmüştü ve Guido o duvarın önünde öldü, acılı ve yalnız. Hayatı boyunca bu kapanması imkânsız mesafeyi kapatabilmek için elinden geleni yapmıştı Guido; bunların içinde en acı ve faydasız olanıysa Baronluk iddiasıydı. Hıristiyanlığı kabul etmiş; neredeyse tükenmek üzere olan köklü bir Avusturya soyundan geldiğini söylemiş, bunu desteklemek için de gülünç ve yetersiz kanıtlar ileriye sürmüştü: üstünde hiçbir hakkı olmayan bir zırh ve hiçbir zaman varolmamış (küçük isimleri dahil) bir atalar silsilesi. Hedvig sarı siyah mendillerini bulduğunda bunların kendisine ailesinin Roma'ya yerleşen bir kolunu hatırlattığını söylemişti.

Hedvig'e taparak, onun, kendisinde komik ve iğreti duran kaz adımı yürüyüşünü taklit ederek, bir olmaya çalışmıştı onunla. Hedvig de aşağı kalmazdı belki, ama ondaki o küskünlüğü ve yalnızlığı hissedince, bu darbeyi, Yahudi olmayan birinin yapması gerektiği gibi geçiştirdi -ihtiyatla onun üzerine giderek. Kocası ona ne anlattıysa inanmıştı, ama sık sık: "Neyin var?" diye sorardı - bu bitmez sitem ona göre aşkını hatırlatmanın bir yoluydu. Guido bunu hayatı boyunca bir suçlama olarak algıladı. Hortumun ucuna parmakla basılınca kuvvetlenen cılız suyun gücüyle övgüler patlatarak, asaleti göklere çıkarırken işkence çekiyordu. Düşük unvanlıların yanında, sanki yumuşak kalpliliğinden onlara ne zamandır düşledikleri bir lütufta bulunuyormuş gibi candan kahkahalar atardı. Hareketlerindeki askerlere özgü o hafif geri tepme ve gıcırdayan çizmeleriyle, nefes alırken içi dışına çıkacakmış gibi görünen, barut ve at kokan, uyuşuk da olsa henüz tarihi düşülmemiş bir savaşa her an hazır gibi görünen bir generalle (tam Hedvig'in hoşlan-

dığı tiplerden) karşılaştığında adam elini öyle bir sıkmıştı ki, benzerine az rastlanır bir titremeye kapılmıştı Guido. Hedvig'in de aynı şekilde ama daha yoğun bir güçle el sıkıştığını fark etti sonra, küçültülmüşlüğü bir bebek evininki kadar uğursuz olan, daha ufak bir kalıptan çıkmışa benzeyen eliyle. Karısının şapkasındaki o tertemiz tüy bir savaş rüzgârı esiyormuşçasına titriyordu; doğal, sözünün eri, geniş yürekli ve neşeli bir kadındı. İkisine bakarken kafası karışmış, kendisini birazdan azarlanacak gibi hissetmişti, ama general değil de karısı tarafından.

Hedvig, kafası şaraptan dumanlı, dans ederken, dans pisti bir tatbikat alanına dönüşürdü; topukları tam bir talim görmüşlükle kesik kesik yeri döverdi, omuz başlarını rütbelerinin püsküllü, örgülü apoletlerini taşıyanlar kadar bilinçle oynatır, devriyesi sırasında ille de birini tutuklamaya azmetmiş bir nöbetçinin dikkatiyle çevirirdi başını. Yine de Hedvig elinden geleni yapardı. Muazzam nezaket diye bir şey varsa, onun kişileşmiş hali denebilirdi Hedvig'e -ama hafif bir endişe de vardı. Bilmeden çiğnediği şey Guido'nun kendi Baronluğuna duyduğu inançtı. Buna askerin emre "inandığı" gibi inanmıştı. İçinden bir ses -ki ona değer verdiği yoktu- başka şeyler fısıldıyordu. Sorgusuz sualsiz Barones olmuştu Hedvig.

Volkbein'ın zamanında Viyana'da Yahudilerin kabul edildikleri pek az iş vardı; ama o, ev eşyaları pazarlayarak, eski ustaların resimleriyle kitapların birinci baskılarını el altından alarak ve para değişimi yaparak, Hedvig için, sur içinde, kuzeyden Prater'a bakan, büyüklüğü, loşluğu ve heybetiyle, ilişkilerini simgeleyen fantastik bir müzeye dönüşen bir ev satın almıştı.

Peluşları ve yaldızlı helezonik desenleriyle insanın başını döndüren uzun rokoko salonlar, beyaz ve kırık Roma heykel parçalarıyla doluydu, bir koşucunun bacağı, göğsünden vurulmuş bir annenin hafif çevrilmiş, tüyler ürpertici kafası; değişen her gölge bu kafadaki kör, çıplak gözlere bir gözbebeği düşürüyor, böylece güneşin hareketini izliyor gibi oluyorlardı. Büyük salon ceviz kaplamaydı. Şöminenin üzerinde Medici kalkanının etkileyici taklitleri, yanında da Avusturya kuşu vardı.

Üç heybetli piyano (Hedvig o zamanın valslerini, bir erkeğin

usta dokunuşlarıyla, kendi nabzının temposuna uygun olarak hızlı ve sert çalardı -Viyanalılara atfedilen o eğitimli, çevik dokunuş, her ne kadar ritim aşkıyla çetrefilleşse de taleplerini düello eder gibi karşılıyordu) Madrid'ten gelen ejder-kanı, kalın halılar üzerine serpiştirilmişti. Çalışma odası, menevişli, sağlam tahtadan yapılmış, dağınık, iki masa barındırıyordu. Her şeyden iki üç tane olması Hedvig'in hoşuna gidiyordu. Her iki masanın da orta kavisleri üzerine gümüş başlı karfiçe çivileriyle nakşedilmiş bir aslan, bir güvercin, bir ayı, bir koç, ortalarında da parlayan bir meşale vardı. Desenin yapılmasına nezaret eden Guido, aklına o anda gelen bir düşünceye sarılıp bunun Volkbein arması olduğunu iddia etti, ama sonradan, bunun papalığın kararıyla uzun zamandan beri kullanılmayan eski bir arma olduğu ortaya çıktı. Parka bakan kocaman pencerelerde (Guido'nun çok hoş bulduğu bir Fransız esintisi) yerli kadifeler ve Tunus'tan gelme süslerle yapılmış perdeler, Avusturyalıların pek sevdiği koyu kırmızı Venedik panjurları vardı. Uzun masanın hizasından başlayıp kavisli tavana kadar yükselen meşe panellerin üstünde Guido'nun sözde ana babasının gerçek boyutta portreleri asılıydı. Hanım, gözleri şeytanca parlayan, dudakları aralık, gösterişli bir Floransalı'ydı. Elbisesinin kabarık, incili kolları, koni biçimli, örgülü kafasını çevreleyen, sivri uçlu, sert dantel yakaya kadar yükseliyordu. Dev bir yığın oluşturan eteği derin gölgelerle aşağı dökülüyordu, ilkel ağaçlar arasında uzanan kuyruk bir halı kadar kalındı. Sanki bir kuşu bekliyor gibiydi. Beyefendi tedirgin tedirgin bir savaş atı üzerinde oturuyordu. Ata binmiş gibi değil, sanki gökten üzerine inmek üzereymiş gibiydi. Sürücünün deri ceketli dimdik sırtı ve eyer arasındaysa İtalyan göğünün mavisi uzanıyordu. Ressam, hayvanı tam başını eğerken, yelesi havada yakalamıştı; kuyruğu ince, eğri bacakları arasından ileri doğru uzanıyordu. Beyefendinin giysisi Romantik ve Dini tarzların şaşırtıcı bir karışımıydı, sol kolunun altına sadece tepesi görünen tüylü bir şapka sıkıştırmıştı. Bütün resimde bir Mardi Gras* havası vardı sanki. Beyefendinin üç çeyreklik açıda tespit edilmiş başı, Guido Volkbein'a epeyce benziyordu, aynı esrarlı kartal burnu; gözka-

* Katoliklerin büyük perhize girmeden önce, maskeli balolar ve danslarla kutladıkları Salı günü (ç.n.)

paklarını, sanki altlarında görme yetisinden başka bir şey varmışçasına kabartan gözlerin bakir mavisi dışında bütün hatlar sıcak ve yumuşaktı. O sonsuz, nesnel bakışın hızını kesebilecek hiçbir şey giremezdi araya. Aslında benzerlik rastlantıdan ibaretti. Şayet birisi tenezzül edip konuyu araştırsaydı, bu tuvallerin iki eski, gözüpek oyuncunun resimleri olduğunu ortaya çıkarabilirdi. Guido bunları, unutulmuş, tozlu bir köşede bulmuş, soyluluğunu gösterecek bir kanıta ihtiyaç duyacağından emin olduğunda satın almıştı.

Otuz yıl elinde sadece bu gerçekler, yani topu topu iki portre kalan Felix için, tarih işte bu noktada durmuştu. Teyzesi saçlarını amber bir tarakla tararken ona bütün bildiklerini anlatmıştı ve onun geçmişi hakkında yegâne bildiği de buydu. Doğumundan otuz yaşına gelene değin Felix'i biçimlendirenin ne olduğunu bilen yoktu, çünkü her Yahudi çocuğu Gezgin Yahudi'dir* bir bakıma. Onunla nerede ve ne zaman karşılaşırsanız karşılaşın hep bir yerlerden -nereden olduğu önemli değil- geldiğini hissedersiniz, içinde oturmaktan çok yalayıp yuttuğu bir ülkeden, onu besleyen ama hiçbir zaman miras alamadığı gizli bir diyardan; çünkü Yahudi her yerde gibidir, ama hiçbir yerden gelmez. Felix'in lafı geçtiğinde, en az üç kişi onu aynı zamanda üç değişik ülkede gördüklerine yemin ederlerdi.

Daha önce babasının da yaptığı gibi, Felix kendini Baron Volkbein olarak tanıtırdı. Felix'in nasıl yaşadığını, parasını nasıl kazandığını- bir köpeğin keklik sürüsünün kokusunu alması, yol gösterip koşması gibi alırdı paranın kokusunu- yedi dili birden nasıl ustalıkla konuştuğunu kimse bilmezdi. Birçok insan yüzüne ve görüntüsüne aşinaydı. Babasının ölümünden sonra kabul gören unvanı sayesinde, pek aranan biri olmamasına rağmen, tam bir eşitlikle selamlaşmaya razı olmayan, yine de (ölüye duydukları saygı yüzünden) bu tür insanlarda bize çok tanıdık gelen hafif bir baş hareketiyle -gelecek için yatırım yapar gibi- selam veren tanıdıklarından, o duruma has kaçamak bakışlar koparmayı başarıyordu.

Felix babasından hem daha uzun hem daha yapılıydı. Saçları bayağı geriden başlıyordu. Uzun, biçimli, oval yüzü yorucu bir melankolinin pençesine düşmüştü. Bir tek özelliği Hedvig'e çekmişti,

* Bir efsaneye göre Kalvari'ye gitmekte olan İsa'ya hakaret ettiği için kıyamete kadar hiç dinlenmeden dolaşmaya mahkûm edilen bir Yahudi (ç.n.)

annesininki ihmalden, kendisininki de tutkusuzluktan kösnül görünen ağzının çıkık dişlerine sımsıkı yapışması. Diğer hatları, burnu, çenesi, gözkapakları biraz hantaldı; gözlerinden birine oturan tekgözlük, güneşte yuvarlak, kör bir göz gibi parlıyordu.

Genelde tek başına dolaşır, her an çok önemli bir olaya iştirak etmeyi beklermiş gibi giyinirdi, ama giysileri bilinen hiçbir olaya uygun düşmüyordu; her vaziyete uyum sağlama kaygısıyla elbiselerini hem gece, hem gündüz giyebilecek gibi diktirirdi.

Geçmişini oluşturan iç içe geçmiş tutkulardan, bir ırklar karmaşasından, binlerce olanaksız durumun üst üste kilitlenmesinden oluşan bir yığındı ve aynı zamanda tekti Felix -ayaklı bir sıkıntı.

"Eski Avrupa" adını verdiği şeye, yani aristokrasi, asalet, krallık saplantısına dönüşmüştü bu sıkıntı. Bir unvanı telaffuz etmesi gerektiğinde başında ve sonunda şöyle bir duraklıyordu. Yegâne bağlantı şansının dolambaçlı sözlerden geçtiğini bildiği için ağdalı konuşmasını uzattıkça uzatırdı. Uzun zamandır unutulmuş (ancak uzun zaman hatırlanan şeyler uzun zamandır unutulmaya hak kazanırlar) İmparatorluk Saraylarının ölüsünü diriltmeye çalışırken, en ufak bir dikkatsizliğin bile yeniden canlandırma çabalarını baltalayacağı korkusuyla memurları ve gardiyanları yakışıksız bir gevezelikle soru yağmuruna tutup onların dediklerini can kulağıyla dinleyerek kendi önüne dikilen engellerin izini bir fanatiğin öfkesiyle sürerdi. Eğer önünde yeterince eğilirse, boyun eğip, saygısını ifade ederse o büyük geçmişin biraz olsun onarılacağını düşünüyordu.

Bin dokuz yüz yirmide Paris'teydi (kör gözü orduya girmesine mani olmuştu), yine caketatayını, tozluklarını giyip selam vererek, hızlı, sarkaçvari hareketlerle önünde eğilecek doğru şeyi: doğru sokağı, doğru kafeyi, doğru binayı, doğru manzarayı arardı. Lokantalarda "önemli birisi" gibi gözüken herkese hafifçe selam verirdi, ama bunu öyle yapardı ki yalnızca yeleğini düzelttiği zannedilebilirdi. Dairesini, kendisinden önce orada oturan Burbonyalının öte tarafa intikal etmesi sayesinde tutabilmişti. Bir uşağı bir de ahçısı vardı; birisini on dördüncü Louis'ye benzediği için tutmuştu, diğeriniyse Kraliçe Victoria'ya, daha doğrusu onun cüzdanında taşıdığı ucuz kâğıda basılmış resmine benzettiği için.

Felix'in o özel *Comédie humaine* arayışı tuhaflıkta son bulmuş-

tu. Fermanlar, yasalar, halk hikâyeleri ve batıl inançlar uzmanı, nadide şarap tadımcısı, daha da nadide kitapların ve bütün istihkam ve köprü planlarında okunan, bütün yollardaki bütün mezarlıklardan geçerken ara verilen kocakarı hikâyelerinin -kutsanan kahramanlar ve lanetlenen canavarları anlatan hikâyelerin- müptelası, pek çok kilise ve şatonun müdavimi olan Felix'in zihni alttan alta ve saygıyla Madame de Sévigné, Goethe, Loyola ve Brantôme'u yankılıyordu. Ama en derin titreşimi yaratan Loyola'ydı,* bir taneydi o, ayrı ve tekti. Kuşaklar boyu o şehirden bu şehire sürülen bir ırk, ne edepsizlik için gereken o kabalığı biriktirmeye zaman bulabilir, ne de fikirlerinin çarmıha gerilmesinden sonra geçen yirmi yüzyılda bir efsane yaratmaya yetecek kadar unutkanlığı. Ancak Yahudi'nin kurtuluşu önünde sonsuza dek bir engel olarak duran bir Hıristiyan kendini suçlu hissedip, derinlerdeki o tuhaf, büyüleyici batıl inançları su yüzüne çıkarırsa, bıkıp usanmadan kendini öğütmekte olan Yahudi kendi geçmişini yeniden "toplamaya" başlayabilir. Bir *goy*** çıkıp da tekrar bir "işaret" haline getirene kadar yıkımı kendisine hiçbir fayda sağlamaz. Bir Yahudi'nin yıkımı kendi işi değildir asla, hep Tanrıdan gelir; toparlanmasını da hep bir Hıristiyan'a borçludur, kendine değil. Hıristiyan ticareti intikam peşinde koşarken Yahudi'nin tarihini metaya dönüştürmüştür; işte Yahudi geçmişini, gerekli olduğu anda bir serum gibi bu ortamdan alır, karşılığında kendi kanını verir. Böylelikle Yahudi iki duruma da iştirak eder; Felix de işte böyle bu Loyola denen sütninenin göğsüne yapıştı, bu süt onun varlığıydı ama ona hiçbir hak kazandırmıyordu.

Felix genç yaşlarda kendini sirk ve tiyatronun debdebesine kaptırmıştı. Şöyle ya da böyle, kral ve kraliçelerin ulaşılmaz debdebesini tattırıyorlardı hislerine. Prag, Viyana, Macaristan, Almanya, Fransa ve İtalya'dan gelme cana yakın aktrisler, akrobatlar ve kılıç yutanlar zaman zaman soyunma odalarına girmesine izin verirlerdi -içini dökermiş gibi yaptığı o düzmece salonlarına. Orada ne yetenekli ne de yabancı olmasına gerek vardı. Bir süreliğine de olsa onların muhteşem, buğulu yapmacıklarının bir parçası oluyordu.

* 1534'te Paris'te Cizvit tarikatını kuran İspanyol ilahiyatçı (ç.n.).
** Goy: İbranice, Yahudi olmayan (ç.n.)

Bu dünyanın insanları da, kendisinden tümüyle farklı isteklerle, bambaşka bir amaç uğruna bazı unvanlar almışlardı. Prenses Nadja, Baron von Tink, Kontes Stasera y Stasero, Kral Buffo ve Broadback Düşesi; eğlence adı verilen o müthiş huzursuzluğu yaratmakta çok başarılı olan hayvan yaşamından, şatafatlı, ucuz kesitler. Kasabadaki çocukları etkilemek, yeteneğin ancak uygunsuz göründüğünde göz kamaştırdığını çok iyi bildiklerinden, sosyal yaşamlarını (ki sahip oldukları tek şey buydu) gizemli ve şaşırtıcı kılmak için alıyorlardı bu unvanları. Felix'se kendi unvanına yabancılığını boğmak için sarılmıştı. Onları bir araya getiren buydu.

Kokuları hayvanlarınınkinden daha hafif olan adamlar ve daha ağır olan kadınlardan oluşan bu topluluk içinde, Felix önceleri ancak müzelerde duyabildiği bir huzur duyuyordu. Karnaval giysilerinin çürümekte olan işlemeleri ve dantelleri arasında mütevazı bir isteriyle dolaşırdı; o eski, belgelenmiş ihtişamı bir aslanın terbiyecisine duyduğu aşkla severdi -hayvanı dize getirirken, kendisininkine benzeyen yüzünü ona gösteren, tuhaf ve zayıf olmasına rağmen, beynindeki öfkeyi çekip çıkaran o terden cilalanmış, parıltılı muammayı severdi.

Aslanının daha belirgin kuyruğu gibi öfkeli bir güzellikle salınarak, sert, dolgun kalçasının yarığına inen kamçı esnekliğindeki belkemiğinin Felix'i cezbettiğini gayet iyi bildiğinden, bir Rops hakkaniyetiyle Nadja ona hep sırtını dönerek otururdu.

Halkın büyük kayıtsızlığıyla kalkışa geçip, sınırsız umuduyla inmeye başlayan, sirkin duygusal eğrisi, Felix'in içinde özlem ve huzursuzluk uyandırıyordu. Hiçbir zaman ulaşamayacağı, bu yüzden de tam kavrayamayacağı, ama sevdiği bir şeydi sirk. Tiyatro ve sirk insanları, hiçbir teklif getiremeden imzasını koyduğu bir anlaşma kadar dramatik ve canavarca geliyordu ona. Böylesi bir ısrarla peşlerine takılması, içinde bir şeylerin Hıristiyanlaştığının kanıtıydı.

Ayaklarının onu kiliseye sürüklemesine de aynı şekilde şaşıyor ama bu gerilimle daha kolay başa çıkabiliyordu; çünkü bu alanın kişinin kendi kalbiyle sınırlı olduğunu keşfetmişti.

Felix, "kaliteli bir beyefendiyle" ilk karşılaşmasını Broadback Düşesine (Frau Mann) borçluydu. O zamanlar Berlin'de bulunan

Frau Mann bu adamla geçmişte "içli dışlı" olduklarını söylemişti. Onun birileriyle içli dışlı olduğunu düşünmek epeyce zorlamıştı Felix'i, kadının cilveleri o kadar basit, o kadar sıradandı ki. Mesleği -trapezcilik- vücudunu muhafaza etmiş, ona belli bir cazibe kazandırmıştı. Bacaklarında havada çalışanlara has o gerginlik vardı; ince ve çevik olmasına rağmen gövdesini yerdeki kadınlardan çok daha ağır gösteren hava, tam da o hafifliği, tam da o dirençsizliği yüzünden neredeyse aşılmaz bir sorundu sanki, damarlarında atan trapezcilik yürüyüşünü bozuyordu. Yabancı bir maddenin üzerinde hayatını sürdüren bir organizmanın gerilimi vardı yüzünde. Teni adeta kostümüyle bütünleşmişti: günde üç kere tekrarladığı çalışmaların terinden rengi ağarmış, sırtı açık, kolları kırmalı, sarı kırmızı baklavalı bir mayo, kırmızı tayt, bağcıklı botlar -sert bayram şekerlerinin deseni gibi içine işlemişti sanki bu desen, kasığıyla tahtaya yapıştığı yerdeki şişkinlik, tam baldır kıvrımından yukarıya tutunan o bacak, meşe tahtası gibi sert, düzgün ve parlaktı. Giydiği taytın kumaşı bir örtü değil onun ta kendisiydi; sımsıkı dikilmiş bu çatal şeklindeki kumaşın kapladığı alan öylesine kendi teni gibiydi ki bir bez bebek kadar cinsiyetsiz görünüyordu. Bez bebeği bir çocuğun malı yapan iğne, kadını herhangi bir erkeğin malı olmaktan alıkoyuyordu.

"Bu gece," dedi Frau Mann Felix'e dönerek, "çok eğleneceğiz. Berlin bazı geceler çok hoş oluyor, *nicht wahr?** Kont da görülmeye değer bir şey doğrusu. Evi çok şık, kırmızı mavi, adam maviye bayılıyor, kimbilir neden, tuhaf insanlara da bayılıyor, bizi bu yüzden çağırdı-" Baron da işe karıştı. "Hatta heykellerini de gösterebilir bize."

"Heykeller mi?" dedi Felix.

"Hareketli heykeller," dedi Frau Mann, "onlara tapıyor." Felix şapkasını düşürdü; şapka yuvarlanıp bir köşede durdu.

"Alman mı?" dedi.

"Yo hayır, İtalyan, ama fark etmez, her dili konuşuyor sanırım, Almanya'ya döviz satmak için geliyor - gelip gidiyor, hep aynı şeyler, yine de insanlar konuşacak bir şeyler buluyor."

"Adı ne demiştin?"

---

* (Alm.) Değil mi? (ç.n.)

"Adını söylememiştim, ama kendini Kont Onatario Altamonte diye tanıtıyor, bence bu biraz komik, her milletle bir akrabalığı olduğunu söylüyor - bu hoşuna gitmiştir herhalde. Yemek yiyip, şampanya içeceğiz." "Yemek" ve "şampanya" derken bu iki kelimeyi o kadar iyi vurguluyordu ki, toprak ve havanın üstesinden gelmiş olan trapezcilik yeteneği, hızını alamayıp diğer ortamları da fethetmekten geri kalmıyor gibiydi.

"Eğlenceli midir?" diye sordu Felix.

"Oo, elbette."

Öne eğildi, paletini temizleyen bir ressamın teknik saadetiyle hızlı hızlı yüzünü temizlemeye başladı. Azarlarcasına Barona baktı. *"Wir setzen an dieser Stelle über den Fluss"** dedi.

Geniş odanın bir köşesindeki masanın etrafında, sanki ulusun kaderini belirleyen bir meclis toplantısındaymış gibi gözüken, on adam, bir de genç hanım duruyorlardı. Felix ve Broadback Düşesi içeri girdiklerinde, herkes, fazlasıyla iri kara gözlü, kalın kaşlı, savunmaya geçmiş gibi hantal bir duruşu olan, orta yaşlı bir "tıp öğrencisini" dinliyordu. Bu adam Dr. Matthew O'Connor'dı, jinekolojiye duyduğu ilgi yüzünden dünyanın bir ucundan bir ucuna gelmiş, Barbary Sahilinden (Pasifik Sokağı San Francisco) bir İrlandalı. Kont henüz gelmediğinden ev sahipliği görevini üstlenmişti ve en eğlenceli konunun kendisi olduğunu düşündüğünden kendisinden bahsediyordu.

"Hepimiz doğanın soyluları olabiliriz," diyordu, bir soyludan söz edildiğini duyar duymaz Felix kendini daha mutlu hissetti, ama sonradan söylenenler içinde şüphe uyandırdı, "ama şu ipe sapa gelmez hikâyeleri düşünün! Yani, insanların (kendileri dışında) her şeyi hatırlamalarına rağmen onlara bir mevki ya da unvan vermediği için unuttukları öyküleri -biz buna efsane diyoruz, fukaranın kendi kaderiyle yapabileceği en iyi şey; diğerineyse," kolunu salladı, "tarih diyoruz, en iyi, en yüce, en güçlülerin kendi kaderleriyle yaptıkları şey. Efsane saftır ama aktörleri yüzünden tarihin bekare-

* (Alm.) Buradan nehri geçiyoruz. (ç.n.)

ti bozulmuştur - mizah duygusu olan her millet yitik bir millettir, mizah duygusu olan her kadın da yitik bir kadın. Bu dünyada mizahı aile içinde tutma hikmetini göstermiş yegâne insanlar Yahudilerdir; Hıristiyan bunu bütün dünyaya saçar."

"*Ja! Das ist ganz richtig*-"* dedi Düşes yüksek sesle, ama lafa girmesi gereksizdi. Doktor bir kere dinleyici bulmayagörsün - Bunu da kolay yoldan (böylesi zamanlarda çıldırmış bir kadınınki kadar korkunç ve buyurgan çıkan sesiyle) eski, kısa Saxon fillerinin en berbat ve kulak tırmalayıcı olanlarını haykırarak yapardı - onu kimse durduramazdı. O kocaman gözlerini şöyle bir, kadına çevirdi ve birden, aklına unutulmuş ama benzer bir şeyi getiren giysisini fark ederek gülmeye başladı, bağırarak: "Şu Allah'ın işlerine akıl sır ermiyor, nasıl da gizemli yollardan hatırlatıyor bazı şeyleri! Aklıma Nikka geldi şimdi, *Cirque de Paris*'te ayıyla güreşen zenci. Tepeden tırnağa edepsiz dövmelerle kaplı vücudunda, apışarasına bağladığı uyduruk, deniz tutmasından lekelenmişe benzer bir bezden başka bir şey olmaksızın, meydanda yuvarlanırdı. Gül goncaları ve şeytani ucuzluklarla donatılmış vücudu görülecek şeydi! Ona (denildiğine göre) her dönüşünde Desdemona'yı hatırlatan bir iğin başına bir hafta oturtsanız bile bir halt yapamazdı gerçi (bu kara oğlanlar hakkında ne denirse densin ne dediğimi biliyorum ben). Her neyse, göbeğinin üzerinde bir Chartres meleği, her iki kalçanın üzerinde de, büyü kitabından, Jansenist teorisini doğrular cinsten, yarı özel, yarı aleni, birer alıntı. Bunu söylediğim ve burada söylediğim için üzgünüm. Bacaklarının birinde "ben", diğerinde "yapabilirim", ikisini bir araya getirin! Göğsünün üzerinde yelkenlerini açmış güzel bir kadırga, kenetlenmiş iki el, bileklerindeyse köşeli Yunan nakışları. Her iki memesinde de, üzerine değişik harfler işlenmiş ama aynı sayıda kan damlası yapılmış, içinden ok geçen iki kalp; bir tarafında koltuk altından aşağıya doğru, Kral Yedinci Henry'nin oğlu Prens Arthur Tudor'un, evlendiği gece bir maşrapa su (yoksa başka bir şey miydi?) isterken söylediği söz. Böylesi bir susuzluğun nedenini merak eden mabeyncisi, yanılıp da sormaya kalkınca, Prens ona soylu İngiliz İmparatorluğuna kesinlikle yakışmayan, ama tam da epigramlara yaraşan o tek kelimeyle cevap ver-

* (Alm.) Evet! Bu çok doğru. (ç.n.)

miş, öyle ki adam yerinden sıçramış, ne yazık ki bu konuda bildiğimiz yegâne şey bu, tabii eğer," dedi doktor elini kalçasının üzerine koyarak, "müneccim değilseniz."

"Ya bacaklar?" diye huzursuzca sordu Felix.

"Bacaklarına," dedi Dr. O'Connor "baştan aşağı üzümler yapılmıştı, tepelerine de Rothschild'deki Hamburg hanedanının armasından kopya edilmiş yağız bir sarmaşık gülü. *Dos*'u* üzerinde, ister inanın ister inanmayın, ki ben inanmazdım, hijyenden önce Paris'teki acınası durumu anlatan -kimilerinin hayasız, kimilerinse Gotik bulduğu- eski keşiş üslubuyla yazılmış kısa bir metin vardı, dizlere kadar olan kısmı da doğa halletmişti zaten. İsmi lazım değil o şeyin hemen üzerinde de, 'Garde tout!'** yazılı bir flama taşıyan bir kuş uçuyordu. Ona bütün bu barbarlığın sebebini sordum; bana güzelliği sevdiğini ve yakınında olmasını istediğini söyledi."

"Viyana'yı bilir misiniz?" diye sordu Felix.

"Viyana," dedi doktor, "yorgunluktan aptala dönmüş sıradan insanların kendilerini içine, haysiyetten çıldırmış asillerinse dışına attıkları o büyük yatak -bilirim, çok iyi olmamakla birlikte hâlâ birazını hatırlıyorum. Bıldırcın sürüleri gibi okula giden genç oğlanları hatırlıyorum. Teneffüslerde güneşte otururlardı, al yanaklı, parlak gözlü, ıslak, pembe dudaklı, çocukluk kokarlardı; tarihin, kanıtların aşındırmasıyla çok geçmeden unutulacak olan gerçekleri günışığı gibi zihinlerinde parlardı. Gençlik sebeptir, sonuçsa yaşlılık; ense kalınlaştıkça veriler çoğalıyor."

"Küçük çocukları değil de askeri üstünlüğünü, yetiştirdiği büyük adamları düşünüyordum, ben daha çok" dedi Felix, geceden umudunu iyice kesmişti, henüz ev sahibi ortalarda gözükmüyordu, konuklar ne zaman geleceğini hem bilmiyorlar, hem de umursamıyorlardı ve bütün ipler, kendini doktor diye tanıtan bu uçuk kaçık adamın elindeydi.

"Ordu, bekârın ailesi!" diyerek sırıttı doktor. "Tek güvencesi."

Yirmi yaşların son demlerindeki genç hanım gruptan ayrılarak Felix ve doktora yaklaştı. Elleri arkasında masaya yaslandı. Canı sıkkın görünüyordu. "Söylediklerinizde ciddi misiniz, yoksa öyle-

* (Lat.) Sırt (ç.n.)
** (Fr.) Hepsini koru. (ç.n.)

sine mi konuşuyorsunuz?" Konuşurken yüzü kızarmıştı, acele acele ilave etti, "sirkin tanıtımını yapıyorum, adım Nora Flood."

Doktor memnuniyetle ona döndü. "Ah!" dedi "Nora, sürünen zamanın soğuk, gafil melodisinden şüphe ediyor, oysa," diye sürdürdü "ben daha yeni başlamıştım." Birden eliyle kendi kalçasına bir şaplak attı. "Flood, Nora, aman Tanrım, ben senin doğumuna yardım etmiştim!"

Sanki kendisinden bir felaketi engellemek için "bir şeyler yapması" bekleniyormuş gibi (sanki bir sürahi devrilmiş de, masanın kenarından bir hanımın kucağına akmak üzere olan sıvıyı engellemesi bekleniyormuş gibi) huzursuzlukla, "sürünen zaman" sözüne kahkahalarla gülmeye başladı Felix, ve bu yaptığını sonradan hep rahatsızlıkla anmasına rağmen, nedenini de bir türlü kendi kendine açıklayamadı. Topluluk susmak yerine, sanki hiçbir şey olmamış gibi konuşmaya devam etti, genç adamlardan üçü bir skandaldan söz ediyorlardı, "Düşes" de yanındaki şişman adama, kalın boş sesiyle, hareketli heykellerle ilgili bir şeyler anlatıyordu. Bu, sadece Baronun çektiği işkenceyi artırmaya yaradı. "Lütfen! Lütfen!" diyerek ellerini sallamaya başladı, ve birden, aslında hiç de gülmek denemeyecek, ondan bin beter bir şey yaptığı hissine kapıldı, yine de kendi kendine durmadan, "Gülüyorum, gerçekten gülüyorum, başka ne olabilir ki!" deyip duruyordu. Istırapla kollarını sallıyor, bir yandan da yere bakarak "Lütfen, Lütfen!" diye tekrarlıyor, bütün bunları yapmaktan da çok utanıyordu.

Sonra birden, tam karşısına bir iskemle çekerken ona doğru eğilmiş olan doktora gözlerini dikerek, elleri koltuğun kenarlarında dimdik oturdu. "Evet," dedi doktor, gülümsüyordu, "hayalkırıklığına uğrayacaksınız! *In questa tomba oscura** - ey sadakatsiz! Bitkilerden ilaç devşiremem, Lokman Hekim değilim, her derde devâ olamam, şarlatan da değilim - yani kafamın üzerinde duramam, ki durmam da zaten. Ne cambazım ne de keşiş, ne de iki keskin kılıç üzerinde kıçı havada dans eden bir on üçüncü yüzyıl Salomesi- dişi ya da erkek, bu günlerde aşk çeken bir kıza bunu yaptırmayı hele bir dene! Eğer geçmişin uzak köşelerinde böyle şeyler olduğuna inanmıyorsanız o zaman British Museum"daki elyazmalarına

* (Lat.) Bu gizli mezarda. (ç.n.)

bakın, ya da Clermont-Ferrand Katedraline gidin, benim için fark etmez; yaşadıkları anı iyice anlamsızlaştırmak için salak kadınlar kiralayan Tunuslu Müslümanlar gibi yapın, yine de derde devâ olamaz, çünkü erkeğin içinde hiçbir şey bir çırpıda olup bitmez. Bilir misiniz bir erkek gerçekte neyi arzular?" diye sordu doktor, Baron'un kıpırtısız yüzüne sırıtarak. "Şu iki şeyden birini: yalan söyleyebileceği kadar aptal bir kadın bulmak, ya da bir kadını yalanlarını gözardı edebilecek kadar sevmek."

"Kadınlar aklımın ucundan bile geçmemişti," dedi Baron ve ayağa kalkmaya yeltendi.

"Benim de," dedi doktor, "oturun." Bardağını tekrar doldurdu. "*Serap* çok güzel" dedi.

Felix cevapladı, "Hayır, teşekkür ederim, ben içki içmem."

"İçeceksin," dedi doktor. "Meseleyi başka bir açıdan ele alalım, Katolik kilisesine karşı Lutherci ya da Protestan kilise. Katolik çok sevdiğin için sana yalan söyleyebilen kız, Protestansa seni çok sevdiği için yalan söyleyebildiğin, yapmacıklı davrandığın kız. Kusura bakmayın ama Luther, kendi bindiği dalı kesen salağın biriydi, çünkü insanların günahlarından kurtulma imkânını ellerinden alıyordu ki o zamanlar günah çıkarmak insanların sahip oldukları tek şeydi neredeyse: yaşlı Wittenberg papazı da kendine göre bundan kurtulmaya çalışıyordu. Sonunda, tabii Luther çıldırdı ve ağaç tepesindeki maymunlar gibi çenesi düştü, böylece de asla düşünmediği bir şey başlattı (en azından kahvaltı masasının ona düşen tarafındaki yazı bunu doğruluyor) edepsiz bir megalomani *-bu olgu* da vahşi ve havai bir yabancı olduğu için, açık, soğuk ve uzun olmalı, ya da hiç olmamalıydı. Protestan kilisesine gittin mi ne duyarsın? Güzel konuştuğu için seçilmiş bir adamın sözlerini - hem dikkat ederseniz o kadar da belagatlı değildir, yoksa, eninde sonunda o altın dilini politik amaçlarla kullanır korkusuyla kıçına tekmeyi basıverirler. Çünkü altın bir dil bir milletin kaderine musallat olmadıkça tatmin olmaz, kilise de bunu bilecek kadar sezgilidir."

"Bir de Katolik kilisesine bak, bir ayine herhangi bir noktasından dalıver - ne bulursun? Zaten kanında olan bir şeyi. Mihrabın bir ucundan diğer ucuna yürüyen rahibin anlattığı hikâyeyi bilirsin, adam ister Kardinal X. Leo olsun, isterse baştan beri Tanrı'nın sev-

gili kullarından biri olduğunu bildiği keçilerinden *pecca fortiter*'in artık günah çıkartmadığını fark eden, Sicilyalı, zavallı piçin teki - fark etmez. Neden? Çünkü orada, kendi düşüncelerin ve (meyveyi bir çalıkuşu gibi gagalayan) bir efsaneyle oturur, onları öykünün kendisi olan Kutsal Kaşıkla karıştırırsın; ya da günah çıkartmaya gidip, (illa öyle gerekiyorsa) pişmanlıktan uzak, çınlayan bir sesle ruhun dolambaçlılığından, karmakarışıklığından söz eder, cevabını sende karşılığı olan, basmakalıp, Gotik yankılarla alırsın - elveda-na merhaba diyen birileri vardır mutlaka. Günah çileyi dolaştırır, Tanrının yüce eliyse onu tekrar düzeltip, kutsayarak geri sunar!"

"Kiliselerden biri," diye sürdürdü konuşmasını, "zorludur, güzel konuşmak kadar zorlu, diğeriyse bir keçinin kıçı kadar yu-muşak, hiç kimseyi hiçbir şey için suçlayamazsın ama herkesi de sevemezsin."

"Durun!" dedi Felix.

"Evet?" dedi doktor.

Felix hoşnutsuzluk ve endişeyle öne eğilerek konuştu: "Cellat omzuna dokunup da zamanın geldiğini haber verdiğinde sayfasını kaybetmemek için okuduğu kitabın arasına kâğıt bıçağını koyan prensi seviyorum ben."

"Ah," dedi doktor, "o adam kendi zamanını değil mucizesini yaşıyor." Bardağını tekrar doldurdu. "*Gesundheit,** dedi; *'Freude sei Euch von Gott beschieden, wie heut' so immerdar!'*"**

"Acı ve karmaşa hakkında ne kadar da kolay konuşuyorsunuz," dedi Nora.

"Durun biraz!" diye cevapladı doktor. "İnsanın acısı yokuş yu-karı tırmanır; doğru, taşıması güçtür ama muhafaza etmesi de güç-tür. Ben, bir tıp adamı olarak insanın yüreğini ve ruhunu hangi ce-bine koyduğunu, karaciğerin, böbreklerin, cinsel organların hangi hareketleriyle bu cebin soyulup soğana çevrildiğini bilirim. Saf acı diye bir şey yoktur. Neden? Çünkü akciğerlerin, kemiklerin, safra-ların ve bağırsakların yatak arkadaşıdır! Yalnızca karmaşa vardır, bu konuda haklısın Nora evladım, karmaşa ve bozguna uğramış en-dişeler - işte biz buyuz. Bedenini seven biriyseniz elbise giymese-

* (Alm.) Sağlığınıza! (ç.n.)

** (Alm.) Neşeniz bol olsun; bugünlerde pek bulunmuyor gerçi (ç.n.)

niz de *olur*; yok eğer kaytan bacaklıysanız dizleriniz arasından daha çok rüzgâr geçer olsa olsa, ama karmaşa bakidir; sırtını duvara verip Tanrı'nın yolunu seçmektir.

"Bir keresinde savaşın ortasında kalmıştım," diye devam etti doktor, "küçük bir köyde düşen bombalar yüreğini ağzına getirirken, eğer o ses gelip de doğru yeri bulursa bir daha asla düşünemeyeceğin bir şeyi, dünyanın görkemini düşünmeye başlıyorsun; sürünerek kilere gidiyordum - içinde yaşlı bir kadın ve beraberinde sürüklediği ineği, hayvanın arka tarafında da "Tanrı muzafferdir!" diye fısıldayan bir Dublinli. Yaradanıma şükürler olsun ben hayvanın baş tarafında duruyordum, zavallıcık yanıbaşımda dört bacağı üzerinde tir tir titriyordu; o zaman bir hayvanın trajedisinin bir insanınkinden iki bacak daha beter olduğunu anladım. Kelt lehçesiyle konuşan sesin "İsa muzafferdir!" dediği yerde, inek dışkılıyordu, ben de kendi kendime "Keşke sabah olsa da neyle burun buruna olduğumu bir görebilsem" diyordum. Der demez ani bir patlama oldu ve inek birden başını çevirdi, boynuzları iki yeni ay gibi omuzları üzerinde yükseliyordu, büyük siyah gözleri gözyaşlarıyla sırılsıklam olmuştu."

"Kendime ve bombaları atan o bok heriflere küfrederek onunla konuşmaya başladım, yaşlı kadın sanki yaşamı önüne serilmiş gibi bakıyordu, onu bir adamın silahını hedefe doğrultması gibi nişanlamıştı. Elimi zavallı ineğin üzerine koydum, postu akarsu gibiydi, Lahore'dan boşalan su gibi, olduğu yerde dururken çekip gidecekmişçesine sıçrıyordu; o zaman hiç kimsenin ölçemediği yönler ve hızlar olduğunu düşündüm, çünkü, ister inanın ister inanmayın, inek büyük bir hızla bizim hiç bilmediğimiz bir yere gitmişti ama hâlâ olduğu yerde duruyordu."

Doktor şişeyi kaldırdı. "Teşekkür ederim," dedi Felix, "alkol almıyorum."

"Alacaksın," dedi doktor.

"Bir şey hep canımı sıkmıştır," diye konuşmayı sürdürdü, "şu giyotin meselesi. Dediklerine göre celladın kendi bıçağını bilemesi gerekiyormuş, aynı kocanın kendi usturasını bilediği gibi. Kafa koparmasa bile, bu kadarı insanın yüreğini çürütmeye yeter. Bir gece gözlerimi kırpıştırarak "Mich" Bulvarında yürürken, yakasına kır-

mızı karanfil takmış birini gördüm. Dostça bir muhabbet başlatmak umuduyla neden taktığını sordum, "Bu cellatlara has bir şeydir," dedi - elim ayağım boşaldı. "Bir zamanlar," dedi "cellatlar bunu dişlerine sıkıştırırlarmış," onu Karmen gibi ağzında bir çiçek, satırı kayışa sürerken düşününce kan beynime sıçradı, bu adamlar ki kiliseye eldivenle gelmeleri şart koşulmuştu! Genellikle sonunda kendilerini doğruyorlar, kendi enselerinde biten bir ritim bu. Hafiften öne eğilip parmağını benimkine uzattı. "Bu kadar bile kıl olsa işi zorlaştırır," dedi, neredeyse hücceten gidecektim. Eline bir frank sıkıştırıp uçarcasına kaçtım yanından, sırtımdaki tüyler Kraliçe Anne'in yakası gibi dimdik olmuştu! Musée de Cluny'ye kadar da hızımı kesmedim."

Oda birden sessizleşti. Kont, elleri kapının iki yanında, topukları üzerinde yaylanarak eşikte duruyordu, birden bacağına vurarak giriş holünde mırıldanmaya başlamış olduğu İtalyan havasını yarıda kesti, gözlerini kısmış, sırtını kamburlaştırmıştı. Geniş siyah bir kordelanın ucundan sarkan yuvarlak büyüteci, başparmağı ve işaret parmağıyla tam ortasından tutarak odanın ortasına doğru ilerledi. Diğer eliyle, sandalyelerin arasında dolaşarak, konukların elini sıktı. Arkasında binici kıyafeti giymiş genç bir kadın vardı. Büfenin yanına ulaştığında ürkütücü bir hızla geri döndü.

"Defolun" dedi yumuşak bir sesle, elini kızın omzuna koyarak. "Defolun, defolun!" İstediğinin bu olduğu aşikârdı; hafifçe başım eğmişti.

Sokağa çıkarlarken "Düşes" elbisesinin dantelli eteğiyle üşüyen bileklerini örttü. "Eee, bu işe ne diyorsun?" dedi, Felix'e dönerek.

"Bilmem!" dedi Felix. "Neden böyle yaptı ki?"

Doktor elindeki bastonla bir arabaya işaret etti. "Bunu istediğin barda telafi edebiliriz," dedi.

"Buna ne derler biliyor musun," dedi Düşes, eldivenlerini giyerken, "önemli bir adamla kısa bir karşılaşma, kısa ama karşılaştık!"

Karanlık sokakta yürürlerken Felix kızardığını hissetti. "Gerçekten de Kont mu?" diye sordu.

"*Herr Gott!*"* dedi Düşes. "Ben söylediğim kişi miyim? Ya

* (Alm.) Tanrım! (ç.n.)

sen? Peki ya doktor?" Elini dizinin üzerine koydu. "Öyle mi değil mi?"

Doktor sigarasını yakıyordu, kibritin alevinde onun sırıttığını gördü Baron. "Kırılmak üzere olan umutlarından biri için koydu bizi kapının önüne." Kaldırımın kenarında durmuş araba çeviren diğer misafirlere pencereden eldivenlerini salladı.

"Ne demek istiyorsunuz?" dedi Baron fısıltıyla.

"Kont Onfatorio Altamonte - adı batasıca - görüp görebileceği son ereksiyonu yakaladığı vehmine kapılmış olmalı."

Doktor şarkı söylemeye başladı. "*Nur eine Nacht*."*

Frau Mann, başı arabanın penceresine dayalı, "Kar yağıyor" dedi. Onun sözleri üzerine Felix yakasını kaldırdı.

"Nereye gidiyoruz?" diye sordu Frau Mann. Yeniden neşelenmişti.

"Heinrich'e gidelim, ne zaman kar yağsa oraya giderim. Hava böyle olunca daha kuvvetli içki hazırlar, hem de iyi bir müşteridir, her gösteriye gelir."

"Çok iyi," dedi doktor, pencereye vurmak için elini kaldırırken. "Nerede şu sizin Heinrich?"

"Aşağıdan gidin, *Unter den Linden*,"** dedi Frau Mann. "Geldiğimizde ben söylerim."

Felix, "İzninizle ben burada ineyim," dedi. Aşağı inip, kara karşı yürümeye başladı.

Gözde kafenin sıcağına kurulduklarında, atkısını çıkarmakta olan doktor: "Şu Baron Felix'de eksik bir şeyler var - belden yukarısı lanetlenmiş gibi, bu da bana belden aşağısı lanetlenmiş olan Mademoiselle Basquette'i hatırlatıyor, ortaçağ işkencelerinden çıkmışa benzeyen, bacaksız bir kızcağızdı. Pirenelerden kendini tekerlekli bir tahta üzerinde iterek geçerdi. Ucuz, geleneksel bir güzelliği vardı, kişisel değil de ırksal bir büyüsü olan insanlarda görülen bir yüz. Kaybı yüzünden ona bir hediye vermek istedim, 'İnci kolye - her şeyle çok iyi gider!' dedi. Düşünebiliyor musun, öteki yarısı hâlâ bir hilkat garibesiydi! Yitirdiklerinin ona elinde olanların kıymetini öğretemediğini söyleme sakın bana. Her neyse," diye

---

* (Alm.) Sadece Bir Gece (ç.n.)
** (Alm.) Ihlamurlar Altından (ç.n.)

sürdürdü konuşmasını doktor, eldivenlerini çıkarırken, "bir gün bir denizci onu görüp âşık oldu. Yokuş yukarı çıkarken güneş eğik ensesini aydınlatıyor, bukleleri arasında oynaşıyormuş, bir geminin terk edip gittiği Norveç sandalının burnundaki bir kadın figürü gibi görkemli ve madurmuş. Adam da onu, tahtasını filan almış, uzaklara götürüp bir güzel kendini tatmin etmiş; keyfi yerine gelip de ondan bıkınca, sırf kibarlık olsun diye, köyün yaklaşık beş kilometre kadar uzağında onu tahtasının üzerine koymuş, böylece kız geri dönebilecekmiş, bir yandan kendini itiyor bir yandan da ağlıyormuş, korkunç bir görüntü, çünkü insan gözyaşlarının ayaklara dökülmesini bekliyor alışkanlıktan. Şu işe bak, çam tahtasına bağlı bir kadın bile ağlamak için sebep bulabiliyor. Size bir şey söyliyeyim mi Madame, bir gün birisi bir kalp doğurup tabağa koysa, o bile 'Aşk' diyerek, bir kurbağanın kopuk bacağı gibi seyirecektir."

"*Wunderbar!*"* diye bağırdı Frau Mann. "*Wunderbar*, Tanrım!"

"Daha işim bitmedi," dedi doktor, eldivenlerini dizinin üzerine koyarak, "bir gün Baronu görmeye gidip ona çılgın Wittelsbach'ı anlatacağım. Eminim kıskıvrak bağlanmış bir baykuş kadar mutsuz olacak."

"Yo," diye bağırdı Frau Mann, "hoşuna gidecektir. Unvanlara bayılır."

"Bakın," dedi doktor, birer içki daha ısmarlarken, "Wittelsbach hakkında konuşmak istemiyorum. Ah Tanrım, geçmişimi düşünüyorum da, ailemdeki herkes bir güzellik abidesiydi, annemin saçları baharda yakılmış ateş kadar kızıldı (kasabadaki herkesin bir kız şerefine kadeh kaldırabileceği, edep sınırının Newburg usulü ıstakoz yemek anlamına geldiği seksenli yılların başında oluyor bunlar). Üzerinde bir akarsu dışında her şey olan, masa büyüklüğünde şapkası var; göğsü keten bir korseye perçinlenmiş, babam da yanında oturuyor (fotoğraf, at arabası üstündeyken çekilmiş). Babamın üzerinde o şapşal, dar, sarı ceketlerden var, kulaklarının hemen üzerine de koyu sarı bir melon şapka yerleştirmiş, eminim sonradan çıldırmıştır, çünkü resimde şaşı çıkmış - belki yüzüne vuran rüzgârdan, belki de çaresizce annemi düşündüğü için." Frau Mann tek gözü kapalı, bardağını eline aldı - "Benim de bir albü-

* (Alm.) Harika! (ç.n.)

müm var," dedi sıcak bir sesle, "ve içindeki herkes asker gibi duruyor - ölmüş olmalarına rağmen."

Doktor ağzını şaklatarak sırıttı. Frau Mann bir sigara yakmaya çalıştı ama kibrit elinde oradan oraya savruluyordu.

Frau Mann hafiften kafayı bulmuştu, doktorun durmadan konuşması da uykusunu getiriyordu.

Frau Mann'ın uyukladığını gören doktor yavaşça ayağa kalkıp, parmakları ucunda, sessizce, girişe doğru gitti. Garsona kötü bir Almanca'yla: "Hesabı hanım ödeyecek," dedi, kapıyı açtı ve sessizce geceye çıktı.

II
*La Somnambule**

St. Sulpice kilisesinin yakınlarında, *rue Servandoni*'nin köşesinde bir yerlerde yaşıyordu doktor. Bu ufak tefek, kambur adam *Place*'in demirbaşlarındandı. *Café de la Marie du VI*'in sahibi için bir oğul gibiydi. İçinden türlü yönlere tramvay rayları geçen, bir tarafı avluyla, diğer tarafı kiliseyle sınırlanmış olan bu nispeten küçük meydan, doktorun "şehri"ydi. Burada karşılayamadığı ihtiyaçlarını, meydana açılan dar sokaklardan kolayca temin edebiliyordu. Siyah yünlü perdeli, cenaze arabası resimleriyle dolu salonda cenazelerin son ayrıntılarını düzenlerken görülürdü burada; papaz elbiseleri ve yumuşak mumlar satan *boutique*'ten, *petits jésus*** ve

* (Fr.) Uyurgezer (ç.n.)
** (Fr.) İsa heykelcikleri (ç.n.)

kutsal resimler satın alırken. *Mairie du Luxembourg*'da hiç değilse bir hâkimin sesini bağıra çağıra kesmiş, bu arada bir düzine püro içmesine rağmen lafının sonunu getirememişti.

Foire St. Germain'in şato maketleri meydana kurulduğunda, dokunaklı ve yalnız dolaşırdı karton kulübeler arasında. Ayine katılmak için, kiliseye ölçülü adımlarla sağ taraftan girdiği görülürdü; bezgin Fransız kızlarını ve yerli tüccarları fiziksel baskı altındaki bir ruhun sabırsızlığıyla iki yana iterek, onun yegâne minnettar kuşuymuş gibi yıkanırdı kutsal su çanağında.

Bazan gecenin geç vakitlerinde, *Café de la Mairie de VI*'e dönmeden önce, kilisenin göğe yükselen sevimsiz ama güven verici kulelerini izlediği gözlenirdi, hiç âdetleri olmadığı halde dikilip yakasının dışına çıkarak onu şaşırtan sırt tüylerinde ve boynunda gezdirirdi kalın sıcak parmağını. Çeşmenin çağıltıyla taşmakta olan yalağına sularını boşaltan, arada bir uzaklaşan bir adamın gölgesine: "Sen güzelliğin ta kendisisin!" diye seslenen muslukları, büzülerek ama dikbaşlılıkla izlerdi.

Berlin'deki karşılaşmadan birkaç hafta sonra Paris'te boy göstermeye başlayan Felix'i de getirdi *Café de la Mairie du VI*'e. Felix kendince, doktorun şüphesiz büyük bir yalancı, ama kıymetli bir yalancı olduğunu düşünüyordu. Uydurmaları unutulmuş ama görkemli bir planın çerçevesiydi sanki; kendisinin yaşayan tek muhafızı olduğu bir hayat halinin. Yozlaşmış da olsa, hareketleri eski bir efendininkini andıran, soyu tükenmiş asil bir ailenin uşağına benziyordu tavırları. Doktorun en sevdiği hareket bile - burnundaki kılları yolmak - bir zamanların düşünceli düşünceli bıyık çekiştirmesinin "bayağılaştırılmış" hali gibi görünüyordu.

Bir kilisenin mihrabı, yolunu şaşırmışların ve alçakgönüllülerin hesapsız bağışları olmasa nasıl kısır bir görüntüden ibaret kalacaksa; son kucaklaşma için ihsan edilen iznin suiistimal sonucu geri alınmasının zalimliğinden mustarip, bir dakika önce güzel ve gösterişli bir göğüsten öte bir şey olmayan o nesneyi, ciğerlerini paralarcasına zaman yaratmaya çalışarak (çünkü bir âşığın bildiği iki zaman vardır - kendisine verilen ve kendisinin çaldığı) yok olan, küçücük bir hedefe indirgeyen bir âşığın elinin, daha edeplice kıvrımlara bir gül sıkıştırmasıyla bir kadının *corsage*'ı nasıl birden

geçit vermez ve acılı bir hal alıyorsa - Felix de, imgelemine yerleştirdiği mihraba koyulan en dokunaklı çiçekleri yeraltı insanlarının getirdiğini ve en kırmızısının da doktorun gülü olduğunu hayretle fark etti.

Doktorun bir *Chambéry fraise*, Baron'unsa kahve ısmarlayıp tükettikleri uzun bir sessizlikten sonra doktor, biri yukarı diğeri aşağı doğru hareket etse de, İrlandalı ve Yahudi'nin sık sık, aynı toprağa kürek çalarken rastlaştıklarını söyledi.

"İrlandalı okyanusun dibindeki balina pisliği - kusura bakma - kadar sıradan - afedersin - olabilir, ama düşgücü ve," diye ekledi, "yaratıcı acıları vardır, bu da şeytandan sille yeyip melekler tarafından ayağa kaldırılmış olmalarından ileri gelir. *Misericordioso!** Sen beni kurtar Meryem Ana, ötekine ne olursa olsun! Peki Yahudi neyin nesidir? İşgüzarın tekidir - benzetmeyi mazur görün - genellikle üstün ve muhteşem bir işgüzardır ama işgüzardır işte." Hafifçe öne eğildi. "Tamam Yahudiler her işe burunlarını sokar, biz de yalan söyleriz, işte o küçücük fark da buradan gelir. Mesela birilerinin güzel olduğunu söyleriz, oysa gerçekte pek gudubettirler, ama bu yalanımızla onları güçlendirmiş oluruz, işte şarlatanın, o büyük güçlünün gücü budur! Ne söylersen hemen üstüne atlarlar, bu insanı sonunda mistik yapıyor," ekledi, "yüce doktoru yaratıyor. Tıp bilimi hakkında bir şeyler *bilen* yegâne insanlar hemşirelerdir, onlar da aşağılanma korkusuyla hiçbir şey söylemezler. Ama yüce doktor kutsal bir ahmak ve bilge adamdır. Gözlerinden birini, onca külliyatı devirdiği gözü kapatır ve parmaklarını vücuttaki atardamarlar üzerine koyarak: 'Bu yolun sahibi olan Tanrı, bana da üzerinde dolaşma izni verdi,' der, tanrı hastanın yardımcısı olsun, bu söz doğrudur da; böylelikle büyük tedaviler gerçekleştirir, ama arada bir Küçük Adam onu yoldan çıkarır." Doktor bir *Chambéry* daha ısmarladı ve Baron'a ne içeceğini sordu; hiçbir şey istemediğini öğrenince ekledi: "İnsanlar kişisel hastalıklarını iyileştirmeye çalışacaklarına evrensel hastalıklarına baksınlar."

Baron, bunun kulağa dogma gibi geldiğini söyledi.

Doktor sırıttı. "Öyle mi? İyi öyleyse, o Küçük Adamı gördüğünde bil ki sana bir omuz atıp yoldan çıkaracak."

---

* (Lat.) Bağışlayıcı rabbim (ç.n.)

"Şunu da biliyorum ki," diye devam etti: "Bir kaptan başkasına dökülen su aynı su değildir; bir gözün akıttığı yaşlar bir başkasına değerse kör eder. Neşeyle dövdüğümüz göğüs acıyla dövdüğümüz göğüsle bir değildir; birinin gülüşü başkasının dudağını dondurur. Ebedi nehre girmeyegör kedere boğulursun! İnsanoğlunun her adımı aynı zamanda bir pazarlıktır. Öyle olsun, n'apalım! Pacific Sokağına gülerek geldim ve oradan gülerek gideceğim; gülmek fakirin ekmeği. Yoksulları ve Serserileri seviyorum," ve ekledi "çünkü sefaletten kişiliksizleşiyorlar, ama ben çoğunlukla can sıkıcı bir piç olarak görülüyorum, bir frengi çıbanı, safrayı ya da kanı pıhtılaştıran, herkesin adını ezbere bildiği o öfke yumağı, Hırıltı Topağı. Adalelerim genişleyip patlasın, erbezi torbam paslansın, adamımı gösteremeden dondursun işaret parmağımı korku."

Her zaman arka bacakları üzerinde yürüyen bir köpeğin patileri gibi tuttuğu elleri dikkatini çeliyor gibiydi, sonra büyük hüzünlü gözlerini üzerlerine sıkça gelen bir parıltıyla kaldırarak: "Ne zaman müzik dinlesem kendimi gelin gibi hissediyorum neden acaba?" dedi.

"Nevrasteni," dedi Felix.

Kafasıyla olumsuzladı. "Yo, nevrastenik değilim, insanlara o kadar saygım yok - laf aramızda nevrasteninin başlıca sebebidir bu saygı."

"Sabırsızlık."

Doktor başıyla onayladı. "İrlandalılar sonsuzluk için sabırsızlanırlar, onu hızlandırmak için yalan söylerler ve dengelerini Tanrı'nın elçabukluğuyla korurlar, Tanrı ve Babanın."

"1685'te," dedi Baron kuru bir alayla "Türkler Viyana'ya kahveyi getirmişler, o günden sonra da Viyana aynı bir kadın gibi sevdiği şey için sabırsızlanır oldu. Tabii, küçük Pitt'in çay ikram etme gafletinde bulunduğu için ittifaktan men edildiğini biliyorsunuzdur; Avusturya ve çay asla bağdaşamazlar. Bütün kentlerin kendilerine yakışan özel ve kendine özgü birer içeceği vardır. Tanrı ve Baba'ya gelince - Avusturya'da bu ikisine İmparator karşılık gelir." Doktor başını kaldırdı. *Hôtel Récamier*'nin çok iyi tanıdığı *chasseur*'ü* koşar adım onlara yaklaşıyordu.

* (Fr.) Üniformalı otel görevlisi (ç.n.)

"Eee!" dedi her an tetikte olan doktor, "Yine ne var?" Kırmızı siyah yeleği ve lekeli sarkık önlüğüyle karşısında duran oğlan Güneyli Fransızcasıyla, bağıra çağıra yirmi dokuz yaşında bir kadının bayıldığını ve ayıltılamadığını söyledi.

Doktor iç geçirerek ağır ağır kalktı. "Hesabı öde," dedi Felix'e, "ve peşimden gel." Doktorun davranışlarından hiçbiri alışılagelmiş olmadığı için Felix bu davete şaşmadı ve söyleneni yaptı.

Otelin (Paris'in hemen her köşesinde bulunan, ne iyi ne kötü, ama her Allahın günü yer değiştirse de göze çarpmayacak denli tanıdık orta-sınıf pansiyonlarından biriydi) ikinci katındaki açık kapıdan kırmızı halı döşenmiş yerler ve meydana bakan iki küçük pencere görünüyordu.

Saksı bitkileri, egzotik palmiyeler ve yapma çiçeklerle çevrili bir yatakta, unutulmuş gibi duran - iyi ev kadınlarının geceleri, kül kavanozları gibi kafeslerin üzerine de örtmeyi ihmal etmediği o susturucu kılıf yoktu - görünmez kuşların dinmek bilmez cıvıltıları arasında, bir an için yerine gelen bilinciyle kafasını çevirdiği yastıklardan yarı yarıya kaymış genç bir kadın, külçe gibi, darmadağınık yatıyordu. Beyaz, pamuklu pantolon içindeki bacakları dans eder gibi açılmıştı, kalın, parlak rugan ayakkabıları bu dondurulmuş adım için fazlasıyla canlıydı. Uzun, güzel elleri yüzünün iki yanında duruyordu.

Bir deniz dibi illeti olan amber yağı kokusuyla, kuruluğuna rağmen zaptedilmiş nem kokan yer-teni, yani yosun kokusu karışımı bir koku salgılıyordu vücudu, bu da gafil ama bütünlüklü bir uykuyu işgal etmiş gibi gösteriyordu onu. Teni bitki dokusundaydı ve altında geniş, gözenekli, uykudan aşınmış bir yapı seziyordu insan, sanki onu avlamak için görünen yüzeyin altına olta sarkıtan bir çürümeydi uyku. Başının çevresinde - sanki biçimsiz, ışıltılı bir bozulma içindeki hayatı gövdesini mekân tutmuş gibi - su kıyılarında görülen ışıltıya benzer bir parlaklık vardı, iki dünyada - biri çocuk biri eşkıya - yaşayan bir uyurgezerin rahatsızlık veren yapısı.

*Douanier** Rousseau'nun resimlerinden biri gibi, oturma odasına hapsedilmiş bir orman içinde yatıyordu kadın (duvarlar çekip gitmişti sanki); etobur bitkilere yem olarak atılmış gibiydi; yarı

* (Fr.) Gümrükçü (ç.n.)

efendi, yarı himayeci görünmez bir *dompteur*'e* ait olan, insanın ağaç çalgılardan nameler beklediği sette, yabanıllığı hafifleten bir serenad çalıyordu.

Felix, kibarlık olsun diye, palmiyelerin arkasına geçti. Doktor, ebedi Kanuna yakalanma korkusunun (lisanslı bir pratisyen değildi) doruklara ulaştırdığı mesleki kabalığıyla; "Tanrı aşkına bileklerini tokatlayın. Su testisi de hangi cehennemde!" deyip duruyordu.

Testiyi buldu ve hoş bir samimiyetle kadının suratına bir avuç su attı.

Su, kirpiklerinden dudaklarına, oradan da yatağa dökülürken neredeyse görünmez bir dizi seyirme kırıştırdı kadının yüzünü. Derinlerdeki şoka girmiş bölgeden yükselen bir uyanma kasılmasıyla gözlerini açtı. Hemen ayağa kalkmaya yeltendi. "Ben iyiyim," dedi ve yeniden bitkinlikle eski yerine yığıldı.

Bir kısmı yatağın yanındaki paravanın arkasında kalan doktor, çifte şaşkınlık yaşayan Felix'in gözleri önünde, bir "gözbağcıya" ya da büyücüye has hareketler yapıyordu; izleyenleri bir mucizeye hazırlarken saklanacak hiçbir şey yokmuş gibi davranan birinin hareketleri; gerçekte dalaverenin en rezil kısmı hazırlanırken, tek amaç sırtın ve ellerin bir "dürüstlükler" serisi sergilemesidir.

Felix bu tek amacın, tuvalet masasındaki bir parfüm şişesinden birkaç damla apartıp kara kıllı çenesini pudralamak ve dudağına ruj sürmek olduğunu gördü, bu ani güzelleşmeyi doğanın bir hikmeti gibi göstermek için üst dudağını alt dudağına bastırmıştı; hâlâ kimsenin onu görmediğini düşünen doktorun eli, sanki bu kumpasın işleyişi çoktan kontrolden çıkmış da basite indirgenerek aslına dönüyormuş gibi, uzanıp masanın üzerinde duran yüz franklık banknotu aldı.

Güvenliği elden bırakıp, sonu ölüme gidebilecek çılgınca bir burgaca kendini kaptıran bir akrobatı seyrederken hissedilen türden bir mide kasılmasıyla, elin alçalışını, parayı alışını ve doktorun cebinin cehennemi derinliğinde kayboluşunu izledi Felix. Doktordan hoşlanmaya devam edeceğini biliyordu, ama kaşıntısını bir inciyle örtmek zorunda olan bir midyenin sıvı değişimlerine benzeyen, uzun ruh ayaklanımlarına rağmen yapacaktı bunu; yani onun

* (Fr.) Hayvan eğiticisi (ç.n.)

da doktoru örtmesi gerekecekti. Aynı zamanda (sevmemiz gereken bir şeyi, sevebileceğimiz bir şeye dönüştüren) bu kabullenme güçlüğünün, her ne kadar kendi isteğiyle oluşmasa da zamanla bir parçası haline geleceğinin farkındaydı.

Bu yeni huzursuzluğun sarmallarına hapsolan Felix öte tarafa döndü. Kız oturuyordu. Doktoru hatırlar gibiydi. Onu bir yerde görmüştü. Ama insan on yıl aynı dükkândan alış veriş ettikten sonra, dükkân artık onun kimliğinin bir parçası haline geldiği için satıcıyı, yolda ya da bir tiyatronun *promenoir*'ında* gördüğünde nasıl tanıyamazsa, kadın da kendi çerçevesi dışında olan doktoru bir türlü çıkaramıyordu.

"*Café de la Mairie du VI*," dedi doktor, uyanışında hak iddia etme fırsatını kaçırmamak için.

Kadın gülmedi, ama daha doktor konuşur konuşmaz onu hatırladı. Gözlerini kapadı, gizemli ve sarsıcı mavilikleri yüzünden büyük bir dikkatle onlara bakmakta olan Felix, gözkapaklarının altında onları hâlâ belli bir netlikle görmekte olduğunu fark etti - göz merceklerini insan gözüne bakmak üzere eğitmemiş vahşi hayvan irisinin uzak, ehliyetsiz menzili.

İzleyenin gözüne kendini, durmadan değiştirilen bir "resim" gibi sunan kadın, dalgın bir zihin için en büyük tehlikedir. Bazan insan, hayvandan insana dönüşen bir kadına rastlar. Böylesi bir insanın her hareketi unutulmuş bir deneyimin görüntüsüne indirgenecektir; ırksal belleğe düşen sonsuz bir evlilik serabı; başı portakal çiçekleri ve gelin duvağıyla taçlanmış, bir toynağı korku tasarrufuyla havada, efsaneye dönüşecek o ten titremesiyle ağaçlar arasındaki bir açıklıktan yürüyen antilopun görüntüsü kadar dayanılmaz bir sevinç; tıpkı tekboynuzlu atın mahrum bırakılmış bir insan ya da hayvandan ziyade, insan doymazlığının göğsünü avına bastırması oluşu gibi.

Böylesi bir kadın geçmişin illetli taşıyıcısıdır: onun karşısında kafa ve çene kemiklerimiz sızlar - onu yiyebileceğimizi hissederiz, onun yenmesi ölümü geri çağırır, çünkü ancak o zaman atalarımızın dudaklarındaki kana yaklaştırabiliriz yüzümüzü.

Buna benzer bir duyguya kapıldı Felix, ancak ırkı taşkınlığa

* (Fr.) Bekleme salonu (ç.n.)

izin vermediği için, artık gövdesi üzerinde bulunmadığından durağan olmasına rağmen rüzgâra karşı ilerliyormuş görüntüsü veren bir heykel başını müzede izliyormuş gibi hissetti kendini; sanki bu kız kırık bir talihin bakışımlı iki yarısıydı, yalnızca saatteki küçük bir duraksamayla ayrılmışa benzeyen bir görüntü ve onun gölgedeki yansıması gibi, uykuda, kendisine dönmüştü zamanla.

Coşkunluğu erteleme yetisiyle büyülenmiş birinin vurgusu vardı kızın ses tonunda: izleyicisiyle yüz yüze geleceği en uygun ana kadar bir kelime dizisini konuşmasının o yumuşak pintiliğinde alıkoyan oyuncunun, alçak, mırıltılı, "boşluğa konuşan" sesi - kız için bu kelime dizisi, "görmeyi" başarabildiğinde doğaçtan söylenecek şeyler yekününün saklanmasıydı.

Chasseur'u sıkıştıran doktor, ona kızın adını sordu. "Mademoiselle Robin Vote," dedi *chasseur*.

Sokağa indiklerinde, doktor "yatmadan önce son bir kadeh" istediğinden adımlarını kafeye doğrulttu yine. Kısa bir aradan sonra Baron'a kadınlar ve evlilik konusunu hiç düşünüp düşünmediğini sordu. Felix'in olağandışı bir şey yaşadığını bildiğinden, gözlerini mermer masadan ayırmıyordu.

Baron düşündüğünü itiraf etti, "büyük geçmiş" konusunda kendisiyle aynı hisleri paylaşacak bir oğul istiyordu. Sonra doktor, yapmacık bir kayıtsızlıkla, oğlanın annesinin hangi milletten olmasını istediğini sordu.

"Amerikalı," dedi Baron hemen, "Bir Amerikalıyla her şey yapılabilir."

Doktor güldü. Yumruğunu hafifçe masaya vurdu - artık emindi. "Kader ağlarını ördü," dedi doktor, "yine - bok böceği yükünü yokuş yukarı itmeye başladı - ey zorlu tırmanış! Asalet, pekala, neymiş bu asalet?" Baron konuşmaya çalıştı ama doktor elini kaldırdı. "Dur bir dakika! Biliyorum - çoğunluğun yalanlarıyla ölümsüzleşen bir azınlık. Demek senin de bir oğlun olmalı," durakladı. "Bir kral köylünün oyuncusudur, önünde eğilmeyi gerektirecek kadar rezilleşmiş bir oyuncu - tabii yüksek anlamda rezillik. Peki neden önünde eğilmek gerekir? Çünkü evin kurallarına uyması gerekmeyen bir köpek gibi ayrı tutulurlar, o kadar yücedirler ki Tanrıya iftira edip kullarını kandırabilirler. Ama halk - o farklıdır -

din-malulü, ulus-malulüdür - hepsi aynı yerde dua edip, içip, aynı yere işer. Büyük adam dışında herkes yuva-malulü bir kalp taşır. İnsanlar kiliselerini sever ve bunu bilirler, aynı bir köpeğin boyun eğmesi gereken yeri bilmesi gibi, içgüdüsel olarak da ona dönerler. Ancak o vakur otorite karşısında, onları daha yüksek bir düzlemde huzura kavuşturacak kral, çar, imparator karşısında eğilirler." Açık konuşmalardan her zaman kaçınan Baron, doktor söz konusu olduğunda asla sinirlenmiyordu; doktorun yaptığı her hareketin, sarfettiği her kötü lafın altındaki ciddiyeti ve hüznü seziyor ve ona ciddi cevaplar veriyordu. "Geçmişimize saygı göstermek geleceği de kapsayan tek harekettir."

"Peki ya bir oğul?"

"Bu nedenle. Modern çocuğun sarılabileceği hiçbir şey yoktur, Artık yaşama geriye kalan son kasımızla yapışıyoruz - kalbimizle."

"Aristokrasinin son kası deliliktir - bunu unutma-" doktor öne eğildi, "aristokratların son çocuğu bazan gerizekâlıdır, önünde saygıyla ayağa kalkarız ama sonra hemen otururuz."

Baron gözlüğünü düşürdü, silahsız kalan göz dimdik karşıya bakıyordu. "Bu şart değil," dedi ve ekledi, "Ama sen Amerikalısın, bu yüzden de inanmazsın."

"Hoppala!" diye bağırdı doktor, "sırf Amerikalı olduğumdan her şeye inanırım, onun için dikkat et! Kralların yataklarında, sonradan müzeleri süsleyecek kara koyun pislikleri bulunur hep" - bardağını kaldırdı, "Robin Vote'a," dedi. Sırıttı. "Yirmisinden fazla göstermiyor."

Çelik kepenk büyük bir gürültüyle *Café de la Mairie du VI*'in penceresi üzerine kapandı.

Felix, elinde Burbon'ların hayatını anlatan iki ciltle birlikte, ertesi gün *Hôtel Récamier*'e gitti. Bayan Vote yoktu. Arka arkaya dört akşamüzeri gittiği halde hep aynı yanıtı aldı. Beşincisinde, *rue Bonaparte*'ın köşesini dönerken onunla burun buruna geldi.

Kendi ortamının dışında bile- çevresini saran bitkiler, sandalyelerin ve perdenin hüzünlü kırmızı kadifesi, kuşların zayıf gece ses-

leri olmasa da - hayvanlar gibi o yerin havasını koruyordu. Kız onunla karşılaştığında gitmekte olduğu *Luxembourg* bahçelerine doğru yürümeyi önerdi. Çıplak, serin bahçelerde dolaştılar, Felix mutluydu. Onunla konuşabileceğini, çok sessiz olmasına, hiçbir şey söylememesine rağmen ona her şeyi anlatabileceğini hissediyordu. Ona *Crédit Lyonnais*'te görevli olduğunu, haftada iki bin beş yüz frank kazandığını anlattı; yedi dili çok iyi bildiği için bankaya faydalı oluyordu, bahislerde kazanılmış mütevazı bir serveti olduğunu da ekledi.

Ondan hep biraz geri kalıyordu. Kızın hareketleri hafiften öne doğru ve salınımlıydı; ağır, uyuşuk, yine de zarif, gece bekçilerinin o ağır aksak yürüyüşü. Şapka giymemişti, yumuşak kavisli kaşlarıyla hemen hemen aynı hizaya inen buklelerin daha da küçülttüğü solgun yüzü, rönesans tiyatrolarındaki meleklere benziyordu; yandan bakınca hafif çıkıntılı görünen gözler, alçak ve köşeli elmacık kemikleri. Göğüs gerdiği hava koşullarını simgeleyen ve onu yapandan çok rüzgâr, yağmur ve mevsimlerin eseri olan, insan şeklinde olmasına rağmen kıyameti resmeden, bahçedeki eski bir heykel gibi heybetli ama solgundu. Bu yüzden varlığı Felix'e hem acı, hem mutluluk veriyordu. Onu düşünmek, onu hayalinde canlandırmak çok zoruna gidiyordu; oysa o gittikten sonra onu hatırlamak, bir güzelliği ayrıntıları olmaksızın hatırlamak kadar kolaydı. Güldüğü zaman gülüş yalnızca dudaklarında duruyordu ve biraz buruktu: hastalığının henüz çarpıtamadığı, çaresiz birinin yüzü.

Daha sonraları müzelerde saatlerce gezdiler, bu Felix'e hudutsuz bir sevinç verse de, kızın hem en güzeli, hem de aynı sahicilikte bir heyecanla en ucuz ve basiti kapsayan zevki onu şaşırtıyordu. Bir şeye dokunduğunda, elleri gözlerinin yerini alıyordu. "Parmaklarıyla daha fazla gördüklerinden, zihinlerinden de daha fazlasını çıkaran körlerin dokunuşu var onda," diye düşündü Felix. Parmakları uzanır, duraklar, karanlıkta bir yüz bulmuş gibi titrerdi. En sonunda avcu kapanıp da eli uykuya yattığında, haykıran bir ağzı kapatmış gibi olurdu. Eli öylece dururken yüzünü çevirirdi. Böylesi anlarda sonsuz bir korku yaşardı Felix. Ellerindeki şehvet onu ürkütürdü.

Giysileri tanımlayamadığı bir döneme aitti. Annesinin taktığı,

yüze doğru dümdüz inen tüylerden takardı. Ona yeniliklere özgü bir eskilik veren dolgun ipeklerden yapılma, diğer kadınlarınkinden daha uzun ve daha bol etekleri, kalçasına sımsıkı yapışır, oradan aşağıya doğru genişlerdi. Bir gün Felix bu sırrı keşfetti. *Seine*'e bakan bir antika dükkanında küçük bir duvar halısı için pazarlık ederken, arkadaki bir odanın aynasından yansıyan Robin'in görüntüsünü gördü, zamanın bazı yerlerini lekelediği bazı yerleriniyse erittiği, ağır işlemeli bir giysi vardı üzerinde, buna rağmen giysi o kadar boldu ki yeni bir şeyler dikmek için metrelerce kumaş kalıyordu geriye.

Robin'e duyduğu aşkın gerçekte bir seçme olmadığını fark etti; yaşamının bütün ağırlığının yığıldığı bir çökeltiydi aşkı. Zahmetli ve azimli bir çabayla kendi kaderini yaratmayı düşünmüştü. Sonra Robin gelince, onu zahmetsizce karşısında buldu. Plansız bir sabırsızlıkla ona evlenme teklif ettiğinde, Robin'in sanki karşı koymaya gücü yokmuş gibi kabul etmesi onu şaşkına çevirmişti.

Onu önce Viyana'ya götürdü. Kendi içini rahatlatmak için ona bütün tarihi binaları gösterdi. Er ya da geç, şu bahçede ya da bu sarayda, birden onun da kendisi gibi duygulanacağını söyleyip duruyordu kendi kendine. Oysa kendini de bir turist gibi hissediyordu. Ona Viyana'nın savaştan önce nasıl olduğunu anlatmaya çalıştı; o doğmadan önce nasıl olabileceğini; yine de belleği karışık ve pusluydu, sadece okuduklarını tekrar edip durduğunu anladı, çünkü en iyi bildiği buydu. Sistemli bir endişeyle onu şehirde dolaştırdı. "Artık bir *Barones*'sin," dedi. Bira bardağının kalın sapını sımsıkı tutarak, ağır *Schnitzel* ve börekleri yerken, onunla Almanca konuştu. Ona, "*Das Leben ist ewig, darin liegt seine Schönheit*,"* dedi.

Budanmış bitki çitleri ve sıcak, temiz heykellerin üzerine dökülen sıcak güneş ışığında İmparatorluk Sarayının önünde yürüdüler. Onunla birlikte *Kammergarten*'e gitti ve konuştu, ve *Gloriette*'e, bir o bankta bir bu bankta oturdular. Birdenbire, orkestra sandalyeleri gibi aceleyle birinden ötekine geçtiğini fark etti, sanki hiçbir şey kaçırmak istemeyen kendisiydi; şimdi, bahçenin sonsuzluğunda, her ağacı her heykeli görebilmek için kendini paraladığını anladı.

Otellerine vardıklarında, Robin ağır kadife perdeleri açıp, Viya-

* (Alm.) Yaşam ebedidir, güzelliği de burada yatar (ç.n.)

na'nın pencerenin altından rüzgâr girmesin diye kullandığı uzun yastığı yere fırlattı ve geceleyin havanın soğuk olmasına rağmen pencereyi açtı. Felix İmparator Francis Joseph ve Birinci Charles'tan konuşmaya başladı. O büyük generaller, devlet adamları ve imparatorlar hakkında yarattığı hikâyelerin ağırlığı altında eziliyordu konuştukça. Hem kılıklarının hem de kaderlerinin ortak ağırlığını taşıyormuş gibi sıkışmıştı göğsü. Gerçekle hayalin karıştığı bitmez tükenmez bir söz selinden sonra kafasını kaldırdığında, Robin'in kafasını koltuğun kabarık arkalığına dayamış, bacaklarını uzatmış uyumakta olduğunu gördü, kolu koltuktan aşağı sarkmıştı, eli gövdesinden daha yaşlı ve daha bilge görünüyordu; ona bakarken onu umduğu gibi şekillendirmeye yeterli olmadığını anladı; kendi muhakemesinden daha fazlası gerekliydi bunun için. Güçlü bir ruhani eğilimle dünyevi konumlarından muaf tutulmuş insanlarla, o eski rejimin insanlarıyla, mesela kendisini düşünmeye çalıştıkça yalnızca başkalarını hatırlayan eski saray mensuplarından yaşlı bir hanımefendiyle ilişki kurmak gerekecekti.

Bu yüzden, onuncu günde, Felix tersin yüzü geri dönüp Paris'e girdi. Bunu takip eden aylarda Robin'in Hıristiyan eğilimleri olduğuna inanırken bütün ümidini de onun bir muamma oluşuna bağladı. Büyüklüğünün tarafsızlığında gizli olduğunu söyleyip durdu kendi kendine. Kendisine rağmen, Robin'in dikkatinin, henüz tarihte boy göstermemiş bir şey tarafından çelindiğini hissediyordu bir şekilde. Nerede olduğu bilinmeyen, kanındaki bir yağmanın sesini dinler gibiydi hep; Felix onu tanımaya başlayınca bütün mahremiyetini bunun üzerine kurabilmişti. Olayda acıklı bir yan vardı: Felix babasının trajedisini yineliyordu. Bir terzinin karmakarışık olmuş zihninden çıkmışa benzeyen giysileri içinde, karısının adımlarını beyhude yakalama çabasında da babasının izinden giden Felix, sımsıkı tuttuğu tekgözlüğüyle, konuşarak Robin'in ardından yürür, dikkatini kâh ona kâh buna çekerek, hem kendini hem de iç huzurunu telef eden bir gayretle onun için seçtiği kadere onu alıştırmaya çalışırdı; kaderi, geçmişi hatırlayıp canlandıracak oğullar doğurmaktı. Çünkü böylesi bir sevgi olmaksızın, onun anladığı anlamdaki geçmiş, yeryüzünden silinecekti. Robin onu dinlemezdi, o da kızgınlıkla ama sakin bir sesle "Seni kandırıyorum!" derdi. Bu-

nunla neyi kastettiğini ve onun neden duymadığını merak ederdi.

"Bir çocuk," uzun uzadıya düşünürdü. "Evet, bir çocuk!" "Bunu neden hiç söylemedim?" Tam muhasebesinin ortasında birdenbire aklına takıldı bu düşünce. Bir alayın yakınlarda geçit resmi yaptığını duyan, izin alacak kimseyi bulmadığından o tarafa doğru koşamayan, ama yine de hafif koşmaktan kendini alamayan bir çocuk gibi, telaşlı bir merak içinde eve yollandı. Onunla yüzyüze geldiğindeyse tek yapabildiği şunları kekelemek oldu: "Neden çocuk yok? *Wo ist das Kind? Warum? Warum?*"*

Robin kendini çocuğuna elindeki tek güçle hazırladı: inatçı, dışa kapalı bir sükûnetle, hamile kalmadan önce kendini hamile gibi düşünerek; ve içindeki kayıp bir ülkeyi tuhaf bir biçimde fark ederek kendini gezmeye verdi; kent dışında dolanır, trenle tek başına, zihni dalgın bir halde diğer şehirlere giderdi. Bir keresinde tam üç gün geri dönmedi, Felix korkudan deliye dönmüştü, sonra gece yarısı içeri girip, Berlin'e gidecekken yarı yoldan döndüğünü söyledi.

Birden Katolik yemini etti. Kiliseye sessizce gelmişti. Daha içerdekilerin duaları kesilmemiş, dikkatleri dağılmamıştı. Sonra, kendi çektiklerinden çok daha keskin, anlaşılmaz bir kurtulma isteğinin gölgesi üzerine düşmüşçesine ona baktılar, yavaşça ilerleyip diz çöken, oğlana benzeyen, uzun bir kız.

Onu pek çok kilise gördü: *St. Julien le Pauvre, St. Germain des Prés, Ste. Clothilde* kilisesi. Oturacak yer olmayan Rus kilisesinin soğuk taşları üzerinde bile tek başına diz çöktü, geniş omuzları komşularının yukarısında, ayakları bir papazınki kadar büyük ve dünyevi, dalgın ve dikkat çekiciydi.

Rue Picpus'ta, *L'Adoration Perpétuelle* manastırının bahçesinde dolaştı. Rahibelerle konuştu, onlar da ne af dileyebilecek ne de bağışlanabilecek birine baktıklarını hissederek onu kalplerinde kutsadılar ve çalılıktan bir gül dalı koparıp verdiler. Ona Jean Valjean'ın tırmıklarını koyduğu yeri gösterdiler ve pansiyonun küçük sevimli kızlarının yorganlarını kapladıkları yeri; Robin de buhurdanlığı eline alarak gülümsedi ve Lafayette'in mezarına bakarak kimsesiz düşüncelerine döndü. İçinde her zaman tesbih çeken bir

* (Alm.) Çocuk nerede? Niçin? Niçin? (ç.n.)

rahibe bulunan şapelde diz çökerek, bu ani gereklilik hakkında düşünmeye çalışan Robin, boyunu düşündüğünü fark etti. Hâlâ uzuyor muydu?

Oğlunun uğruna doğacağı ve adanacağı davayı düşünmeye çalıştı. İmparator Francis Joseph'i düşündü. Zihnindeki ağırlıkla gövdesindeki ağırlık orantılıydı, burada zorunluluk olmayışından dolayı akıl zayıflamıştı. Kadınlara gidiyordu düşünceleri, kadınlarla ilişkilendirdiği kadınlara. Tuhaftı ama, bunlar tarihten kadınlardı, Louise de la Vallière, Çariçe Katerina, Madame de Maintenon, Catherine de Medici ve edebiyattan iki kadın, Anna Karenina ve Catherine Heathcliff; ve şimdi de şu kadın, Avusturya vardı. Dua etti, duası tüyler ürperticiydi, çünkü içinde lanetlenme veya bağışlanma, övülme ya da suçlanma için hiç pay yoktu - bir pazarlığı idrak edemeyenler ne lanetlenebilir ne de kurtulabilirler. Kendini sunamıyordu; kendi kendini kötüleyen bir saplantıyla yalnızca kendisinden bahsediyordu.

Gözleri sabit, çocuksu yüzünü ve yuvarlak çenesini *prie-Dieu*'nün* rafına dayayarak, saklı bir yetinin, unutulmuş bir yeraltı mizahının ortaya çıkıvermesiyle güldü; onun kesilmesiyle fenalaşıp daha da öne abandı, uyandığında uykuda gibi mahmurdu.

Felix o akşam eve döndüğünde Robin, bir eli yanağının altında, bir kolu sarkmış, koltukta uyukluyordu. Elinin yanında, yerde bir kitap duruyordu. Kitap Marquis de Sade'ın anılarıydı; bir cümlenin altı çizilmişti: *Et lui rendit pendant sa captivité les milles services qu'un amour dévoué est seul capable de rendre*,** ve birden aklına o soru geldi: "Yanlış olan ne?"

Uyandı ama kıpırdamadı. Felix yanına gidip onu kolundan tutarak kendine çekti. Robin elini onun göğsüne koyup itti, korkmuş görünüyordu, ağzını açtı ama sesi çıkmadı. Felix geri çekildi, konuşmaya çalıştı ama hiçbir şey söylemeden birbirlerinden ayrıldılar.

O gece Robin sancılandı. Yüksek sesle küfretmeye başladı, Felix buna tamamen hazırlıksızdı; saçmasapan hareketlerle onu rahatlatmaya çalıştı.

---

* (Fr.) Dua edilen yer (ç.n.)

** (Fr.) Ve tutsaklığı sırasında ancak sadık bir aşkın verebileceği binlerce hizmette bulundu. (ç.n.)

"Cehennemin dibine kadar yolun var!" diye bağırdı Robin. Sandalyeden sandalyeye, ağır ağır ondan uzaklaştı; sarhoştu- saçları gözlerine giriyordu.

Korkunç, çılgınca onay ve umutsuzluk çığlıkları arasında Robin çocuğunu doğurdu. Doğum ve öfkenin çifte acısıyla sarsılırken bir denizci gibi küfrederek, üzerinde kanlı geceliği, tek kolu üzerinde kendini kaldırdı, sanki bir şey kaybetmiş gibi yatakta etrafına bakıyordu. "Tanrı aşkına, Tanrı aşkına!" diye haykırıp duruyordu, bir dehşetin başlangıcına adım atmış bir çocuk gibi.

Yataktan kalktıktan bir hafta sonra, sanki geri dönüşsüz bir şey yapmış gibi, sanki bu edim ilk kez dikkatini çekiyormuş gibi kendini kaybetmişti.

Bir gece eve sessizce giren Felix onu odanın ortasında buldu, çocuğu yere çarpacakmış gibi elinde, havada tutuyordu; ama onu yavaşça yere koydu.

Çocuk küçüktü, oğlandı ve hüzünlüydü. Uyuşuk sinirlerinin yarattığı seyirmeler içinde uzun süre uyuyor, çok az istemli hareket yapıyor; sızlanıyordu.

Robin kendini yeniden dolaşmaya vermişti, saatler, günler sonra kayıtsızlıkla döndüğü seyahatlere çıkıyordu. Konuştuğu insanlar, henüz başlamamış bir felaketle karşılaşmaktan rahatsız oluyorlardı.

Felix her gün kendisiyle birlikte doğmuş olan hüznü yaşıyordu; bunun dışında, hiçbir şeyi fark etmiyormuş numarası yapıyordu. Robin neredeyse hiç evde olmuyordu; onun izini nasıl sürebileceğini bilemiyordu. Bazan girdiği bir kafeden tersin yüzü geri çıkardı, çünkü Robin orada, barın önünde olurdu - bazan gülerdi, ama genellikle sessiz olurdu, başı bardağına eğik, saçları öne dökülmüş; etrafında her çeşit insan.

Bir gece, üç sularında eve döndüğünde, onu pencerenin önünde, perdeye yaslanmış, karanlıkta dururken buldu, çenesini o kadar yukarı kaldırmıştı ki boynundaki kaslar dışa fırlamıştı. Yanına gidince büyük bir öfkeyle "Onu ben istemedim!" dedi. Elini kaldırıp suratına bir tokat indirdi.

Felix geri adım attı, düşen tekgözlüğünü sallanırken havada yakaladı ve nefesini tuttu. Kayıtsız görünmeye çalışarak birkaç saniye bekledi. "Onu sen istemedin," dedi. Kurdelesini düzeltiyormuş gibi yaparak başını öne eğdi, "Bunu tek başıma başarmış olamam."

"Neden onu gizli tutmuyoruz?" dedi. "Neden konuşuyoruz?"

Felix ayaklarını kıpırdatmadan gövdesini çevirdi. "Ne yapacağız?"

Sırıttı, ama bu bir tebessüm değildi. "Ben gideceğim," dedi. Pelerinini aldı, pelerini hep sürünürdü. Sanki ilk kez görüyormuş gibi etrafına, odaya baktı.

Üç dört ay meydandaki insanlar onu boşu boşuna sordular. Nereye gittiğini kimse bilmiyordu. Meydanda yeniden görüldüğünde yanında Nora Flood vardı. Nerede olduğunu söylemedi, yaptıklarının dökümünü yapmayı ya başaramıyordu ya da istemiyordu. Doktor: "Amerika'da, Nora orada yaşıyor. Onu dünyaya ben getirttim, bunu da bilirim," dedi.

III
Gece nöbeti

Amerika'nın en tuhaf "salon"u Nora'nınkiydi. Birbirine geçmiş otlarla çalıların ortasına gömülmüştü evi. Nora'nın eline geçmeden önce malikâne iki yüz yıl boyunca aynı ailenin malı olmuştu. Kendi mezarlığı ve içinde elli yıl önce bir bağışlanma ve aklanma telaşıyla bırakılmış deste deste, çürümüş dua kitaplarının bulunduğu, yıkık bir kilisesi vardı.

Müdavimleri arasında şairler, radikaller, dilenciler, sanatçılar ve âşıkların, Katolikler, Protestanlar, Budistler, kara büyü ve simya müptelalarının bulunduğu bir "fukaralar" salonu denebilirdi buraya; bütün bunlar büyük şöminenin karşısındaki meşe masada otururken görülebilirdi. Nora eli şakağında anlatılanları dinlerken, alevler gölgesini duvara vururdu. Bütün bu gürültücü, palavracı

kalabalık içinde, bir tek o farklıydı. Vahşi ve arı doğasının dengesi, dik tuttuğu başına merhametli bir görünüm veriyordu. Yapılı ve uzun boyluydu, çocuk teninin altında, genç yaşında ileriki yüz aşınmışlığını haber veren, ağaç desenine benzer izler seziliyordu; içinde serpilmekte olan bir ağaç, belgelenmemiş bir zaman tutanağı.

Vahşi Batı'da doğduğu anlaşılıyordu hemen. Üstü örtülü arabalar, su içmeye giden hayvanlar; küçük pencerelerden çalılıklarında başka bir ırkın çöreklendiği karanlığa korkuyla bakan çocukların sadece gözlerinden yukarısı seçilen kafaları; geniş etekleri altında daha da iri görünen, üzerinde yürüdükleri toprağı dümdüz eden kadınlar (zihinlerindeki Tanrı o kadar kocamandır ki onunla birlikte dünyayı yedi günde dümdüz edebilirler) hakkında anlatılan hikâyeleri hatırlıyordu ona bakan yabancılar.

Bu inanılmaz toplantılarda, insan Amerika tarihinin yeniden oynandığını hissederdi. Trampetçi Çocuk, Sumter Kalesi, Lincoln, Booth, hepsi bir şekilde akla gelirdi; Liberaller ve Muhafazakârlar yanıbaşlarındaydı sanki; bayrak ve çizgileri ve yıldızları, mavi kovan üzerinde yavaş yavaş ve düzenle artan arı kümesi; Boston çay trajedileri, karabinalar ve bir oğlanın vahşi çığlığı; mezarda upuzun, dimdik duran Püriten ayakların yeniden yeri dövüp, adetlerini bozmaları; yüreğe mıhlanmış dualar. Bütün bunların ortasında Nora - eli köpeğinin üzerinde kımıltısız oturuyor, alevler gölgesini duvara vuruyor, kendi kafasının dimdik ve hareketsiz olmasına karşın, gölgesindeki kafası tavana değdiği yerde hafifçe bükülüyor.

Nora mizacı itibariyle ilk Hıristiyan'lardandı; kutsal kitaba inanırdı. "Dünya acısında", meczubun durmaksızın ve ebediyen düştüğü bir boşluk vardır; yok olma ayrıcalığı elinden alınmış bir gövdenin, görünür uzayda düşüşü; acımasızca uzaklaşan bu ayrıcalık, tam da geri çekilişinin yarattığı tutma gücüyle, gövdeyi ebedi bir düşüşte ama hep aynı noktada ve sürekli göz önünde tutar sanki. İşte böylesi bir meczuptu Nora. Onu kendi düşüşünden bağışık kılan bir bozukluk vardı dengesinde.

Nora'nın yüzü, insanları seven bütün insanlarınki gibiydi - eleştirmeden sevmenin ihanete uğramak olduğunu anlayınca şey-

tanlaşacak bir yüz. Nora herkesin yanında kendinden soyunuyor, kendini ikaz etmeyi beceremediği için, dönüp baktığında hep azalmış olduğunu görüyordu. Her zaman uygun bir fiyata satılabildiği için dünyanın her tarafındaki yoldan çıkmışlar onu çok kârlı buluyorlardı çünkü kendi ihanetinin parasını kendi cebinde taşıyordu.

Her şeyi sevenler her şey tarafından aşağılanırlar, tıpkı bir şehri derinden sevenlerin, *détraqués*'nin,* fakirlerin o şehrin utancı olmaları gibi; yok olan ihtiyaçların insan vücudundaki kalıntıları misali, gelişmiş bir yaşamın içindeki gelişmemiş bir organ kadar yenik ve anlaşılmazdır faydaları. Bu durum Nora'nın evinde bile kendini gösteriyordu; doğanın her türlü kaprisiyle onu çevreleyen yıkık bahçesinden, konuklarından belliydi.

Nerede görülürse görülsün, operada, bir oyunda, program yüzüstü dizinde, uzakta ve tek başına otururken, büyük, çıkık, duru gözlerinde, parlak metallerin nesneden çok nesnenin hareketini gösteren o yansısız görüntüsünü keşfederdi insan. Nasıl bir sahneyi yansıtan tüfek namlusu, bu imgeye kendi yapısının kötülüğünü de katarsa, onun gözleri de önündeki oyunu kendi bilinçaltına göre yoğunlaştırıp kısaltıyordu. Kafasını tutuş tarzından, Wagner ya da Scarlatti, Chopin, Palestria ya da Viyana okulunun daha hafif şarkılarını kulaklarındaki daha küçük ama daha yoğun bir orkestradan dinlediğini hissediyordu insan.

Yedinci Gün Adventistleriyle** bir tepeye çıkıp da yedinci günü karıştıran son kadınıydı bu yüzyılın - yüreğinin tutkulu kasılmaları öne çekiyordu yedinci günü. Yanındaki müminler o güne ve dünyanın sonuna, öncesinden gelen altı güne duydukları şaşkın bir bağlılıkla inanıyorlardı; Nora'ysa yalnızca o günün güzelliği için inanıyordu. Kaderi icabı kendisinden başka hiçbir tedariki olmayan insanlardandı.

Mizah duygusu yoktu. Gülüşü yerinde ve belirgin, ama kayıtsızdı. Ara sıra bir şakaya kıkırdardı, ama çıkardığı sesin bir kuşun ötmesi gibi doğal bir ihtiyaçtan kaynaklandığını bilen birinin tuhaf, suratsız gülüşüydü bu.

Alay, kahkaha, kabuğu düşen insanın büründüğü bu ikinci

---

* (Fr.) Kaçıklar, kafadan kontaklar (ç.n.)
** İsa'nın yakın zamanda dirileceğine inananlar (ç.n.)

kabuk hakkında ya pek az şey biliyor ya da hiçbir şey bilmiyordu. İnsanın kendini yeniden inşa ederken kullanmayı düşündüğü sapkınlıklardan biriydi o.

Ona "itirafta" bulunmak bir papaza günah çıkartmaktan bile daha mahrem bir şeydi. Alçaklığa yer yoktu onda; kendi kendini ayıplamak ve suçlamaktan uzak olduğu için dinlerken ne ayıplar ne de suçlardı. Bu insanları hem ona çekiyor hem ondan korkutuyordu; hiçbir karşılık bulmadığı için haksızlıklarını geri almak her ne kadar onları hırçınlaştırıyorsa da onu ne aşağılayabiliyorlar ne de düşmanlık besleyebiliyorlardı. Mahkemede hiç çekilmezdi herhalde; ne kimse asılır, ne kınanır, ne de bağışlanırdı, çünkü kimse "suçlanmazdı". Dünya ve tarihi Nora için şişedeki gemi gibiydi; kendisi dışarıda ve tanımsızdı, bir sorunu olmadığı halde zihni hep meşguldü.

Sonra Robin'le karşılaştı. Birlikte çalışmadığı zamanlar bile hep ilişkisini sürdürdüğü Denckman sirki (çalışanların bazıları evine gelirlerdi) 1923 sonbaharında New York'a geldi. Nora tek başına gitti. Sahne etrafında en ön sıradaki yerini aldı.

Yüzlerindeki geleneksel boyalarla, kırmızılar, beyazlar, sarılar giymiş palyaçolar, sanki kocaman bir annenin, hâlâ bir sürü yer olan karnındaymışçasına, talaş üstünde yuvarlanıp duruyorlardı. Havadaki ön toynaklarının ağırlığıyla titreyen arka bacakları üzerine kalkmış olan, güzel kordelalı başı terbiyecisinin kamçısına eğilmiş siyah bir at, ön ayaklarını kamçıya göre titreterek, yavaş yavaş ilerliyordu. Atlar gibi görünmeye çalışan küçük köpekler koşuşuyorlardı, sonra filler girdi.

Nora'nın yanında oturan kız bir sigara çıkarıp yaktı; elleri titriyordu, Nora dönüp baktı; ona aniden bakmıştı, çünkü meydanda habire dönen hayvanlar tam o noktada durmuşlardı. Kızı görmüyor gibiydiler ama tozlu gözleri ona değip geçerken, ışıklarının yörüngesi ona çevriliyordu sanki. Nora başını o anda çevirdi.

Büyük aslan kafesi kurulmuştu ve aslanlar küçük, sağlam kutularından arenaya çıkıyorlardı. Hantal ve sinirliydiler, ağır kuyrukları yerde sürükleniyor, havayı dizginlenmiş güçle dolduruyorlardı. Sonra güçlü bir dişi aslan tam kızın karşısında duran kutusundan çıkarken, alev alev sarı gözleriyle, büyük öfkeli başını

kıza çevirdi ve pençeleri parmaklıkların arasına girerek aşağı inmeye başladı, aşılmaz bir sıcağın ardındaki bir nehir gibi kıza bakarken yüzeye asla ulaşamayan yaşlar doldu gözlerine. Bunun üzerine kız birden ayağa kalktı. Nora elini tuttu. "Hadi çıkalım burdan!" dedi kız ve Nora elini hiç bırakmadan onu dışarı çıkarttı.

Lobide Nora, "Adım Nora Flood," dedi ve bekledi. Kız, biraz durakladıktan sonra konuştu: "Ben Robin Vote." Dalgın dalgın etrafına baktı. "Burada durmak istemiyorum." Ama bütün söylediği buydu; nerede olmak istediğini açıklamadı.

Kış ortasına kadar Nora'yla kaldı. İçinde iki hayalet faaliyet gösteriyordu, aşk ve gizem. Ancak birbirlerine öyle "musallat" olmuşlardı ki ayrılmaları olanaksızdı.

Nora evini kapattı. Münih, Viyana ve Budapeşte üzerinden Paris'e gittiler. Robin ona yaşamının çok az bir bölümünü anlatmıştı ama, şu ya da bu biçimde bir yuva özlemini yineleyip duruyordu, sanki yeniden kendini kaybetmekten korkuyormuş gibi, sanki bilinçsizce Nora'ya ait olduğunu ve Nora kendi gücüyle bunu sürekli kılmazsa, unutacağını biliyormuş gibi.

Nora *rue du Cherche Midi*'de bir daire aldı. Evi Robin seçmişti. Uzun pencerelerden bir çeşme heykeli görünüyordu, yaramazlık yapan bir çocuğu azarlar gibi elini kalçasına dayamış, kafası kalkık, öne eğilmiş, uzun boylu, granitten bir kadın.

Birlikte geçen yaşamlarında, bahçedeki her nesne, evdeki her eşya, konuştukları her kelime, ruhlarının birleştiğini, karşılıklı aşklarını doğruluyordu. Sirk sandalyeleri, eski bir panayırın atlı karıncasından sökülmüş tahta atlar, bitpazarından Venedik avizeleri, Münih'ten tiyatro perdeleri, Viyana'dan melek heykelcikleri, Roma'dan ruhani süslemeler, İngiltere'den küçük bir piyano ve bir çok ülkeden muhtelif türlerde bir müzik kutusu koleksiyonu; nasıl Felix'in hep hikâyelerini dinlediği ev babasının annesiyle beraber yaşadığı devrin tanığıysa, burası da onların birlikteliğinin müzesiydi.

Nora sonraları gecenin büyük bölümünü ve gündüzlerin de bir kısmını yalnız başına geçirmeye başlayınca, evin kişiliği ona acı verdi, yaşamlarını bir araya toplayanların çektiği ceza. İlk başlarda farkına varmadan, hiçbir şeyi ellemeksizin dolaşıyordu; sonra yumuşak ve dikkatli hareketlerinin akıl almaz bir korkudan kaynaklandığını anladı; eğer bir şeyin yerini değiştirseydi Robin'in aklı karışabilirdi, evin kokusunu unutabilirdi.

Aşk kalbin tortusuna dönüşür, tıpkı bir mezardaki "buluntular" gibi. Nasıl bir mezarda gövdenin, giysinin, öteki yaşam için gerekli aletlerin sınırları çizilebilirse, bir âşığın kalbinde de sevdiği, silinmez bir gölge gibi mevcuttur. Nora'nın kalbinde Robin'in fosili, kimliğinin küçük bir oyması yatıyordu ve çevresinde, onu korumak için akıyordu Nora'nın kanı. Bu yüzden, çürüse veya bir kenara atılsa da Robin'in gövdesi asla sevilmeden kalamazdı. Onu canlı tutan kan dışında, Robin artık zamansal değişimlerin ötesindeydi. Bütün bunlardan mahrum kalabileceği korkusu Nora'nın zihnine, Robin'in yürürkenki imgesini dehşetle düşürüyordu - Robin tek başına yollarda dolaşıyor, tehlikede. Zihni donakalıyor, korkusu yüzünden Robin kocaman bir kötülük mıknatısı halini alıyor, bütün felaketleri üzerine çekiyordu; topraktaki şeylerin az bir gayretle, alçaldıkça çimler üzerinde adeta nakşedilmiş bir şekil bırakan cesedi yeraltına çekmeleri gibi Robin'in gövdesini de beraberinde sürükleyerek, endişesinin onu attığı düşler dalgasından geri dönerken haykırırdı Nora, uyanırdı.

Ama şimdi, dünyanın dışında dünyadan zevk aldıkları, yalnız ve mutlu oldukları zamanlarda, Robin'le birlikte habersizce bir kalabalık girdi yaşamlarına. Arada bir, kâh İtalyanca, kâh Fransızca, kah Almanca söylediği şarkılarda açıkça çınlardı bu kalabalık, Nora'nın daha önce hiç duymadığı, en azından Robin'le birlikteyken duymadığı, basit ve akla takılan halk şarkılarında. Vurgu değiştiğinde, daha pes bir tonda tekrarlandığında, Robin'in içinde kendine hiç yer olmayan bir hayatın şarkısını söylediğini bilirdi; yabancı bir ülkedeki gezginin eşyaları gibi insana çok şey söyleyen parçalar; sadece kendine âşık olan kişiden yüz çeviren tecrübeli bir orospuya benzeyen şarkılar. Arada bir Nora da, anlamını tam da bilmediği, yabancı bir dilin kelimelerini tekrarlayan bir ya-

bancı gibi sesi titreyerek, Robin'le birlikte söylerdi. Bazan, hem çok fazla, hem de çok az şey anlatan melodiye tahammül edemeyerek bir soruyla Robin'i sustururdu. Ama daha da kötüsü, kısa bir aradan sonra, şarkının içerideki bir odadan yine başlamasıydı, Robin görünmeksizin bilinmeyen yaşamının esasına daha da yakın bir yankı salardı içeriden. Genellikle şarkı birden kesilirdi, ta ki tam evden çıkarken, bir hazırlık içinde, Robin sesini bir anıdan, bir beklentiye çevirerek tekrar başlayana kadar.

Yine de bazan, evin içinde birbirlerinin yanından geçerken birden hüzünle kucaklaşırlar, birbirlerinin kafaları, birbirlerinin elleri arasında öylece dururlardı, o kadar gergindiler ki aralarındaki boşluk onları birbirlerinden uzaklaştırırdı. Bazan bu tarifsiz keder anlarında, Nora'ya Robin'in başka bir dünyadan geldiğini ve oraya döneceğini anlatan, bir hareket yapar ya da pek kullanmadığı bir sözcük kullanırdı Robin farkında olmadan. Ona sahip olabilmenin (yoldan çıkmış olduğunu sandığından, Robin'de trajik bir sahip olunma özlemi vardı) tek yolunun ölüm olduğunu artık biliyordu Nora. Ölümde Robin ona ait olacaktı. Ölüm onlarla birlikteydi, beraberken de tek başlarınayken de, işkence ve felaketin ardından da yeniden dirilme düşünceleri, ikinci düello.

Yatak odası penceresinin tam karşısındaki küçük bir kulenin ardından yükselen solgun kış güneşine bakarken, çıkarttığı seslerden Robin'in hazırlanmasının hangi aşamasında olduğu takip edebiliyordu Nora; kozmetik şişeleri ve krem kavanozlarının çınlamaları; elektrikli maşalarda ısınan saçın kokusu; Robin'in alnına düşen buklelerin nasıl yön değiştirdiğini kurardı zihninde, alnından geriye doğru, bukle bukle ensesine dökülürlerdi, kafasının arkasındaki düz saçlar, korkunç bir sessizlik gibiydi. Seslerden ve onların bir çıkış hazırlığı olduğunu bilmekten sersemlemiş olan Nora kendi kendine: "Yeniden dirildiğimizde, sırtımız dönük bakarken seni bütün o kalabalığın arasından tanıyacağım. Kulaklarım başımın oyuğunda dönecek; gözlerim yuvalarından çıkacak, kasırga gibi bedelini ödeyeceğim, mezarının gölgesinde duracak hep ayaklarım diye mırıldandı. Robin kapıda duruyordu, "Beni bekleme," dedi.

Birlikte yaşadıkları yıllar boyunca Robin'in çıkmaları yavaş

yavaş artan bir ritimde devam etti. Başlarda Nora da Robin'le birlikte çıkıyordu; ama zamanla Robin'in asabileştiğini fark ettiği ve, bir şeylere engel olduğu ya da unutulduğu düşüncesine; onu masadan masaya, içkiden içkiye, insandan insana giderken görmeye dayanamadığı ve, eğer orada olmazsa, bütün o çalkantılı gece sonrası Robin'in, yaşanmamış tek kişi olarak kendisine döneceğini anladığı için - Nora evde kalıyor, ya uyuyor ya da uyumaksızın yatıyordu. Gece ilerledikçe Robin'in yokluğu, dayanılmaz ve onarılmaz, fiziksel bir eksiklik halini alıyordu. Soyu kurbandan gelen bir geleceği yaşadığı için, nasıl kesik bir el bir türlü inkâr edilemezse, Robin de Nora'nın vazgeçemediği bir yoksunluktu. Bileğin kesik eli özlemesi gibi, kalbi de onu özlerdi, giyinip "kendinden kurtulmak" için geceye çıkar, Robin'i bir kez olsun görebilmek için bulunduğu kafenin bir köşesine sinerdi.

Robin dışarı çıktığında karmakarışık bir dalgınlık içinde yürür, ellerini paltosunun kollarına çeker, adımlarını Nora ile kafeler arasında kesin bir sınır oluşturan gece hayatına çevirirdi. Bu yürüyüş sırasındaki düşünceleri, yürümesi bittiğinde kavuşacağını umduğu zevkin bir parçasıydı. Yaşamının iki ucunun - Nora ve kafelerin - iki başlı bir canavar oluşturmasını önleyen şey, bu mutlak mesafeydi.

Düşünceleri de kendi içlerinde bir tür devinim sayılabilirdi. Her geçene bakıyormuş gibi, başı havada yürürdü, ama aslında bakışı beklenti ve pişmanlığa demir atmış olurdu. Avanesine yaklaştıkça derin ve telaşlı bir kızgınlık yüzünü gölgeler, ağzını aşağı çekerdi; ama binaların cephelerinde, ikisinin de sevdiği bir baş heykelini (korkuyla dışarıya fırlamış gözleri yüzünden ağzından yaşlar döküyormuş gibi görünen trajik ağızlı bir Yunan büstü) ararken, gözlerinde sakin bir neşe parlardı; çünkü ona Nora ve aşkını hatırlatan bu heykel, karşılaşacağı insanları bekleyişini sabit ve hüzünlü kılardı. Bu yüzden, daha önceden kararlaştırmaksızın, kendisini tam da o sokağa çıkaracak bir köşeden dönerdi hep. Ara sıra, bir asker, düğün ya da cenaze alayının müdahalesiyle karşılaşırsa, heyecanı yüzünden o törenin bir parçası gibi görünürdü rastladığı insanlara; sırf kendisini kül edecek sıcaklıkla ilişkisi yüzünden, alevin ayrılmaz bir parçası olan bir pervane böceği

gibi. İnsanların sertçe "nereye" gittiğini sormalarını engelleyen bu özelliğiydi; dillerinin ucuna gelse bile, onun kendinden geçmiş, şaşkın halini görünce susup birbirlerine bakıyorlardı.

Nora'nın tek başına yürüdüğünü gören doktor, bu kara şapkalı figür biraz ilerisinde lambaların altından geçerken, "Paramparça olmuş biri işte; ayhalinde değil aşk halinde. Dindar bir kadın," diye düşündü kendi kendine, "ama, bir aile fotoğrafının duvardan kaymasıyla oluşan lekeleri göz açıp kapayana kadar örten Katolik inancının neşesinden ve güvencesinden yoksun; bir kadın böylesi bir güvenceden yoksa kalırsa, dedi ona yetişmek için adımlarını sıklaştırarak, "aşk gemi azıya alır. Her yerde onu görüyor." Karanlığa giren Nora'ya bakarak ekledi "Bulmaktan korktuğu şeyi arıyor - Robin'i. İşte fesadın anası, dünyayı evine taşımaya çalışarak koşturup duruyor."

Geçen her çifte, her fayton ve arabaya, evlerin ışıklı pencerelerine bakarak, artık Robin'i değil de onun izlerini, yaşamını etkileyen şeyleri (hâlâ ortaya çıkmamış olanları) keşfetmeye çalışarak, her harekette Robin'in tavırlarıyla bir benzerlik arayarak, kımıldayan her nesneyi izliyordu Nora; yaptığı hareketlerden, garsonlar ve terasta oturan insanlar, Robin'in yaşamında yeri olduğunu anlamasınlar diye, onun bulunduğunu bildiği meydandan uzak duruyordu.

Eve döndüğünde sonsuz gece başlardı. Sokaktan gelen hafif sesleri, bahçedeki her çıtırtıyı, Robin'in gelmesi demek olan düzenli ses çoğalmasını müjdeleyen, henüz gelişmemiş, ufacık bir mırıltıyı bile dinleyerek, dizleri çenesine çekilmiş, ağlayamadan, güçsüzce yastığı döverek yatardı. Bazan yaşamındaki bazı şeyleri hemen tüketivermek için ayağa kalkıp yürürdü; sırf kalp atışlarının hızıyla Robin'i geri getirebilmek için. Beyhude dolanıp durduktan sonra, birdenbire iki büklüm, kolları bacaklarının arasında, bahçeye bakan uzun pencerenin yanındaki sirk iskemlelerinden birine oturur, "Aman Tanrım! Aman Tanrım! Aman Tanrım!" diye ağlamaya başlardı, böylesi tekrarlandığında bu kelimeler, umutsuzlukla söylenmiş bütün kelimeler yerine geçerdi. Başını salladı ve uyandı ve daha gözlerini açmadan ağlamaya başladı; tekrar yatağa girip, daha önceden hatırladığı bir rüyaya daldı; ama bu sefer-

kinin kesinliğinde, bu rüyanın daha önce "iyi düşlenmediğini" anladı. Daha önce ucu bucağı belli olmayan rüya, Robin'in girişiyle tamamına ermişti.

Nora rüyasında bir evin tepesinde olduğunu görüyordu, yani en üst katın bir altında - bu babaannesinin odasıydı - heybetli, çürüyen bir ihtişamın ortasında duruyordu, her nasılsa, babaannesinin eşyalarıyla döşenmiş olmasına rağmen, geri dönmeyecek bir kuşun yuvası kadar boştu oda. İç savaşta ölen büyük amcası Llewellyn'in portreleri, rengi atmış halılar, hareketsizlikleriyle o zamanki sütunları andıran perdeler - bir tüy ve bir mürekkep hokkası - mürekkep tüyün içine işlemiş; Nora bir darağacının tepesindeymiş gibi eve kuşbakışı bakarken, Robin rüyaya, bir kalabalığın arasında yatar vaziyette girdi. "Bu rüya bir daha görülmeyecek," dedi Nora kendi kendine. Arkasında duran ve bir gölgeden ibaret olan bir şeyden ya da kimseden geliyormuş gibi görünen bir ışık halkası, Robin'in yukarı bakan, kımıltısız yüzüne hafif bir ışıltı düşürüyordu, bir kazadan kurtulan "tek kişi" gibi kemiklerine işlemiş bir korkuyla gülümseyen yüzüne.

Arkasında bir yerlerden Nora kendi sesini duydu, "Gel buraya, bak babaannenin odası," ama bunun olanaksız olduğunu biliyordu çünkü babaannenin odası tabuydu. Bağırdıkça altındaki yer de uzaklaşıyordu, sanki Robin ve o, uzaklıklarıyla, ters tarafı çevrilmiş iki opera dürbünüydüler, acı veren aşklarının içinde küçülüyorlardı; binanın iki ucunu birbirinden uzaklaştıran hız, onu iki yana çekiyordu.

Artık bütün parçaları tamam olan bu rüya, hâlâ eskisi gibi hiç babaannesinin odası olmama özelliğini taşıyordu. Ne oradaki kendisiydi, ne de bir çağrıda bulunabiliyordu. Odanın varlığını kanıtlamak için bir şeylere dokunmak istemişti; rüya bunu yapmasına asla izin vermedi. Hiçbir zaman babaannesinin olmayan, tam aksine onun yaşamış olduğu odaların mutlak zıddı olan bu oda, her şeye rağmen durmadan onu terk etmekte olan babaannesinin kayıp mevcudiyetiyle dolmuştu. Rüyanın mimarisi, onu sonsuz ve sürekli kılarak tekrar inşa etmişti, yumuşak kıvrımlı ve dantelli bir giysi içindeydi; kuyruğu oluşturan sıkı drapeler, arkada ve kalçalarda, yalnızca yaşlılığın değil, yaşlılık korkusunun da getirdiği bir kavisle yükseliyordu.

Pek de anılarındaki babaannesi olmayan bu babaanne figürünün hemen yanıbaşında çocukluğundan kalma bir figür daha vardı, evin köşesinde birden onunla burun buruna geldiğinde - her nedense babaanne bir erkek gibi giyinmişti, melon şapkası burulmuş bıyıkları, sımsıkı pantolonu ve kırmızı yeleğiyle gülünç ve tombul görünüyordu, sevgi dolu ve tedirgin bir yan bakışla "Benim küçük sevgilim!" demişti kollarını açarak - babaannesi tarihöncesinden kalma bir kalıntı gibi "gün ışığına çıkarılmıştı", kendi yaşamıyla onun yaşamını simgeliyordu ve bunun Robin'e yapılan bir şey olduğunu düşünüyordu Nora, uyku ve acının hiyeroglifleriyle biçimsizleştirilip sonsuzlaştırılan Robin'e.

Uyanınca yeniden dolanmaya başladı ve şafağın solgun ışığında bahçeye baktığında heykelden düşen iki gölge gördü, sanki heykel bölünüyordu, bunun belki Robin olduğunu düşünerek seslendi ama kimse cevap vermedi. Kımıldamaksızın, gözlerini zorladığında, karanlıkta Robin'in gözlerindeki ışığın belirdiğini gördü, korku ışıltılarını daha da artırıyordu, ta ki bu karşılıklı bakışmanın yoğunluğuyla Robin'in gözleriyle kendisininkiler karşılaşana kadar. Öylece birbirlerine baktılar. Sanki o ışık, korkuları kendi felaketlerinin sahasına çekmeye yetecek güçteymiş gibi, Nora başka bir kadının heykelin kuytusunda yüzen gövdesini gördü, fazladan iki göz aydınlığı daha da artırmasın diye başı yere bakıyordu, kolları Robin'in boynuna dolanmış, gövdesi Robin'in gövdesine bastırılmıştı, bacakları kucaklaşmanın etkisiyle gevşemişti.

Gözlerini bu manzaradan alamadan, dili tutulmuş, bütünlüklü ve parçalayıcı bir kötücüllük duygusu içinde dizlerinin üzerine çöktü Nora, öyle ki gözleri kendi isteğiyle değil de gövdesinin düşüşüyle ayrılmıştı odaklandıkları yerden. Çenesi pencere pervazında, diz çökerek, "Artık birbirlerine sarılamazlar", diye düşündü, Robin'in yaptığı şeye bakmazsa, bu komplonun bozulacağını ve eriyip Robin'i tekleştireceğini hissediyordu. Gözlerini kapadı ve o anda korkunç bir mutluluk duydu. Robin uyumakta olan bir şey gibi korunmuş, kadınların birbiri ardısıra gelen kolları sayesinde ölümün yolundan kaçırılmıştı; son nefesini verirken kesilen bir gövdeden çıkan "Ah" sesinin dayanılmaz otomatikliğiyle "Ah" dedi Nora gözlerini kaparken.

IV
İşgalci

Jenny Petherbridge duldu, dört kere evlenmiş orta yaşlı bir hanım. Bütün kocaları bir hastalığın pençesine düşüp ölmüşlerdi; onları tarihe mal etmek için gece gündüz, tekerleğini çeviren bir sincap gibi çabalamıştı; ama o kadar uzun ömürlü çıkmadılar.

Gaga gibi sivrilen bir kafası vardı, küçük, zayıf, ateşli gövdesi insana Judy'yi hatırlatıyordu; ikisi birbirine hiç gitmiyordu. Herhangi bir parçası "düzgün" sayılabilirdi. İhtimamlı bir ihmalden mustaripmişçesine hararetle titrerdi bilekleri ve parmakları. Yaşlı görünüyordu ama o kadar da ihtiyar değildi; ölmek üzere olan birisinin buğusu tütüyordu üzerinde; yine de *accouchée** kalmak üzere olan bir kadının kokusunu salgılıyordu zihne (çünkü hiç gerçekliği

* (Fr.) Hamile (ç.n.)

olmayan, sadece zihinsel kokular da vardır). Gövdesi kendi besininden mustaripti, kahkaha ve kırıntılar, suiistimal ve düşkünlük. Ama ona dokunmak için elini uzattın mı, gözle görünür biçimde, iki güdünün, çekilme ve ilerleme güdülerinin oluşturduğu kesintili bir kavisle hareket ederdi başı, öyle ki ona hafif titrek ve beklentili bir ahenk vererek, aynı anda ürkeklik ve saldırganlıkla gidip gelirdi.

Üzerlerine ne geçirirlerse geçirsinler, cezalı çocuklar gibi duran, telaşlı, ufak kadınlardan olduğu için, alımlı bir şeyler giymekten aciz olmak acı verirdi ona.

Fildişi ya da yeşim taşından yapılma küçük fillere çok düşkündü; uğur getirdiklerini söyler; nereye gitse ardında bir dizi minicik fil bırakırdı; ve hep telaşla, soluk soluğa yürürdü.

Duvarları, dolapları, bürosu yaşamla ikinci elden ilişkili şeylerle dolar taşardı. Birinci elden ganimet kazanmak için cesur, ve özgün bir hırsız olmak gerekir. Parmağında bir başkasının evlilik yüzüğü vardı; masasının üzerinde Robin'in Nora için çekilmiş fotoğrafı duruyordu. Kütüphanesindeki kitapları başka insanlar seçmişlerdi. "... beri aynı şekilde duran" bir odayı ziyaret eden biri gibi yaşardı kendi eşyaları arasında. Banyo yapacağı zaman bile parmak ucunda, huzursuz ve *andante* ritmiyle yürürdü. Evdeki her eşyanın önünde hummalı bir titremeyle dururdu. Ne mizah, ne huzur, ne de rahat duygusu vardı; titrek tereddütü, yanındakilere "Palma'dan gelen Meryemim", "La Duse'nin sol eldiveni" diye gösterdiği şeyleri öylesi bir belirsizlik mesafesine itiyordu ki, bakanların işaret ettiği şeyi görmesini neredeyse imkânsızlaştırıyordu. Birisi güncel bir olay hakkında bir espri yapsa, sanki birileri asla yapılmaması gereken bir şeyi yapmış gibi şaşırır, hatta keyfi kaçardı; bu yüzden sadece *faux pas** olmayacak kadar daralmıştı ilgi odağı. Habire bir şeylerin onu "öldürdüğünden" söz ederdi; acısını ilk çeken kendisi olsa, gerçekten de herhangi bir şey onu öldürebilirdi. Ağzından dökülen bütün kelimeler ona ödünç verilmişe benziyordu; eğer kendisi için bir söz dağarcığı yaratmak zorunda kalsaydı, iki kelimeden oluşurdu, "ah" ve "oh". Salınarak, titreyerek, parmak ucunda, insanın her an değişmesini, yavaşlamasını ve

* (Fr.) Yanlış adım, gaf, hata. (ç.n.)

"günlük" konuşma sesine dönüşmesini beklediği, uçarı, telaşlı, peltek bir sesle, birbiri ardına küçük hikâyeler sıralardı; ama ses hiç normale dönmezdi. Hikâyeler eğlenceli, iyi anlatılmış hikâyelerdi. Güler, ellerini havaya kaldırır, gözlerini açardı; odadaki herkes hemen bir şeylerin eksik olduğu duygusuna kapılır, o anı önemsizleştiren, hikâyeyi duymayan biri olduğunu hissederlerdi: anlatanın kendisi.

Gazetelerden ve eski tiyatro programlarından sayısız yazı kesip saklamış, *Comédie Française*'e dadanmıştı, *La Dame aux Camélias*, Molière ve Racine'den bahsederdi. Para konusunda çok cömertti. Savurganca, içtenlikle hediyeler verirdi. Dünyanın en kötü hediyelerini alırdı. Çizdikleri karakterlere duyduğu tutku yüzünden, aktrislere sepetler dolusu kamelyalar gönderirdi. Çiçekler metrelerce saten kordelayla sarılır, onlara coşkun ve nazik bir not eşlik ederdi. Erkeklere düzinelerce kitap yollardı; genelde çok kitap okuduğu düşünülürdü, oysa hayatında toplasan on kitap ya okumuş ya okumamıştı.

Başka insanların yaşadıklarına karşı büyük bir açgözlülük beslerdi; zamanı özümser, kendini tarihsel karakterlerden sorumlu tutardı. Hırslı ve dağınık bir yüreği vardı. Kişi olma tutkusuyla kişiliğin anlamını kirletirdi; hayvanları insanlara mahkûm eden rastlantının gerilimini taşıyordu.

Gelecek konusunda kaygılıydı, bu onu kabalaştırıyordu. Çağının en önemsiz sefil kadınlarından biriydi - çünkü ne çağından vazgeçebiliyor, ne de onun bir parçası olabiliyordu. Her şeyin sebebi olmak istiyor, bu yüzden de hiçbir şeyin vesilesi olamıyordu. Tanrının, kendi kendine düşünemeyenlere bahşettiği bir dil ve hareket akıcılığına sahipti. Pek-tatlı sözcükler, pek-sıkı sarılmalar üstadıydı.

İnsan elde olmaksızın, onun sevişme edimi sırasında gösterişli *commedia dall'arte* nidaları çıkardığını düşünüyordu; aslında insan onu sevişme edimi içinde hiç düşünemiyordu. Başkaca bir düşüncesi de yoktu; her ne kadar her zaman sözünü ettiği ve arzuladığı aşk ruhunu, olayın kendisine yeğ tutsa bile; onu da elde etmekten acizdi.

Kimse onu zorla ele geçiremezdi, çünkü buna yer yoktu onda.

Bu yetersizlik onu asileştiriyordu - büyük bir aşkı yaşayamazdı, ancak dedikodusunu yapardı. Duygusal tepkileri birbirinden ayırt edilemediği için geçmişteki duygulara, çoktan yaşanmış ve dillere düşmüş büyük aşklara başvurur, onlara üzülür, onlara sevinirdi.

Birikmiş sahtekârlıklardan kaynaklanan mutlak bir öfkeyle âşık olur; ikinci elden oldukları için heseplanamayan duyguların sarrafı kesilirdi hemen. Nasıl konuşma asaletini, dilin köklü arşivlerinden aşırmış ya da kendine mal etmişse, bildiği en tutkulu aşkı da kendine mal etmişti, Nora'nın Robin'e olan aşkını. Doğası itibariyle bir "işgalciydi".

Jenny Nora'yı hemen tanıdı; Robin'i on dakikalığına tanımak demek Nora hakkında bir şeyler öğrenmek demekti. Robin uzun, ateşli, yarım kalan cümlelerle ondan söz etmişti. Bu Jenny'nin kulağına yer etti - dinledi ve iki aşk da tekmiş ve kendisininmiş gibi geldi ona. O andan sonra felaket kaçınılmazdı. Bin dokuz yüz yirmi yedi senesiydi.

Müteakip buluşmalarında Jenny hep erken, Robin'se geç geldi. Belki Ambassadeurs'ta (Jenny Nora'yla karşılaşmaktan korkuyordu) Belki Bois'da -(dört merhum kocadan kalanların toplamı bir geliri vardı Jenny'nin)- kalça kıvırmadan akıcı bir yürüyüşle, uzun boylu insanlara özgü saldırgan adımlarla girerdi içeri Robin, elleri ceplerinde, trençkotunun kemeri sarkmış, asık suratlı ve isteksiz. Jenny masanın üzerine iyice abanmış, Robin arkasına yaslanmış, bacakları gövdesinin bütün o geri eğimini dengelercesine ileri uzatılmış, Jenny o kadar öne eğilmiş ki masanın üzerine yapışmamak için, ayaklarını, topuk dışarıda parmak uçları içeride, sandalyenin altındaki çubuğa sıkıştırmak zorunda kalmış - heykellerdeki gibi, çiçeklenmekte olan ama asla serpilemeyecek, yazgısını yerine getiremeyecek bir arzunun güzelliğini ve saçmalığını sergileyen bir hareketin iki yarısını temsil ediyorlardı; temel tamamlanmışlık şartı iki yarıda da olmadığından, ne temkin ne de cüret ifşa edebilen bir hareket; ayakları havada, onu yere indirecek son komutun vereceği rahatlıktan yoksun Yunan koşucuları gibiydiler - ebediyen kızgın, ebediyen ayrı, yoğun, donuk bir teslimiyet jesti.

Operadaki karşılaşma ilk değildi ama doktoru *promenoir*'da gören Jenny, onun dedikoduya olan düşkünlüğünü bildiğinden, öyleymiş gibi davranmayı daha uygun buldu; aslında Robin'le bir yıl önce tanışmıştı.

Güvenliğinin gizliliğe bağlı olduğunu bilmesine rağmen kendi güvenliğine katlanamıyordu Jenny; dünyaya meydan okuyabilecek kadar güçlü olmak istiyordu - ve öyle olmadığını bilmek, zaten yeterince büyük olan, titrek çekingenlik ve öfke yükünü daha da ağırlaştırıyordu.

Doktor ve Robin'le birlikte eve geldiğinde, bir sürü aktris, iki beyefendi, astrolojiye inanan, romatizmalı (astımlı, antika bir spanyel sahibi) çok yaşlı bir hanım olan Spada Markizini kendisini bekler buldu Jenny. Kader hakkında konuşuluyordu, odadaki bütün eller tetkik ediliyor, bütün kaderler ortaya dökülüp, tartışılıyordu. Küçük bir kız (akrabası olmadığı halde Jenny ona yeğenim diyordu) odanın öbür ucunda oturuyordu. Oyun oynuyordu ama Robin içeri girer girmez durup oturdu, balmumuna benzeyen iki küçük eli içlerindeki yeni yaşamın duyarlığıyla kucağında kapandı, sanki vahiy gelmiş gibi uzun kirpikli gözleri ondan başka kimseyi görmüyordu. Bu çocuk, Jenny'nin sonradan, Felix'i ziyarete gittiğinde, sözünü edeceği çocuktu.

Markiz, odadaki herkesin, dünyanın kuruluşundan beri süregelen tükenmez kaynaklardan geldiğini ve tekrar dünyaya gelmeyi sürdüreceklerini söyledi, ama odadakilerden biri varlığının sonuna gelmişti ve hiç geri dönmeyecekti. Konuşurken şeytanca piyanonun yanında çocukla fısıltıyla konuşan Robin'e baktı; Markizin sözleri üzerine Jenny hafiften titremeye başladı, öyle ki dikilmiş saçlarının her biri -erkeksi ve sevimsiz bir çalı gibi kafasını çevrelemişlerdi- zangırdıyordu. Heybetli divanın üzerinde, ayakları altına toplanmış, kendini Markiz'e doğru itmeye başladı ve birden ayağa kalktı.

"At arabalarını çağırın!" diye bağırdı, "Hemen! Dolaşmaya çıkacağız, biraz havaya ihtiyacımız var!" Sırtını dönüp heyecan içinde konuştu. "Evet, evet," dedi, "At arabaları! Burası çok boğucu."

"Ne arabası?" dedi doktor ve insanlara baktı. "Ne arabası?"

Hizmetçinin ön kapıyı açıp, arabacıları çağırdığını duyabiliyordu. Kaldırımın kenarına yanaşan tekerleklerin net, çınlayan sesini ve yabancı bir sesin yinelenen bağırtılarını duyabiliyordu. Robin döndü ve yüzünde kötücül, kibar bir gülümsemeyle "İşte paniğe kapıldı, bizim de bir şeyler yapmamız gerekecek." dedi. Bardağını bırakıp, sırtı odaya dönük, öylece durdu, geniş omuzları yukarıya çekilmişti ve sarhoş olmasına rağmen hareketinde bir içe çekilme ve bir ölme isteği vardı.

"Şimdi giyinecek", dedi. Bardağı tutan eliyle işaret ederek piyanoya yaslandı. "Giyinecek, bekle de gör." Boynundaki kasları dışarı fırlatarak çenesini uzatıp ekledi: "Eski bir şeyler giyecek."

Belki de odadakilerin hepsinden daha fazla rahatsız olan, yine de sonradan "zamanımızın alametleri" konusunda dedikodu yapabilmek için bir skandala mahal vermek istemeyen doktor, elini hafifçe kaldırıp "Şşşşşt!" dedi. Tam da o anda, üzerinde bir çember etek, bir bone ve bir şalla Jenny yatak odasına giden koridorda belirdi ve çocukla derin bir muhabbete dalmış olduğu için onu umursamayan Robin'e bakarak durdu. Dinlediği konserin ahenginin bir parçası olduğuna inanan, onun kimliğini kendine mal eden bir insanın ateşli ilgisiyle, kısa ünlem nidaları çıkarıyordu Jenny.

Topu topu üç araba olduğu ortaya çıktı, eğer zamanında aranırsa Paris'te hâlâ bulunabilecek şu üstü açık at arabalarından. Jenny onlarla sürekli bir anlaşma yapmıştı ve bir yere çağrılmadıklarında, bir çanak kaymağın üzerine toplanan sinekler gibi, evinin etrafına toplanıyorlardı. Üç arabacı arabalarının üzerinde büzüşmüş, paltolarını kulaklarına çekmişlerdi, çünkü sonbaharın başları olmasına rağmen ortalık on ikiden itibaren epeyce serinlemişti. Saat on birde çağrılmışlardı ve bir saattir öylece oturuyorlardı.

Robin'in hafif şaşkın, uzun boylu bir İngiliz kızıyla diğer arabalardan birine binmesi korkusuyla buz kesen Jenny, en öndeki *fiacre*'ın* en dibine oturup, diğer misafirlerin nereye oturacaklarını umursamadan, "Buraya, buraya," diye seslendi ona. Çocuk, Sylvia, eski, gri battaniyeyi sımsıkı yakalamış çaprazında oturuyordu. Jenny korktuğu gibi Robin'in İngiliz kızın oturduğu ikinci arabaya ilerlediğini gördüğünde ortalık gevezelik ve kahkahadan geçilmi-

* (Fr.) Fayton (ç.n.)

yordu. "Yo, hayır, hayır!" diye bağırdı Jenny ve bir toz bulutu kaldırarak kanapeyi dövmeye başladı. "Buraya gel," dedi acılı bir sesle, sanki bu bir ölüm kalım meselesiymiş gibi, "İkiniz de buraya, yanıma gelin," diye ekledi alçak, hıçkıran bir ses tonuyla; ve doktorun yardımıyla Robin arabaya bindi, genç İngiliz kadın da Jenny'yi yasa boğarak yanına oturdu.

Doktor O'Connor bunun üzerine arabacıya dönüp *"Ecoute, mon gosse, va comme si trentesix diables étaient accroachés à tes fesses!"** diye seslendi. Sonra eliyle bir boşvermişlik hareketi yaparak ekledi: "Ormanlara, Paris'in tatlı ormanlarından başka nereye gidebiliriz ki! *Fais le tour du Bois!"*** diye haykırdı ve üç araba ağır ağır, birbiri ardına Champs Elysées'e yöneldi.

Jenny, dizlerinin üzerindeki bir battaniyeden ve incecik eteği ve bluzu üstünde gülünç duran uzun İspanyol şalından başka üzerinde onu geceye karşı koruyacak hiçbir şey olmaksızın, düşük omuzlarla yerine çöktü. Ok gibi inanılmaz bir hızla gözleri bir kızdan ötekine gidip geliyordu, bu arada doktor nasıl olup da üç kadın ve bir çocuğun bulunduğu bir arabaya binmeyi becerdiğine şaşarak arkadaki arabalardan gelen hafif kahkahaları dinliyor, dinlerken de gizemli bir felaketin sancısını duyuyordu. "Ah!" dedi fısıltıyla. "Sadece Tanrının unuttuğu bir kız." Bunu söylerken yirmi dört saat tahammül etmek zorunda kaldığı adliye koridorlarına düşmüş gibi görünüyordu.

"Of, Tanrı yardımcımız olsun," dedi yüksek sesle, bunun üzerine çocuk hafifçe ona döndü, fark etseydi doktoru hemen susturacak (çünkü çocukluğa bir anne kadar saygı duyardı) iri, zeki gözleri ona doğru çevrilmişti. "Bir adamın kendi erkek kardeşinin çocuklarını evlat edinip onlara annelik yapmasının ve hayatını garantilemek için kardeşinin karısıyla yatmasının sebebi ne olabilir - bu Kerry'nin*** kara lanetini üzerine çekmeye yeter de artar bile."

"Ne?" dedi Jenny yüksek sesle, Robin ve İngiliz kız arasındaki fısıltılı muhabbete bir son vermeyi umarak. Doktor paltosunun yakasını kaldırdı.

---

* (Fr.) Dinle, evladım, kıçına neft yağı sürülmüş gibi git şimdi. (ç.n.)
** (Fr.) Ormanda bir tur at (ç.n.)
*** İrlanda'da bir il (ç.n.)

"Şunu diyordum madam, Tanrı kendine has bir sapkınlıkla beni yalancı yapmış..."

"Ne, ne diyorsunuz?" diye üsteledi, gözleri hâlâ Robin'e dönük olduğundan sorusu doktordan çok arabanın o köşesine yönelmiş gibiydi.

"Gözlerinizin önünde madam," dedi, "endişeyle yaratılmış birini görüyorsunuz. Babam, ruhu şad olsun, baştan beri benden yana dertli olmuştur. Ancak orduya katıldığımda biraz yumuşadı, çünkü genellikle bir oğulu '...den sonraki zayiat' listesine sokan o velvelede büyük olasılıkla zarar göreceğimden şüphe ediyordu. Ne de olsa hal ve gidişimin bir mermi deliğiyle düzelmesinden yana değildi. Şafak vakti yatağımda yatarken yanıma gelip beni affettiğini ve kendisinin de affedilmeyi umduğunu söyledi; beni hiç anlamadığını, ama uzun düşünmeler ve yoğun okumalardan sonra sevgiyi keşfettiğini, üzgün olduğunu ve bunu söylemeye geldiğini söyledi; iyi bir asker olacağımı umuyordu. Bir an için beni bekleyen korkunç sonu görmüş gibi davrandı: başka insanlar uğruna vurulup, gece ağlayarak annesini çağıran bir kız gibi ölmek. Ben de yatakta dizlerimin üzerine kalktım ve onun durduğu ayak ucuna doğru gidip omzuna kollarımı doladım, "Ne yaptıysan, ne düşündüysen haklıydın, senin için yüreğimde sevgi ve saygıdan başka bir şey yok" dedim.

Jenny battaniyesine gömülmüştü, dinlemiyordu. Kâh çocuğun elini tutan, kâh saçlarını okşayan Robin'in elinin her hareketini izliyordu gözleri, çocuk ağaçlara gülümsüyordu.

"Yo," dedi doktor, "Tanrı aşkına!"

Jenny yavaş yavaş ağlamaya başladı, yüzünün tuhaf ıstırabından ıslak, ılık ve aniydi gözyaşları. Genellikle onu derin düşüncelere sevkeden o mutsuz ama latif huzursuzlukla hüzünlendi doktor.

Doktor nedenini anlayamadığı bir gözlemde bulundu. Gözyaşlarını çoğaltmakla, kendini yirmi aynada yirmi şekilde görünür kılan tek bir kişi görüntüsüne bürünmüştü Jenny - hâlâ tekti ama defalarca üzgün. Sonra hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Baştaki sessiz ağlama Robin'in dikkatini çekmediğinden Jenny, insanın kalabalık bir odada birinin dikkatini çekmeye çalışırken hissettiği o ısrarcı öfkeyle, gırtlağını tırmalayan hıçkırıkları kullanıyordu

şimdi. Zayıf bir oyunun tekdüzeliği gibi yadsınamaz bir hal aldı ağlaması, hem de yüreğinin acizliğine rağmen. Artık hafif öne eğik oturmakta olan doktor bir uzmanın sesiyle (parkın gölünü çoktan geçmişler, şehrin aşağı kısımlarına geri dönüyorlardı), "Dinmez kedere ve analığa duyulan hangi akıl almaz tutku getirir kadınların kadınlara aşkını akla?"

"Yo, yo," dedi Jenny, "Şuna bak!" Sanki orada değillermiş, sanki arabanın hareketiyle gözden kaybolan bir manzaraymışlar gibi ani bir hareketle Robin'i ve kızı gösterdi. "Bak, aşkı nerelere düşürüyor!" Robin'in duyacağını umuyordu.

"Ah!" dedi doktor. "Aşk ne korkunç şey!"

Sıkılı yumruklarıyla yastıkları dövmeye başladı. "Bu konuda ne bilebilirsiniz ki? Erkekler bunu hiç bilmezler, hem neden bilsinler ki? Ama bir kadın bilmek zorundadır - onlar daha incedir, daha kutsal; benim aşkım kutsaldır, benim aşkım büyüktür!"

"Kes sesini," dedi Robin elini dizine koyarak. "Kes sesini, ne dediğini bilmiyorsun. Durmadan konuşuyorsun ama hiçbir şey bilmiyorsun. Bu en dayanılmaz zaafın. Kendini Tanrıyla özdeşleştiriyorsun!" Gülümsüyordu, hızlı hızlı soluyan İngiliz kız bir sigara yaktı. Çocuk, yol boyunca yine sessiz kaldı, kafası sabitlenmiş gibi Robin'e bakıyor ve yere ulaşmayan ayaklarının arabanın sarsıntısıyla sallanmaması için ince bacaklarını tutmaya çalışıyordu.

Sonra Jenny Robin'e vurdu, isteriyle tırmalayarak ve yolarak, vuruyor, tırnaklarını geçiriyor ve ağlıyordu. Yavaş yavaş Robin'in yanaklarından kan boşanmaya başladı, Jenny'nin durmak bilmez darbeleri altında sanki hiç iradesi yokmuş, sanki onu harekete geçiren şey bu darbelerin ta kendisiymiş gibi öne doğru eğilmeye başladı, küçücük arabanın içinde dizleri üzerine çöktü, kolu bir savunma hareketiyle havaya kalkarken başı öne eğildi; o çökerken Jenny de, ilk darbedeki hareketi tamamlamak zorundaymışçasına, neredeyse ağır çekimde görülen bir şey gibi ileriye ve üzerine eğildi, öyle ki hareket tamamlandığında Jenny'nin göğsü ve dizleri arasında sıkışmış küçük ve gergin memelerinin altında kalmıştı Robin'in elleri. Birden çocuk yüzünü dışarı çevirerek kanapenin üzerine atılıp, hakim olan dehşetin değiştirdiği, bir çocuğa uygun olmayan bir sesle: "Bırakın gideyim! Bırakın gideyim! Bırakın gideyim!" dedi.

O anda araba *Rue du Cherche-Midi*'ye zarifçe giriyordu. Robin araba daha durmadan aşağıya atladı ama Jenny hemen arkasındaydı, onu bahçeye kadar takip etti.

Çok geçmeden Nora ile Robin ayrıldılar; kısa bir süre sonra da Jenny ve Robin Amerika'ya yelken açtı.

V
Nöbetçi, geceyi anlat bana

Sabahleyin üç civarlarında, Nora, kapıcı *loge*'unun* küçük cam kapısını çalıp doktorun evde olup olmadığını sordu. Yarıda kesilen uykusunun kızgınlığıyla kapıcı ona altı kat tırmanmasını, evin tepesinde solda onu bulabileceğini söyledi.

Nora merdivenleri ağır ağır çıktı. Doktorun bu kadar fakir olduğunu bilmiyordu. El yordamıyla kulbu bulmaya çalışarak kapıyı tıklattı. Dostunun geç saatlere pek düşkün olduğunu bilmesine rağmen, çok fazla acı çekmese gelmezdi. Onun "giriniz"ini duyduktan sonra kapıyı açtı ve bir an duraksadı, gözüne çarpan dağınıklık o kadar inanılmazdı ki. Oda o kadar küçüktü ki yatağa ulaşmak için yan yan gitmek gerekiyordu, sanki böylesi bir mezara

* (Fr.) Oda (ç.n.)

mahkûm edildiği için, doktor onu büyük bir boşvermişlikle donatmaya karar vermişti.

Bir yığın tıp kitabı ve muhtelif ciltler neredeyse tavana ulaşıyordu, sudan lekelenmiş ve tozlanmışlardı. Tam tepelerinde odanın tek havalandırması olan parmaklıklı küçük bir pencere vardı. Avrupa imalatı olmadığı anlaşılan, akağaçtan bir büfe üzerinde paslı bir pens, kırık bir skalpel, ne olduğunu bilmediği yarım düzine tuhaf alet, bir sonda, neredeyse boş yirmi kadar parfüm şişesi, pomadlar, kremler, rujlar, pudriyerler ve fırçalar vardı. Şifoniyerinin yarı açık çekmecesinden sarkan danteller, kordelalar, çoraplar, kadın iç çamaşırları ve bir korsa, kadın süslerinin cinsel sapkınlığa kurban gittiği izlenimini veriyordu. Yatağın baş ucunda ağzına kadar iğrenç şeylerle dolu bir buz kovası duruyordu. Odada müthiş alçaltıcı bir şeyler vardı, en masum insana bile bir suçortaklığı hissi veren genelev odaları gibi; yine de bu odada güç telkin eden bir şeyler de vardı, bir *chambre à coucher** ile bir boksörün çalışma odası arası bir yer. Bir kadının hiç ayak basmadığı bir odada belli bir kavga eğilimi vardır; her nesne kendi basıncıyla dövüşüyor gibidir - ve bir demircideki dövülmüş demir kokusu gibi metalik bir koku duyulur.

Üzerine kaba, kirli keten çarşaflar serilmiş dar, demir karyolanın içinde, pamuklu bir kadın geceliğiyle yatıyordu doktor.

Aşırı iri kara gözleri ve dolgun, mavimsi yanakları ve çenesiyle doktorun kafası, uzun, sarkık bukleleri omuzlarına değen altın rengi peruğun yarım-dairesiyle çevrelenmişti, bukleler yastığa dökülüyor, sarmallarının gölgeli iç yüzeyleri meydana çıkıyordu. Bolca ruj sürmüş, kirpiklerini boyamıştı. Nora'nın kafasında bir şimşek çaktı: "Tanrım, çocuklar anlatamadıkları bir şeyler biliyorlar, Kırmızı Başlıklı Kızı ve yataktaki kurdu seviyorlar!" Ama sadece bir düşünce duyumundan ibaret olan bu düşünce, kapıyı açarken bir an gelip hemen gitmişti; bir an sonra doktor peruğu başından söküp atarak yatağa gömülüp battaniyeyi göğsüne kadar çekti. Nora kendini toparlar toparlamaz "Doktor, gece hakkında bildiğiniz her şeyi anlatmanızı rica etmek için geldim size." dedi. Konuşurken, doktoru bütün kuralları bir kenara bırakıp kendi giy-

* (Fr.) Yatak odası (ç.n.)

silerine büründüğü bir saatte görmekten neden bu kadar rahatsızlık duyduğunu merak ediyordu. Doktor "Gördüğün gibi bana istediğin her şeyi sorabilirsin," deyince, karşılıklı huzursuzlukları da sona ermiş oldu. Nora kendi kendine: "Gecelik aşırılığın doğal giysisi değil midir? Ne uluslar, ne dinler, ne hayaletler, ne düşler giymiştir onu - çocuklar, melekler, papazlar, ölüler; neden doktor da kendi simyasındaki ciddi ikilem sonucu bu giysiyi giymesin ki?" dedi. Düşündü ki: "Kendisinin dışına çıkarak yatmak için böyle giyiniyor, öyle inşa edilmiş ki aşk onun için ancak özel bir şey olabilir; varlığını açığa vuran bu odada son acısını çekiyormuş gibi örselenmiş."

"Hiç geceyi düşündün mü?" diye sordu doktor hafif bir alayla; başka birini beklediğinden epeyce rahatsız olmuştu, oysa en sevdiği ve fırsatını buldukça bahsettiği konuydu gece. "Evet," dedi Nora ve odadaki tek iskemleye oturdu. "Düşündüm.ama hakkında hiçbir şey bilmediğin bir şeyi düşünmek pek işe yaramıyor."

"Hiç," dedi doktor, "zamanları ve zamanların o tuhaf kutupluluğunu düşündün mü, ve uykunun? Uyku, o boğazlanmış beyaz boğa. Evet, ben, doktor Matthew-Yüce-toz-zerresi-Dante-O'Connor, sana gece ve gündüzün ayrılıkları sayesinde birbirleriyle ilintili olduklarını söyleyeceğim. Alacakaranlığın yapısının kendisi bile korkunun mükemmel bir şekilde yeniden yapılanmasıdır, başaşağı edilmiş korku. Bütün günler önceden düşünülüp planlanabilir ama gece önceden kestirilemez. İncil bir tarafta durur, gecelik öte tarafta. Gece, 'O karanlık kapıdan uzak dur!' "

"Eskiden," dedi Nora, "insanların öylece uyuduklarını düşünürdüm, ya da uyumasalar bile kendileri olduklarını, ama şimdi," bir sigara yaktı, elleri titriyordu, "şimdi, uyusa bile, insanın kimliğine bir şeyler yaptığını görüyorum gecenin."

"Ah!" diye içini çekti doktor. "Bir insan bir kere Yüce Yatağa yattı mı artık "kimliği" kendisinin değildir, "güven duygusu" artık onunla değildir, "iradesi" tersine döner ve bambaşka bir şey olur. Sıkıntısı vahşi ve kimliksizdir. Bir Karanlık Kentinde uyur, gizli bir grubun üyesidir. Ne kendini ne de uşaklarını bilir, korkunç bir boyutu geçer ve mucize eseri yatağa iner!

"Kalbi göğsünde, o karanlık mekânda, yuvarlanır! Kimisi gece-

ye tereyağından kıl çeker gibi girse de, bazıları zorlukları göze almak zorunda kalırlar; konaklama yerine geç gelen çekirgelerin kanatları gibi kuru bir ses çıkarır boynuzları.

"Hiç başka zamanlarda, başka ülkelerde geceyi düşündün mü - ya Paris'te? Sokakların yapmaya asla cesaret edemeyeceğin şeylere boğazına kadar batmış olduğu zamanlarda nasıl olduğunu; zamparaların bileklerinden sülün boyunları ve kaz gagaları sarktığı, yirmi fersah gitsen bile kokusu burnundan gitmeyen lağımların millerce açıkta aktığı zamanlar! Tellallar şarabın fiyatını duyurmakta öyle ustaydılar ki iyi yürekli memurları, sidik ve sirke içinde bulurdu şafak, ara sokaklarda kan-çektirme pek yaygındı, kadife gece giysileri içinde çılgın bir prensesin sülükler yüzünden inlediği duyulurdu; peluş kaplamaların ve ince ağaç oymaların üzerine işeyip gece vakti yola çıkan kralların Viyana'da yankılanan yolculuklarıyla, Nymphenburg saraylarından söz etmeye gerek bile duymuyorum, yo," dedi ona sertçe bakarak, "Bütün bunları hiç düşünmediğini görebiliyorum! Düşünmelisin çünkü gece uzun bir zamandır devam ediyor."

"Hiç bilmiyormuşum - bildiğimi sanırdım ama hiç de bilmek değilmiş" dedi Nora.

"Elbette," dedi doktor, "Bildiğini düşünmüştün ama daha kartları karıştırmaya bile başlamamıştın - bir dönemin geceleriyle başka bir dönemin geceleri bir değildir. Ne de bir şehirle başka bir şehrin. Misal olarak Paris'i ve hadise olarak da Fransa'yı alalım. *Ah, Mon Dieu! la nuit effroyable! La nuit, qui est une immense plaine, et le ceur qui est une petite extrémité!** Ah anacığım, *Notre Dame-de-bonne-Garde!*** Sadede gelene kadar, aracılık et bana! Fransız geceleri dünyadaki bütün ulusların aradığı şeydir - bunu fark etmiş miydin? Doktor Yüce O'Connor'a sor; doktorun her şeyi bilmesinin nedeni, her yerde yanlış zamanda bulunup artık anonimleşmiş olmasıdır."

"Ama," dedi Nora, "ben geceyi bir yaşammış gibi düşünmedim hiç - hiç yaşamadım - o neden yaşadı?"

---

* (Fr.) Ah, Tanrım! Ürkünç gece! Sonsuz bir düzlük olan gece ve küçük bir taşkınlık olan yürek! (ç.n.)

** (Fr.) Esirgeyen Meryem (ç.n.)

"Şu anda sana Fransız gecelerini anlatıyorum," diye devam etti doktor, "ve neden hepimizi içlerine aldıklarını. Gece ve gündüz iki yolculuktur ve Fransızlar - genelde açgözlü ve cimri olmalarına rağmen - ikisine de tanıklık etmeyi şafağa bırakırlar; biz birini diğeri adına yırtarız, Fransızlar öyle değildir."

"Nedeniyse şu, ikisini durmaksızın tek olarak düşünür ve "Efendimiz İsa, Tanrının oğlu, beni bağışla!" deyip duran papazlar gibi bunu akıllarında tutarlar. Yirmi dört saatte yirmi bin kere ya da daha fazla kere, böylece tek bir söz bile söylemeden kafalarına yerleşir iyi kötü. Sırf Büyük Gizemi tavaf edebilmek için iki büklüm dolaşırlar bütün dünyayı - beşiğin çevresinde dolaşan bir akraba gibi - ama başını öte tarafa çevirip, kafanın arkasında olduğu söylenen, seni ürküten o gözü kullanmazsan düşünemezsin Büyük Gizemi; bu bizim uzun zaman sonra uzak yoldan gelen sevgiliye karanlıkta bakarken kullandığımız gözdür. Dilimizin 'seni seviyorum' derkenki tutukluğundan fenalık gelir içimize, uzun zaman önce kaybolmuş bir çocuğun gözlerinde mesafenin yarattığı o kasılma gibi - irisin fersahlarca derininden öfkeyle gelen bir hayvanın pençelerinde küçülen bir çocuğun. Fanilik karşısında sıkılmış kaslarımızla bir nefes üzerine geçirilmiş tenden başka bir şey değiliz. Kendimize yaslanıp uzun, utanç verici bir toz içinde uyuruz. Acıya taktığımız adlara batmışızdır gırtlağımıza kadar. Hayat, gecenin otlayıp bizi umutsuzluğa doyurarak geviş getirdiği otlaklar. Hayat, ölümü bilme izni. Biz dünya gaddar zevklerinin farkına varsın diye yaratıldık; aşk da gövde yeryüzünü inletecek kadar sevilsin diye yaratıldı. Evet, acıya gırtlağına kadar batmış olan bizler, görülen, yapılan duyulan her şeyden kuşkulanarak bakmak zorundayız çevremize, sırf onun simyasını bildiğimiz halde ona bir ad taktığımız için."

"Meşe palamudunu düşünmek için ağaç olmak gerekir. Gece ağacı da tırmanılması en zor, kabuğu en dirençli, dalları en biçimsiz, dokundun mu elini yakan, bir reçine salgılayan ve insanın avcuna hesaba katmadığı bir katran döken bir ağaçtır. Gurular, bilirsin, Hintli öğretmenlerdir, on yıl boyunca durmaksızın meşe palamudu üzerine düşünmeni isterler ve bu süre zarfında palamut konusunda aydınlanamazsan zeki değilsin demektir, bu belki de

elde edebileceğin tek kesinliktir, mezuniyet sonrası hüznü - çünkü kimse kendi çapını aşan bir gerçek keşfedemez. Ben, doktor Matthew Yüce O'Connor gün boyunca geceyi ve gece süresince günü düşünmeni rica ediyorum senden, yoksa beyninin soluklandığı bir anda birden bütün ağırlığıyla üstüne çöküverir - göğsünün üzerine kurulup tekerleklerini yüreğine gömen bir araba; tabii eğer önceden bir yol yapmadıysan."

"Fransızlar pislikten dolambaçlı bir yol yapmışlardır. Ey, güzel kir! Oysa sen temiz bir ırktan, yıkanmak için can atan bir halktansın ve bu senin yol açmanı engelliyor. Hayvan patikasını pençesiyle açar. Her düşünceyle, her hareketle, hissettiğin her rahatlama ve gerilmeyle yıkarsın pençeni ve yolunu tekrar bulmayı umarsın. Bir Fransız bir tutam saç, kıvrılmış bir *bretelle*,* dağınık bir yatakla, zamanını katlanılır kılar. Yoksun bırakıldıklarını geri alabilmek için gözyaşı şarabı durur kadehinde; söylediği *cantiques*** iki şeyin, gecenin ve gündüzün, üstüne biner."

"Ama ben ne yapmalıyım?" dedi Nora.

"Sabahleyin harcayacak bir peni'si olsun diye akşamdan kumbarasına bir *sou**** atan Fransızlar gibi ol - Fransız nebati ve hayvani tortusundan kendi izini sürer ve böylece kendini şarabın içe ve dışa yaptığı yolculuklar sırasında büründüğü kokuda bulur, bu strateji boyunca hiç konum değiştirmemiş olan havanın altında paketlenmiş vaziyette."

"Amerikalı ne yapar peki? Küçük düşme korkusuyla ikisini ayırır, böylece gizemin bütün ipleri kesilmiş olur; *Charter mortalis*****'e sahip olmadığı bir amaç atfedilir, suçtur bu. Midedeki ürkek zil çalmaya başlar, saçlar yukarı doğru hareketlenip dikilirler ve baştan çok aşağılara gidersin, vicdanın sarsılarak kasıklarından fırlar."

"Kemiklerimiz yalnızca üzerlerinde ten varken sızlar. İstersen hasta bir kadının alnındaki deri gibi gerip incelt onu, yine kemikleri sızlatmaya ve yerinden oynatmaya yarar; işte gece de sırf işkence çeksin diye günün başının üzerine geçirilmiş bir deridir. Gece

* (Fr.) Kayış/Pantolon askısı (ç.n.)
** (Fr.) İlahiler, ezgiler (ç.n.)
*** (Fr.) Metelik, kuruş (ç.n.)
**** (Lat.) Ölüm bildirgesi (ç.n.)

eriyene kadar huzur bulamayız; gecenin öfkesi ateşini söndürene kadar."

"Demek," dedi Nora, "Onu hiç anlayamayacağım - hep acı çekeceğim - şimdiki gibi."

"Bak! Hiçbir şey öğlenin onunda ya da on ikisinde karanlıkta göründüğü gibi görünür mü? El, yüz, ayaklar, güneşte görülen aynı yüz, eller, ayaklar mıdır? Çünkü şimdi el bir gölgede yatar, güzellikleri ve çirkinlikleri bir duman içindedir - şapkanın kenarının yanak kemiğine düşürdüğü bir kuşku orağı vardır, yani yüzün geri kalanı yoruma açıktır. Çenenin altına bir karanlık yaprağı düşmüştür ve göz kemerlerinde yatar; gözlerin kendisi de renklerini değiştirmişlerdir. Rıhtımda üzerine yeminler ettiğin Meryem'in kafası daha ağırlaşmış, hantal saçlarla çevrilmiştir."

"Ya hayvanların uykusu? Filin heybetli uykusu, kuşun narin, hafif uykusuna ne demeli?"

Nora: "Dayanamıyorum, nasıl yapacağımı bilemiyorum - korkuyorum. Nedir bu? Onda bunu yapan nedir?"

"Yo, Tanrı aşkına!" dedi doktor, "bana amonyak ruhunu ver." Nora masanın üzerindeki karmaşaya bakarak ayağa kalktı. Doktor derin bir nefes alarak başını tekrar yastığa gömdü, sonra:

"Mesela tarihteki geceleri düşünmüş müydün hiç? Sodom Gomore'ye dönüştüğünde gece miydi? Kalıbımı basarım geceydi! Gölgelere devredilmiş bir şehir, işte bu yüzden bu güne kadar ne onaylanmış ne de anlaşılmış. Dur, ona sonra geleceğim! Gece boyu yanmıştır Roma. Şunu öğle vaktine bir koy bakalım, asırlık şanının bir kısmını kaybeder mi, kaybeder. Neden? Çünkü bunca sene boyunca insanın zihninde siyah bir gökyüzü önünde canlanmıştır. Roma'yı düşünde yakmaya kalkarsan gerçek felaketi yerle bir edersin. Çünkü hayaller gerçeğin yalnızca renklerini taşırlar. Renklerle işi olmayan bir adam kibritini bulamaz, bulsa bile bu başka bir öfkenin ürünüdür. Roma yumurtaydı ama onu renkler ezdi."

"Evet," dedi Nora.

"Ölüler gecenin kötülüğünün bir kısmını üstlenirler; uyku ve aşk diğer kısmını. Uyuyan birinin sorumlu olmadığı ne vardır ki? Alıp veremediği nedir ve kiminle dalaşır? Nelly'siyle yatıp kendi-

ni Gretchen'inin kollarına bırakır. Binlerce davetsiz misafir gelir yatağına. Hiçbir zaman yanında olmamış bir hakikati insan nasıl söyleyebilir ki? Düşçünün kendisini istemeye hazırlamadığı kızlar Morpheus'un üfürükleriyle çevresinde bacaklarını açarlar. Uyumaya o kadar alışmıştır ki sınırlarını yutan rüya senelerin alışkanlığıyla, düşlenen şeyi bile daha kolay bulmaya başlar, bu şölende sesler perdeleri yükselmeden birbirlerine karışıp dövüşürler. Uyuyan kişi bilinmez bir ülkenin sahibidir. Karanlıkta başka bir iş peşinde koşar - ve biz, operaya giden, kafe arkadaşlarının dedikodularını dinleyen, bulvarlarda yürüyen ya da kendi halinde bir şeyler yapan ortakları, bunun binde birini bile göze alamayız; çünkü onu kanla ele geçirmemize rağmen ne karşı koyar ne de direnir. Uyuyan bir kadına bakan ayaktaki bir kadın yatay korkuyu anlar, dayanılmaz korkuyu. Çünkü insan kaderine karşı yalnızca dikey olarak gider. Ne ötekini bilecek şekilde biçimlenmiştir ne de fesadından haberdardır."

"Bir kazın ciğerini dövüp *pâté** yaparsın; bir insanın *cardia*** kaslarını dövüp bir filozof yaparsın."

"Öğrenmem gereken bu mu?" diye sordu Nora acıyla.

Doktor ona baktı. "Bir âşığın" dedi, "kalbini paralayan şey, sevgilisinin daldığı gecedir; sırf avanesini bırakırken yüzünde oluşan o sırtlansı gülümsemeye bakabilmek için onu aniden uyandırır."

"Uyuduğu zaman bilinmez bir garnizon için açmıyor mudur bacaklarını? Ya da bir saniyede, bir baltayla öldürmüyor mudur bizi? Kulağımızı bir kekin içinde yiyip, bizi elinin tersiyle bir kenara itip, bir gemi dolusu denizci ve doktorla bir başka limana gitmiyor mudur? Ya bizim kendi uykumuz? Biz de pek aşağı kalmayız - ve tam da gündüzleri takındığımız o erdemle ihanet ederiz ona. Uzun süre kendimizi bastırırız ama başımız yastığa değer değmez ve gözlerimiz günü terk eder etmez bir alay eğlence düşkünü doluşur. Yaptıklarımız yüzünden terden sırılsıklam uyanırız çünkü adresini bilmediğimiz bir evde, olmayan bir şehrin sokağında, adları olmadığından inkâr edemeyeceğimiz insanlarla vuku bulmuşlar-

* (Fr.) Ezme (ç.n.)
** (Lat.) Kalp, yürek (ç.n.)

dır. Bu kimliksizlikleri onları biz yapar. Çünkü bir sokak numarasıyla, bir evle, bir isimle kendimizi suçlamayı bırakırız. Uyku bizden suçlu bir bağışıklık talep eder. Aramızda kimse yoktur ki elimize ebedi bir kimliksizlik, ruhlarımız aleyhine kullanılamayacak bir parmakizi verildiğinde tecavüz, cinayet ya da diğer iğrençliklere kalkışmasın. Çünkü kıçından güvercinler çıksa da, kulaklarından şatolar fışkırsa da insan hangisinin kaderi olduğunu bilmeye çalışacaktır, bir ev mi, bir kuş mu, yoksa bir insan mı. Belki ancak üç kuşak boyunca uyuyan biri o insansız yokluktan yaralanmadan dönebilir." Doktor yatakta güçlükle döndü.

"Uyuyanların uykularının ağırlığını 'bağışlarız', ölüler üzerindeki dünya vebalini 'bağışladığımız' gibi. Görmediklerimiz anlatılır, yas tutmayız; yine de gece ve uyku keyfimizi kaçırır, çünkü kuşku en güçlü düştür, korkuysa kamçısı. Kıskançların kalbi en iyi ve en tatminkâr aşkla dolar, rakibinin sevgilinin kusurlarını törpülediği öteki yataktaki aşkla. O görünmez oyunun kurallarının herhangi kesin bir hükmüyle gemlenmeksizin şaha kalkar hayal gücü, o düelloya katılabilmek için."

"Kullanmayacağımız bir bilgeliği edinmek için Doğu'ya bakarız - bulamayacağımız bir sırrı keşfetmek için de uyuyanlara. Peki geceden ne haber, o korkunç geceden? Karanlık, senin âşığının yüreğininin tünediği bir kümestir, ve seninle onun aranıza bağırsaklarındaki berbat yabancılaşmayı boşaltarak senin ve onun ruhlarınıza gaklayan bir gece kuşu. Gözyaşların onun amansız nabzıdır. Gece insanları ölülerini gömmezler ama senin yani uyanık sevgililerinin, boynuna asılır yaratık, hareketlerinden sıyrılarak. Nereye gidersen o da seninle gelir, ikiniz gidersiniz, sen canlısındır, o ölü, hiç ölmeyecektir; günışığına, hayata, acıya çıkarsınız ta ki ikiniz de leşe dönüşene kadar."

"Dur! Gecelerin gecesine geliyorum - hakkında en çok şey bilmek istediğin geceye - çünkü büyük genellemede bile biraz şahsi bir yan vardır; bunu düşünmüş müydün? Her değer için yüksek bir ücret biçilir çünkü değerin kendisi bir kopuştur! Günah hissinden yıkanıp arınırız, peki bu banyo bize ne kazandırır? Günah, parlak, ışıltılı ve katı. Bir Latin neyin içinde banyo yapar? Katıksız tozun. Biz en büyük hatayı yapmışız. Su kullanmışız, şimdi

bu bize acımasızca hatırlatılıyor. Bir Avrupalı yataktan, dengesini sağlayan bir karmaşayla kalkar. Yaptıklarının izi son yaprağına kadar sürülse, yerde sürünen iyicil bir sümüklü böcek bulunur orada. *L'Echo de Paris* ve yatak çarşafları aynı matbaada basılır. İnsan ikisinde de hayatın ona ettiği eziyetleri okur - iki baskıyı da, hem gece hem gündüz baskısını, "satmaya" yetecek hüneri vardır.

"Her ırk kendi kavgasında! Kimisi hayvanı, varoluşlarının üç temel salgısı, dışkı, kan ve çiçek kokuları arasında fırlatıp öteye atar! İnsan tarihini tek eliyle yaratır, öteki eliyle "sergiler".

"Off Tanrım, bu nutuktan sıkıldım. Fransız dağınık ve bilgedir, Amerikalı içerek dengeyi tutturmaya çalışır. Bu kendisine dair bildiği tek şeydir. Sabunu onu tanınmayacak hale getirene kadar temizlediğinde başvurur içkiye. Anglo-Sakson hayati bir hata yapmıştır; su kullanmakla sayfasında yazılanı silmiştir. Gündüzleri acı, geceleriyse uyku tüketir onu. İş günü kaygıları uykusunu içinden çıkılmaz bir hale getirir."

Nora ayağa kalktı, ama tekrar oturdu. "Peki sen nasıl dayanıyorsun?" diye sordu. "Şu senin bilgeliğin gerçek olmakla kalmayıp aynı zamanda bir bedelse nasıl yaşayabiliyorsun?"

"Ey diken üstünde sızlanan gece acuzesi, çürük buğday, küflü mısır," dedi doktor. "Şarkımı ve sesimi hoşgörünüz, aslında sol böbreğimi savaşta Fransa'ya feda edene kadar her ikisi de pek latiftiler - dünyanın her yerinde, böbreğimi benden aldığı için Fransa'ya küfrederek kafa çektim - eğer bunu tekrar yapmam gerekse, her ne kadar büyük bir ülke olsa da - ordunun arkasında zırlayan bir kız olurdum ya da dağlara kaçardım, bunlar beni düşünmekten bir süre alıkoyardı, dinlenir, sonra tekrar düşünmeye başlardım. Şimdi konuya geliyorum. *Misericordia*, ne dediğini bilen kızlardan değil miyim ben? Doğamız gereği Evlerimize gideriz - nasıl olursa olsun dayanmak zorunda olduğumuz da kendi doğamızdır - bana gelince, Tanrı beni öyle yaratmış ki evim benim için bir pisuvardan başka bir şey değildir. Daha önceden celp geldiyse bu benim suçum mu, bu benim aldığım en son ve en tuhaf çağrıysa? Eskiden büyük olasılıkla rıhtımda denizcinin biriyle sürten bir kızdım, belki de bana musallat olan bu anıdır. Bilge adamlar gelecek adına

sahip olduğumuz tek şeyin geçmişin hatırlanması olduğunu söylerler; tek isteğim tiz soprano bir ses, kıçıma kadar inen sarı bukleler, kralın kazanı kadar büyük bir rahim ve bir katananın cıvadrası kadar kabarık memelerken bu sefer böyle dünyaya gelmişsem suçlu ben miyim? Maymun götüne benzeyen bir surattan başka neyim var - bu mutluluk mu sence?"

"Yehova, Sabaoth, Elohim, Eloi, Helion, Yodheva, Şaaddai! Tanrı bize bildiğimiz gibi ölmeyi bir ihsan etse! Yüce Meryem Dee'nin, Cehennem kapılarının önünde nasıl öküzlerinin başında duruyorsa ben de pisuvarların başında öyle dururum; bir kızın da böyle yaptığını görmüştüm bir kere. Ama bunu sonra anlatırım. Diğer herkes gibi, insanların yüzde doksan dokuzu gibi ben de boşboğazlık yapıp yazgımı açık ettim - ne yaparsam yapayım benim yüreğimde de çocuk yapma ve örgü örme özlemi var çünkü. Tanrım, iyi bir adama patates haşlayıp dokuz ayda bir çocuk fırlatmaktan başka bir şey istemedim hayatta. Tek ocağımın müştemilat olması benim suçum mu? Ya fularımı, eldivenlerimi ve Bannybrook şemsiyemi asmak için gözüm hizasındaki uyduruk bir demir yığınından daha iyi bir şeyim olmaması; ne olursa olsun rimelim akmasın diye metin olmak zorunda kalmam? O yuvarlak kulübeler yüzünden hararetli tartışmalar yapmadım mı sanıyorsun? Gece iyice çöktüğünde baktığın oldu mu hiç onlardan birine; nasıl göründüğünü, yüz tane ayağı ve bir tek tepesi ile en çok neye benzediğini gördün mü? Kırkayağa benziyor. Aşağıya bakıp, bir ayak seç kendine; onda bir, kırık kanatlı bir kuş, tahta bacaklı bir kaz ya da yıllardır yasta olan bir şey bulursun topu topu. Ne? Bütün bir gece uzun masalarda, bu tür şeyler konusunda bir bölgenin diğerine, bir kulübenin diğerine göre sahip olduğu avantajlar hakkında kıyasıya tartıştım insanlarla. Peki dediklerim kabul gördü mü, kimse kimsenin fikrini onayladı mı sanıyorsun? Yeni bir yönetim düzeni seçmeye çalışsaydık ancak bu kadar anlaşmazlık olurdu aramızda. Jed, Kuzey diyordu; Jod, Güney; ben de arkalarında oturmuş deliriyordum, doktorum ben çünkü, koleksiyoncuyum, Latince konuşabilen biri, bir alacakaranlık petropus'u, doğru yüzdeki yanlış çizginin şaşırtamayacağı bir fizyonomist. En iyi şarabın *Place de la Bastille*'de olduğunu söyledim. Der demez yüz

ses paramparça etti beni, hepsi farklı bir *arrondissement** adı söylüyordu bağıra çağıra. En sonunda deli gibi alkışlamaya başladım, çığlıklar atıp onları susturdum; sırf cadılık olsun diye bir *formidable* ile masaya vurup haykırdım: 'Atmosfer ve deniz seviyesi hakkında herhangi bir şey bilen var mı aranızda?' dedim. 'Deniz seviyesi, atmosfer basıncı ve topoğrafya dünya kadar fark yaratır!' İyice yükseklere çıkan sesim 'fark' sözcüğünü söylerken çatlak çıktı, şöyle dedim: 'bazı şeylerin geldikleri bölgeyi göstermediklerini düşünüyorsunuz, bu işten anlamıyorsunuz demektir, laf olsun diye konuşuyorsanız, sizinle alıp vereceğim olmaz benim! Önemli meseleleri zırcahillerle tartışmam!' Sonra bir kadeh daha ısmarlayıp çenem havada oturdum. 'Ama' dedi herifin biri: 'Yüzden anlar insan.' 'Yüzden ha!' diye haykırdım, 'yüz aptallar içindir, oltanı yüze göre sarkıtırsan beladan başka bir şey gelmez' denizle uğraşırken her zaman başka bir yüz vardır. Yüz oltacının gündüz vakti yakaladığı şeydir, ama deniz gecedir!"

Nora sırtını döndü - "Ne yapmalıyım?"

"Ey yüce kararsızlık!" dedi doktor. "Geceleri kapanıp sonra yeniden açılan o kapıları düşündün mü hiç? Senin gibi ellerinde lambalarla etrafa bakınan, sokaklarda hızlı hızlı yürüyen kadınları? Binlerce fare gibi, kâh hızlı kâh yavaş oraya buraya koşuşurlar, kimi kapı arkalarında durur, kimi merdivenleri bulmaya çalışır, bir yarıkta, bir kanepenin üzerinde, bir şeylerin dibinde, bir dolabın arkasında duran, kaybettikleri yeme bir yakınlaşır bir uzaklaşırlar; hiç aşkın ve korkunun parıldayarak ve gözyaşları içinde dışarı baktığı o pencereleri düşündün mü? O pencereleri uç uca eklesen dünyayı dolanır; o binlerce gözü tek bir gözde toplasan kalbin kocaman, kör projektörü geceyi tarar."

Gözyaşları akmaya başladı Nora'nın yüzüne.

"Ya ben Sodomcularımı biliyor muyum?" dedi doktor mutsuzlukla, "ve eğer birine toslarsan kalbin neye döndüğünü, hele onlardan birini seven bir kadınsa bu. O zaman bulup bulacakları varolamamak denen o affedilmez suçu işleyen bir âşıktır - kollarında bir mumyayla kış üstü otururlar. Gölge-boksunda Tanrı'nın son raun-

* (Fr.) Mahalle, bölge (ç.n.)

du, kalbin öldürülüp 'Bir zamanlar vardım, artık dinlenebilirim' diyebileceği o sessiz sakin yere süpürülebilmesidir.

"Evet, bu işin sadece bir kısmı," dedi Nora'yı susturmaya çalışarak, "her ne kadar sıradan dostların, karanlıkta, siyah beyaz, herkesin birbirine benzediğini söylese de, bence onları ayırabilirsin, nereden geldiklerini, nereye takıldıklarını büyüklükleri ve ihtişamlarından anlayabilirsin - Bastille'de (inan bana) bir masanın üzerine fırlatılmış *mortadellas** kadar yakışıklıdırlar."

"Mesela *gourmet*'nin balığının hangi sularda tutulduğunu, şarabının hangi bölge ve hangi yıla ait olduğunu, mantarın Britanya'dan mı yoksa Kuzeyden mi geldiğini bilir, ama siz beyler karşıma geçip yörenin hiç önemi olmadığını söylersiniz -benden başka kimse bir şey bilmiyor mu? Yoksa ben de dikkatli yazarlar gibi kendimi okuyucularımın önyargılarına karşı korumalı mıyım?"

"Gözlerimi gecenin ekstra kepengiyle birlikte kapatıp elimi de dışarı uzatmadım mı? Kızlarla da aynı," dedi, "gündüzü geceye döndürürler, uyuşturucu bağımlısı, sefih, sarhoş ve en sefili de bütün gece korku ve endişeyle nöbet tutan âşık. Bunlar bir daha asla gündüzü yaşayamazlar. İnsan onlarla öğle vakti karşılaştığında bir şey salgılarlar, karanlık ve dilsiz, koruyucu bir salgı. Işık onlara yakışmıyordur artık. Alışılmadık bir görüntüye bürünürler yavaş yavaş. Görünmez bir düşmanın bitmez tükenmez darbelerine karşı koyuyorlardır sanki. 'İsteksiz' bir ifade vardır yüzlerinde: ödüllendirilmeksizin yaşlanırlar, cennetin kapısında oturmuş iç geçiren dul bir kuş gibi 'Haleluya!" Saplanıp kaldım! *Skoll! Skoll!* Ölüyorum!"

"Ya da ellerini havaya kaldırıp odada yürür; ya da acı çekerken gövdenin duyduğu korkunç o yerle bir olma tutkusuyla yüz üstü yere yatar; gömülmekten de öte yitmiş, saf dışı edilmiş, tahta üzerinde tek bir lekesi bile sızlamayacak şekilde silinmiş, ya da amaçsızca hiçliğe çekilmiştir - hedefin içinden geri döner, kendisi olan o lekeyi de beraberinde sürükleyerek..."

"Evet!" dedi Nora.

"Geceleri tuvaletlerdeki kızlara bak, o gizli günah çıkarma kulübesinde çömelip her dilde o korkunç afarozu haykırırlar:

* (İta.) Bir cins peynir (ç.n.)

"Cehennemin dibine git! Sürüne sürüne geber! Allah belanı versin! Lanet olsun buraya, bu korkunç ve lanetli yere. Bir ölünün sırıtışı gibi kurusun kalsın, şu alçak, başbelası ağız, kasığın boş bir çatlağına çekilsin! Bu seni kıvrandırsın, seni lanetlesin! Tanrı beni senden önce lanetledi, benden sonra da sen lanetleneceksin, ayakta ya da çömelmiş, uzaklara gideceğiz, sonunda da yok olacağız birlikte! Sen benim hakkımda ne bilirsin ki, Allah'ın ayısı? Emekleyen bir meleğim ben, arkamda çocuk ayakları, hiç yaratılmamış insanlarımı arıyorum, başaşağı iniyorum, lanetlilerin su kabında biriken gece sularını içiyor ve yüreğime kadar sulara gömülüyorum, korkunç sulara! Benim hakkımda ne biliyorsun ki sen? Çık git içimden, kahrolası kız! Kahrolası hain!"

"Senin üzerinde bir lanet var," dedi doktor, "ve ben bunu duydum."

"Yo!" dedi Nora, "Söyleme -söyleme!"

"Ama," diye sürdürdü konuşmasını, "gecenin bir tek bundan ibaret olduğunu sanıyorsan, çılgının birisin! Damat, küreği getir! Bunu öteki yanağıyla söyleyen o Yunanlı, som ağızlı Aziz John Chrysostom muyum ki ben? Yo, fırtınada bir osuruk, ineğin çiğnediği alçakgönüllü bir menekşeden başka bir şey değilim. Ama," dedi üzüntüyle, "İçimizdeki şeytan bile bir yerde durabilir, hatalar bizi ölümsüz kılabilir - kadının biri sırf *Parsifal* boyunca oturup da kuğu öldürüldüğünde 'Tanrı affetsin, Kutsal Kadehi vurdular!' dediği için yüzyıllar boyunca hatırlandı - ama herkes bu kadar iyi değildir; gençliğinde güçlendirmek için senelerini harcadığın tutkularını unutmana yetecek kadar zayıflık depolarsın yaşlılığında, Nora evladım. Bunu da düşün. Bana gelince, geceleri kendimi eve kapatıyorum, kendi şarlatanlığımı kendim yaptığım için yeterince doygunum. Evet, ben Killarney** Leylağı, gözyaşları ve kıskançlık dolu yeni bir şarkı besteliyorum kendime, çünkü onun gözdesinin Yuhanna olduğunu okudum, oysa ben olmalıydım, Rahip Matta!* Şarkının başlığı şöyle "Anne, tezgâhı kaldır, bu gece dokumayacağım halımı." Öteki adı "Bana göre herkes bir-tür-

---

* Mathew, yani Matta dört İncil'den birinin yazarıdır, Yuhanna da bir diğerinin (ç.n.)

** İrlanda'da Kerry iline bağlı bir kasaba (ç.n.)

orospu-çocuğu," iki okarina;* bir konsertina** ve eğer ortalıkta bu dünyadan kimse yoksa bir Yahudi-arpı eşliğinde söylenecek, yani Tanrı yardımcım olsun! Gözleri faltaşı gibi açık küçük bir çocuktan başka bir şey değilim!"

"Matthew," dedi Nora, "ona ne olacak? Bilmek istediğim bu."

"Dostlarımıza göre," diye cevapladı doktor, "her gün ölürüz, ama kendimiz sadece her şey bittiğinde ölürüz. Ne ölümü biliriz ne de onun ruhumuzun temelini ne kadar sık imtihandan geçirdiğini. Biz girişteyken o kileri tutmuştur bile. Montaigne der ki: 'Bir adamı öldürmek için parlak ve net bir ışık gerekir,' ama burada diğer adama karşı duyulan vicdan borcunu kastediyor. Ya bizim kendi ölümümüz - içinde defalarca yalnız öldüğümüz geceyi kınamamızı sağlar. Donne der ki: 'Hepimize kapalı bir cezaevinde gebe kalınmıştır, analarımızın rahimlerinde tutsaktık hepimiz.' Doğduğumuzda o evdeki özgürlükten başka bir şey beklemez bizi - bütün hayatımız bir infaz ve ölüm yerine çıkmaktan ibarettir. Newgate ile Tyburn arasında, Cart'da uyuyan kimse görülmüş müdür hiç? Hapishane ve infaz yeri arasında kimse uyur mu?' Yine de 'insanlar tüm yol boyunca uyur' der. Bu yüzden karanlığa çıktığında üzerindeki koyu uyku nasıl da artar."

"Evet," dedi Nora, "ama..."

"Şimdi bir dakika bekle! Özel bir geceye geldiğim için bu kadar uzun sürdü anlatması," dedi, "güzün damarlı ziftinde bir akşam - senin bilmek istediğin gece - çünkü ben bir insan avcısıyım ve canlılığım yakalayabileceğini yakalamak için suyun üzerinde *saltarello*** yapıyor. Bir anlatım var ama onu bulabilmek için onun içine konmalısın."

"Acı canı oyalar, hiç kimse hiçbir şeyden emin olamaz; dolambaçsız bir yol yoktur. Simetri fetüsü çapraz amaçlarla beslenir, bu onun muhteşem mutsuzluğudur - şimdi Jenny'ye geliyorum - Tanrım, neden kadınlarda keklik kanı vardır, neden belayı davet ederler? Jenny'nin deri değiştirdiği yerler onun tek ayırt edici yanıdır; aslında avare bir Hıristiyandır o. Kendini hor görenlerin o geniş

* Uzun bir yumurta şeklinde üflenmeli çalgı (ç.n.)
** Akordiyona benzeyen taşınabilir çalgı (ç.n.)
*** (İta.) Sekme, sıçrama (ç.n.)

gülüşüyle, yüzüne belli bir merkezden huzursuzluk yayılarak güler, "hırsızvari". Diğer insanların mallarını özler hep ama onlara sahip olduğu anda değerlerinin birazını yitirirler, çünkü mala değerini sahibi verir. Bu yüzden aldı senin Robin'ini."

"Neye benziyor?" diye sordu Nora.

"Şey," dedi doktor, "ben hep kendimin dünyanın en komik görünüşlü insanı olduğumu düşünürdüm; sonra Jenny'yle karşılaştım - ufak tefek, telaşlı, kokuşmuş bir komedi oyuncusu, kafası bir değneğe geçirilmiş gibi, etrafına fare yuvalarının kokusunu yayıyor. Bir 'yağmacı' ve sonsuz sinirli. Eminim uykusunda bile ayakları titriyor, vücut delikleri, kuşkucu bir gözün irisi gibi açılıp kapanıyordur. Habire birilerinin onlara duyduğu 'güven'i alıp götürdüğünü söyler durur, sanki güven taşınabilir bir nesneymiş gibi - hayatı boyunca 'nakil' hissine maruz kalmış. Asker olsaydı yenilgiyi, 'Düşman savaşı alıp götürdü' cümlesiyle ifade ederdi herhalde. Bir şeylerinin eksik olduğuna inandığından kendine bir kader toplamaya koyulmuş - ve ona göre yegâne kader aşk; kimin aşkı olursa olsun, tabii kendisininki de. Bu yüzden de sadece başka birinin aşkı onun aşkı olabiliyor. Horoz ötmüş, o rahme düşmüş - şimdisi birilerinin geçmişi hep, pırtlamış, sallanan bir şey."

"Yine de çaldıklarını, olgunluk ve çürümenin mukayese kabul etmez cazibesi sayesinde elinde tutuyor. Tamamlanmamış bir kazanın gücü var onda - insan hep devamını bekliyor, bütünü tamamlayacak son pisliği; tam ölüm noktasında doğmuş ama ne yazık ki yaşı ilerledikçe gençleşemeyecek - bu doğanın ağır bir hatası. Yaşlı doğmak ve zamanla çocuklaşmak çok daha düzenli bir şey olurdu, en sonunda mezarın değil de rahmin eşiğine gelmek; yaşlılığımızda içinde emekleyecek bir rahim arayan bebeklere dönüşmek, ölümün ihtiyatlı tozu içinde isteksizce yürümek yerine nemli, yumuşak bir yol bulmak. Gün bitiminde hepimizin kendi inlerine çekilişi de komik bir manzara olurdu, kadınlar dehşetle titrer, korkudan sokağa adım atmaya cesaret edemezlerdi."

"Ama aşama aşama diğer bütün geceleri oldukça nezih kılan o özel gecenin anlatısına geliyorum - parmaksız eldivenleri ve bir köşesi görünen pantolonuyla Jenny Petherbridge'in - merak edi-

yorsan adı bu," dedi sırıtarak, "İspanyol sezgisi ve Madrid hayal gücünden bir şala sarınarak (aslında bu kostümü sonradan giydi, ama ne fark eder?) sonbaharın başlarında opera'ya yollandığı geceydi - sanırım, ki yanılmıyorum da, gide gide *Rigoletto*'ya gidiyordu - koridorlarda yürüyerek dur durak bilmez gözleriyle belasını arıyordu - ki sonraları aslında hiçbir zaman bu oyuna gitmek istemediğine yemin etti - ve bir locadan sarkmakta olan Robin'e ilişti gözleri, bendeniz de kendi kendime en iyi *Comédie Française* Fransızcasıyla konuşarak aşağı yukarı voltalıyor, bir kuşağın felaketi olacağını bildiğim şeyden uzak durmaya çalışıyor ve bir Schumann teması dinlemeyi arzuluyordum - bir Danimarka kontunun yaşlı domuzunun mızıltıları olan bölümü. Bir viraneye tıkılan bütün zavallı yaratıklar için sızlar kalbim, ne içine işeyecekleri bir oturakları, ne de onu dışarı dökebilecekleri bir pencereleri vardır. Nedendir bilmem, güzellik ve darlık yüzünden insanların düşüncelerini yücelere çıkarabildiği duvarla çevrili bahçeleri düşündüm, veya yüreğin yayılıp bayağılığını inceltebileceği geniş çayırları (bu yüzden salata yerim) ve hepimizin çiçeklerimizi koyabileceğimiz bir yer olması gerektiğini düşündüm, gençliğimde bir kere, bir *corbeille** orkideye layık görülen benim gibi - acaba onları saklamış mıydım? Sabırsızlanma - sadede geliyorum. Yo, bir müddet çayımı yudumlayarak onların yanında oturdum, kendi kendime: 'Çok güzelsiniz ve vitrinimi şereflendiriyorsunuz, ama sizi bekleyen daha iyi bir yer var' diyordum, sonra onları tuttuğum gibi Katolik kilisesine götürdüm ve 'Biz onu ne olarak düşünüyorsak tanrı odur ve hayat pek düzelecek gibi görünmüyor,' dedim ve parmak ucunda dışarı çıktım."

"Bunun üzerine koridorda üçüncü bir tur daha attım ve hindu olsam da olmasam da dünyanın en sakat işine bulaştığımı anladım - eldivenlerini ne taraftan giyeceğini bilemeyen, ve bu özel gece onu yüceltip de (o gün bu gündür hayretten dili tutulmuş bir halde oturduğu) şölen sofrasına yerleştirene kadar ortalıkta şaşkın bir karga gibi eşelenmekte olan şu zavallı, acılı Jenny karısına benziyor bu dünya dedim, Robin de uykulu, sıkıntılı ve şaşkın görünüyor. Benim gibi bir oğlanın (sakallı hanım olsam da bu

* (Fr.) Sepet (ç.n.)

dünyada kalan son kadınım) kaldırabileceğinden çok fazlaydı, onları izleyip seni ve sonunda nasıl birbirinize kenetleneceğinizi düşünürken bir acı köpüğüne hapsoldum; boynuzları birbirine kilitlenip ölen ve birbirleri hakkında hiç edinmek istemedikleri, ölene dek kafa kafaya, göz göze durmaktan gelen bir bilgiyle kafaları şişmiş bir halde bulunan hayvanlar gibi olacaksınız siz, Jenny, sen ve Robin. Binlerce çocuğu olabilecek sen ve bu çocukların hepsi olabilecek Robin; bir de Jenny, aşkın dışkısından yulaf tanelerini ayıklayan o kuş - kan beynime sıçradı, ben böyleyimdir işte. İç organlarımda yol alan şeylerin otopsisini nasıl da yapardım! Şu böbrek Roman ırklarından kalma bir ayakkabı, bu ciğer uzatmalı bir fısıltı, şu safra kesesi Milano'dan bir virane dolusu dırdırcı karı ve gözler soğuduğunda bile ağlamayı sürdürecek olan kalbim, bunu sonsuza kadar anlatamayacağını anladığında ne kadar acı çektiği düşünülürse kemik çatımda Cellini'yi düşünmeden geçemezdim - (güzelliğin adı çok ağır yayılır). Yoluma çıkan tuhaf yerlerde aşktan kestiğim buklelerle dolu göbeğimin astarı; kayıp yumurtalarımı döktüğüm bir kuş yuvası ve "Biz bilmeyiz"den "Nedenini tahmin edemeyiz"e kadar uzanan o suratsız patikadan geldikleri sürece, insanlarım sanki yanımda gibiler."

"Seni düşünüyordum, alt tarafı bir kadını yani, peki bunun ne anlama geldiğini biliyor musun? Sabahleyin pek fazla bir anlama gelmiyor - sabahları her şey acının yularıyla zaptedilir. Sonra gözlerimi, bela arayan gözlerini döndürüp duran Jenny'ye çevirdim son dakikası olduğunu bildiği o yaşam eşiğindeydi. Bunun bir kadın için kötü, acayip bir saat olduğunu söylemek için doktor mu olmak lazım? Bütün kadınlar buna aynı anda tutulsa onları bir akrep sürüsü gibi topluca saf dışı edebilirsin; ama durmaksızın, birbiri ardına gelirler ve tek başlarına öne atılırlar. Benim cinsimden adamlar için bu o kadar da kötü değil, ne kadar soysuzlaşsam da erkeğimin içini dışını bilmekten başka bir şey istemedim hiç. Ama Jenny gibi biri, Allah biliyor ya, zavallı, meraklı orospu için içim kan ağlıyor, çünkü onun nasıl bir kadın olduğunu anında anladım, bütün ömrü eski fotoğrafları karıştırmakla geçmiş, sırf kalçasından aşağı melekler süzülüyormuş edasıyla yana yaslanmış bir kadının fotoğrafını bulabilmek için - kendisinden bir yüz esir-

gendiği halde göbeği açıkta büyük bir aşk, bir İskoç kadifesinin drapelerine yaslanmış, solunda, üzerine sarmaşık dolanmış bir sütun ayağı, çizmesinde bir bıçak, kasığı kalbini orada taşıyormuşçasına kabarmış. Ya da, göğüste çiçekler, dünyadan el etek çekme ve akciğer hastalığından ibaret bir tutkuyu eski kitaplarda aramakla geçmiş ömrü - Jenny buydu işte - mezar taşına yazılacak ya da bir çiçeğe adını verdirecek hiçbir şey yapmaksızın elli yaşına yaklaşmanın onu nasıl titrettiğini tahmin ediyorsundur herhalde. Hafif adımlarla, titreyerek bize doğru geldiğini ve bana bakıp, 'Beni tanıştırmayacak mısınız?' diyerek (böbreğini muayene etmeyi bir kadınla tanışmak sayarsak onunla tanışmıştım) Robin'e baktığını görünce dizlerim birbirine çarptı; kalbim Âdem'in işi bitmiş öküzü gibi ağırlaştı çünkü sen benim dostumsun ve zavallı, iyi bir şeysin, Tanrı bilir, hiçbir şeyi de kestirip atamazsın; yere serilsen de bir işe yarayacağını düşündüğün müddetçe sonsuza kadar sürünürsün, ben de 'Elbette, kahretsin!' dedim ve onları bir araya getirdim. Sanki ben işleri berbat etmeden de Robin yeterince insanla tanışmamış gibi."

"Evet," dedi, "herkesi tanır."

"Neyse," diye devam etti doktor, "Bina boşalmaya başlamıştı, şu bizim malum güruh Diva'dan (bir kadını memeden ibaret kılan bir sanatta aksayan bir şeyler var!) bahsederek merdivenlerden aşağı boşalıyordu ve bütün herkes yan gözle komşularının ne giydiğini incelemekteydi, bazıları erkeklerin boyunlarında hırlayan o hayvanı görebilmek için pelerinlerini iyice aşağı düşürmüştü - iki omzum da kapalı olduğu halde eşlikçilerinin şakaklarındaki damarları şişirenin ben olduğumu tahmin etmiyordu hiçbiri - senin düşüncenle midemi yiyip bitirmekte olan karanlıkla kararmıştı karın çukurum ve Robin etrafına saçılmış kanarya tüylerinin hesabını verecek bir kedi gibi sırıtıyor, Jenny de öne geçip, küçük hırslı çığlıklarla geri dönüp 'Akşam yemeği için evime gelmelisiniz,' diyebilmek için yanında koşturup duruyordu."

"Tanrı ıslah etsin, ben de gittim! Çünkü viski-soda havyar ve güzel bir ateş için kim bir dosta, aynı zamanda kendine ihanet etmez ki - bu da beni sonradan çıktığımız araba gezintisine götürüyor. Don Antonio çok eskiden şöyle demiş 'Gecenin keyfini çı-

kardın mı?' Ve cevaplanmış (Claudio tarafından) "Evet. Vallahi! Gündüzün de; çünkü ertesi gün sekiz sularında, şak! Körkütük sarhoş yerlere kapandılar, her yerimi öptüler, oturaklarını yaktılar, sağlığıma içtiler, bardaklarını kırdılar ve dağıldılar.' Cibber böyle anlatmış, ben Taylor'ın sözlerini kullanacağım: 'Karısı *Melissa* cennete kavuştuktan çok sonra bile *Periander* onunla yatmayı uygun bulmamış mıydı?' Bu gecenin ettiklerinin başka bir türü olmasına rağmen yine de gecenin ettiklerinden biri değil mi? Montaigne'in başka bir yerde dediği gibi: 'Dişi ayın, yalnızca uykusunda kımıldayabilen *Endymion*'la* zevkini tatmin edebilmek için ona ninni söyleyip aylarca uyutması, ayın delice bir şakası değil de ne.'

"Neyse, yolda Jenny'nin bir tanıdığının yeğenini de aldıktan sonra, hep birlikte Champs Elysées'e doğru yola çıktık. *Pont Neuf* üzerinden bir mızrak gibi dümdüz geçtik ve *rue du Cherche-Midi*'ye döndük, Tanrı bizi affetsin! Senin, o zayıf aşk sandalının, uyumaksızın yatıp, onu merak ettiği o yere; bütün bu süre zarfınca Jenny, Ponyatovski'nin tahtını küvet olarak kullanan Çariçe Katerina'nın yaptığından daha kötü ve münasebetsiz bir işle meşguldü. Birden basit biri olduğum ve bu dünyada beş frankla elde edilemeyecek hiçbir şey istemediğim için mutlu oldum. Jenny'nin evindeki hiçbir şeyi de kıskanmadım, ama itiraf etmeliyim ki iki kitapta gözüm kaldı, eğer kuzu derisiyle ciltlenmiş olmasalardı onları yürütebilirdim - çünkü Petronius'un zihnini çalabilirim belki ama bir kuzunun derisini asla - gerisine gelince, bütün ev bir insanın mirasını tüketmeye yarayacak her türlü yanlış nesneyle doluydu - ben kendi odamı panayırdaki şaşılası şansımla döşedim, hem de sadece bir sıra oturağı vurup, bir düzine tekerleği sonsuza kadar çevirerek, oysa etrafımdakilerin hepsi bin franka bir çift kadife köpek ya da bütün gece uyumamış gibi görünen bir oyuncak bebekten başka bir şey alamadılar. Peki beş franktan daha az bir parayla eve neler getirdim? İçine altı yumurta alabilen güzel bir tava ve mutfakta lazım olan bir yığın ufak tefek eşya -bu yüzden Jenny'nin sahip olduklarını küçümsedim. 'Hepsi, alışılmadık' ola-

* Yunan mitolojisinde Ay tanrıçası Selene'nin aşığı genç ve yakışıklı çoban/avcı (ç.n.)

bilir ama kim normalden daha kalın bir ayak tırnağı ister ki? Evrenin göbeğinden geçen o çılgın münasebetsizlik kuşağını düşünmekten geldi aklıma bu düşünce; bir tür Adriyatik kuşuyla evlenen bir kız arkadaşım gibi, o kadar kalın tırnakları vardı ki kuşun, kız onları bir at törpüsüyle törpülemek zorunda kalıyordu - zihnim o kadar kalabalık ki durmadan geziniyor! Benim bir kuskun takmaya ne kadar hakkım varsa, takmaya o kadar hakkı olan bir rahip yakalığıyla hayatıma giren o güveyin zamanlarına döndüm şimdi. Neyse, sonra tatlı, yılgın atlarıyla arabalar geldi. Robin basamakları en önde iniyor, Jenny de Boston'a giden bir ekspresle konuşur gibi 'Bekle, bekle!' diye arkasından kıçını yırtıyordu, bir yandan da şalını çekiştirerek koşuyordu, hepimiz bindik - onu evde bekleyen bazı misafirleri de toplamıştı."

Doktor Nora'nın inatçı suskunluğundan rahatsız olmuştu; konuşmayı sürdürdü. "Ağaçların altından geçerken bastonuma yaslanıyor, onu iki elimle tutuyordum ve içinde olduğum siyah arabayı siyah bir araba takip ediyordu, onu da bir başkası ve tekerlekler dönüyordu, kendi kendime konuşmaya başladım: Ağaçlar daha iyi, otlar daha iyi, hayvanlar düzgün ve havadaki kuşlar hoş. Zihin hayatın amacını unutmaya başladığında yaptığımız her şey nezih - ölümün amacı da biz unutulduğumuzda güzel. Ruhum için yas tutmaya başladım ve gölgeleri olduklarından çok daha uzağa düşen insanların ruhları için; ve karanlıktan tek başına çıkan hayvanlar için, bir gün dışarı çıkıp ölünceye kadar üstlerinde taşıyacakları kürkün içinde olgunlaşmaya başlayacak, annelerinin içindeki bütün küçük hayvanlar için sızlanmaya başladım. Kendi kendime: Onlar için dizlerimin üzerine çökebilirim ama onun için asla dedim - ateş alsa üzerine işemezdim! Dedim ki, Jenny o kadar cimri ki bokunu bile kargalara vermez. Sonra düşündüm: Vah zavallı orospu, uzun siyah eldivenler içinde, yüzükoyun ölmekte olsa onu bağışlar mıydım? Eminim onu bağışlardım ve böylesi bir manzara oluşturan herkesi. Sonra arabanın içindekilere bakmaya başladım, olağandışı bir şeyler fark etmesinler diye çok dikkat ediyordum; İngiliz kızın hoşnutlukla ve korkuyla dimdik oturduğunu gördüm."

"Sonra çocuğa baktım - onda dehşet vardı ve yetişkin bir şey-

den kaçıyordu; kımıldamadan oturduğunu ve koştuğunu gördüm, gözlerindeydi ve aşağı çekilmiş çenesinde ve faltaşı gibi açık gözlerinde. Sonra Jenny'nin oturduğu yerde titrediğini gördüm ve: Tanrım, sen bir karikatür değilsin! dedim. Sonra Robin öne eğiliyordu ve kan kırmızı akıyordu Jenny'nin tırmaladığı yerlerden, bir çığlık atıp düşündüm: "Nora bu kızı bir gün terk edecek; ama bu ikisi dünyanın iki ucuna da gömülseler ikisini de aynı köpek bulup çıkarır."

VI
Ağacın düştüğü yerde

Bankadaki işinden ayrılmakla birlikte oradaki bağlantılarını koparmayan Baron Felix, birçok ülkede, tamamlanmamış o ilk boyun eğme hareketiyle ellerini önünde kavuşturmuş vaziyette o ülkenin sàray kapısı önünde görülmüştü; bacağında, onu yanındaki turistten öne ya da geri biraz daha hızlı adım attıran bir gerginlikle dalıp giderdi kıymetli eşyalara ya da sarayın bölümlerine.

Bir zamanlar gazetelere şu ya da bu soylu hakkında yazılar (hiç yayımlanmayan) yazması gibi, çöken hanedanlara cevabını hiç alamadığı mektuplar yollaması gibi, şimdi de en sonunda Papa'ya yollamayı düşündüğü bir dizi dini spekülasyon biriktiriyordu. Bunun nedeni, zaman geçtikçe, çocuğun uğruna doğduğu

şeyin kutsal çürüme olduğunun iyice ortaya çıkmasıydı. Zihnen eksikli, hissen abartılı bir ölüm müptelası; on yaşında boyu altı yaşındaki bir çocuk kadardı, gözlük takıyor, koşmaya kalkınca tökezliyordu, zamanından önce vecde gelmekten kaynaklanan bir heyecanla titreyerek, soğuk eller ve endişeli bir yüzle izlerdi babasını. Babasının elini tutarak, çocukları hesaba katmayan bir ölçü anlayışının yol açtığı külfetli adımlarla tırmanırdı saray ve kilise merdivenlerine; bir hayvanın yarasında görülen iyileşme seyirmeleri gibi, dikkatin ille de katılımın yerini aldığı insanlardaki o soluk hızlanmasıyla izlerdi rahipleri, azizlerin resimlerine ve balmumu heykellerine de öyle bakardı.

Guido kiliseye girmek istediğini ilk söylediğinde Felix'in ödü kopmuştu. Guido'nun diğer çocuklar gibi olmadığını, tartışılamayacak kadar uzak olduğunu biliyordu; oğlunu kabullenmenin, kendi yaşamının tahribini kabullenmek olduğunu gördü Baron. Çocuk besbelli bununla asla başedemeyecekti. Baron oğluna kırmızı bir kurdeleden sarkan metal bir Meryem alıp boynuna taktı ve bunu yaparken önünde eğilen ince boyun ona *Seine*'deki antikacı dükkânında arkasında duran Robin'in boynunu hatırlattı.

Bunun üzerine Felix kilise konusunu incelemeye başladı. Sokaklarda gördüğü bütün rahiplerin yüzlerine bakıyordu; duaları okudu, cüppeleri inceledi ve Credo'yu* okudu; manastırların durumunu araştırdı. Uzun düşünmelerden sonra, Papa'ya, rahip sınıfının durumu hakkında uzun bir tez yazdı. Fransisken keşişleri ve Fransız rahiplerine değinerek, temeldeki birliğe rağmen, böylesi alakasız iki türü olan - birisi Romalı, tıraşlı ve o boş, dalgın yüzüne bakıldığında bedensel dirilmenin ötesinde daha yüce bir şeye gebeymiş gibi görünmüyor; öteki, Fransız rahip, ilk günahın yanı sıra kendileriyle birlikte sürekli bir nicel düşüş ve yükseliş içinde olan iyi ve kötüyü taşıyan bir karı kocanın bileşimi gibi görünüyor, toplum içinde birçok kez çözülmeye uğramış tek bir egonun içler acısı görüntüsünü sergiliyor - bir itikatın haddinden fazla esnek olması gerektiğine işaret etti.

Bunun, iki ülkenin birbirinden çok farklı günah çıkarma anlayışları olmasından kaynaklanabileceğini öne sürüyordu. İtalyanlar

* Ayinlerde kullanılan, Hıristiyan inançlarını özetleyen bir tür amentü. (ç.n.)

geçmişlerine, Fransızlarsa geleceklerine kulak verdikleri için, İtalyan kulağının daha az lanetli olması doğal değil de ne, diye sormuştu? İki ulusun "günah çıkarmalarının" birinde canlı ve gebe bir koma, diğerindeyse dünyevi, inanılmaz, aşağılık bir oburluk yaratması anlaşılabilir bir şey midir? Kendisinin daha dünyevi olan Fransızların çok gözenekli insanlar olduğu sonucuna vardığını yazıyordu. Bu varsayımla, kırkını henüz aşmadan binbir türlü avam günah dinlemiş olan rahibin, kendini yalnız belli türde bir affa açan tövbekârı bağışlamakta zorlanması gayet doğaldı; bu bağışlamadan çok bir zorunluluktu çünkü rahibin kendisi de taşma raddesine gelmiş bir kaptı ve artık tahammülü kalmadığı için affediyordu - telaşla ve gerginlikle haç çıkarırdı, dolu bir sidik torbası gibi sıkıntılı ve acilen boşalma ihtiyacı içindeydi. Öte yandan Fransisken'in hâlâ bekleyecek bir dakikası vardı. Rahatlamak için hayır duası edenlerin irisindeki o yumuşama yoktu gözlerinde.

Felix hiçbir cevap almadı. Beklemiyordu da zaten. Zihnindeki bazı kuşkuları netleştirmek için yazmıştı. Çocuğun büyük olasılıkla asla "seçilmeyeceğini" biliyordu. Eğer seçilirse, Baron bunun Avusturya'da, kendi halkı arasında olmasını umut ediyordu ve bunun için Viyana'ya yerleşmeye karar verdi.

Yine de gitmeden önce doktoru aradı. Evinde değildi. Baron amaçsızca meydana doğru yürüdü. Siyahlara bürünmüş, ufak tefek adam ona doğru geliyordu. Doktor bir cenazeye katılmış, şimdi de moralini düzeltmek için *Café de la Mairie du VI*'nin yolunu tutmuştu. Doktor onu görene kadar geçen birkaç saniye içinde, Baron şaşkınlıkla onun ne kadar yaşlı göründüğünü fark etti, elli küsur yaşın gösterebileceğinden çok daha yaşlı. Su taşıyormuş gibi ağır ağır yürüyordu; genellikle oturduğu için insanın pek fark etmediği bacakları bel vermişti. Kara, tıraşlı çenesi, başı sonu olmayan bir hüzünle öne eğilmişti. Baron ona seslendi ve doktor birden, gizli bir hayat nasıl aceleyle saklanırsa öyle fırlatıp attı görünmeyen benliğini. Güldü, kendini toparladı, selamlamak için elini kaldırdı, ama gafil avlanan insanların o savunu haliyle.

"Nerelerdeydin?" dedi sokağın ortasında durarak. "Seni aylardır görmedim, ve" diye ekledi, "buna üzülüyordum."

Baron karşılık olarak gülümsedi. "Zihinsel sorunlarım vardı,"

dedi doktorun yanında yürürken. "Akşam yemeği için" diye ekledi, "verilmiş bir sözün var mı?"

"Hayır," dedi doktor, "Harika bir insanı henüz gömdüm. Herhalde sen onunla hiç karşılaşmadın, bir Kabyle, soylu bir tür Arap. Romalı kanı taşıyorlar, iyice bir çimdikledin mi renkleri solabiliyor yani, çoğu Arap için bunu söyleyemezsin tabii, dedi, yanındakinin nereye gittiğini bilmediğinde insan bir uzaklaşır bir yakınlaşır ya, o da öyle savruluyordu. Bir Kabyle için iyi kötü, ufacık bir şey yapmaya gör, hemen bir deveyle ya da bir torba hurmayla bunu telafi etmeye çalışır." İçini çekerek çenesini sıvazladı. "Tanıdıklarım arasında daha ben istemeden çıkarıp beş frank veren tek kişi oydu. Onu portakal çiçekleriyle çerçeveleyip etajerin üzerine astım."

Baron dalmıştı ama nezaketen gülümsedi. *Bois*'da yemeyi teklif etti. Doktor buna pek sevindi, insanın hoş bir biçimde gafil avlanınca yaptığı o yarım-jestleri yaptı; ellerini hafif yukarı kaldırdı -eldiveni yoktu- neredeyse göğüs cebine dokunacaktı - bir mendil; ayakkabılarına baktı ve cenazeye şükretti; tertemiz, derli topluydu; boyun kaslarını gererek kıravatına dokundu.

Bois'ya girdiklerinde doktor ne ısmarlayacağını düşünüyordu - portakallı ördek, yo- yıllar boyu boş bir cüzdanla yemek seçme alışkanlığı sarımsaklı basit şeylerle yetinmesine neden olmuştu. Titredi. Değişik bir şeyler düşünmeliydi. Tek düşünebildiği kahve ve *Grand Marnier*'di, ellerle ısıtılan kocaman bir bardak, turba ateşinde ısınan kendi halkı gibi. "Evet?" derken Baron"un konuşmakta olduğunu fark etti. Doktor çenesini gece göğüne kaldırdı ve cümlenin başını ortaya çıkaracağını umduğu bir yoğunlukla dinlemeye başladı.

"Tuhaf, Barones'e hiç bu açıdan bakmamıştım," diyordu Baron bacak bacak üstüne atarken. "Bunu kelimelere dökmeye çalışsam, yani onu nasıl gördüğümü, anlaşılmaz bir şey olur çünkü onun hakkında asla net bir fikrim olmadı. Kafamda bir imge vardı ama bu aynı şey değil. Bir imge zihnin belirsizlikler arasında bir mola vermesidir. Tabii senden epeyce bilgi edindim, sonradan, o gittikten sonra da diğerlerinden, ama bu kafamdaki karışıklığı artırmaktan başka bir işe yaramadı. Bir insan hakkında ne kadar

çok şey öğrenirsek o kadar az şey biliyoruz. Mesela *Chartres*'da yaşayıp da katedralinin ve halkının yaşamlarının nispi yüksekliklerini orantılamadığım sürece *Chartres* hakkında bir katedrali olması dışında bir şeyler bilmem hiç işime yaramaz. Yoksa o şehirde yaşayan Jean'ın karısını bir kuyuya hapsettiğini öğrenmek benim sadece aklımı karıştırır; bunu gözümün önüne getirdiğim anda, bu olay katedralle aynı yükseklikte olacaktır; aynı yaşam hakkında çok az şey bilen çocukların bir adamla bir ahırı aynı büyüklükte çizmeleri gibi."

"Senin geçmişe bağlılığın da" dedi doktor, endişeyle taksimetreye bakarak, "belki bir çocuk resmine benziyor."

Baron başını salladı. Canı sıkılmıştı. "Ailem muhafazada, çünkü onu tek bir kadının belleğinden öğrendim, teyzemin; bu yüzden tek, net ve değişmez. Bu açıdan şanslıyım, bu sayede bir ölümsüzlük duygusu kazandım. Ebediyetten anladığımız temel fikir değişemez bir durumdur. Evlenmenin ardında bu itki yatar. Kimse özgürlüğünü gerçekten istemez. En kısa zamanda bir alışkanlık edinir - bir tür ölümsüzlüktür bu."

"Dahası," dedi doktor, "güvende olduğumuz imgesini yıktıklarını söyleyerek, bunu bozan insanlara sitem ederiz."

Baron bunu onayladı. Barones'ten ayrı düşünülemeyecek tek bir durumun niteliğiydi beni ona iten; o zamanlar henüz seçmemiş olduğu bir varlık durumu, bana, yalnızca ölümsüzlüğü elde etmekle kalmayıp kendi soyumu seçmekte de özgür olduğumu hissettiren bir tür akıcı sahiplenme."

"Her işi tersten yapardı zaten." diye mırıldandı doktor.

"Yine de, doğruyu söylemek gerekirse," diye sürdürdü Baron konuşmasını, "o zamanlar bana güvenlik gibi gelen oysa aslında en biçimsiz yokluk olan şeyin bolluğu bana aynı anda hem zevk hem de sonradan meşruluğu kanıtlanan korkunç bir endişe duygusu veriyordu."

Doktor bir sigara yaktı.

"Ben bunun," dedi Baron, "onama olduğunu zannederek en büyük hatayı yaptım. O aslında aniden bir odaya girerek birini aradıkları için herkesi susturan insanlar gibiydi." Arabanın peceresine vurdu, aşağı indi ve ücreti ödedi. Çakıllı patikada yürürlerken ko-

nuşmasını sürdürdü: "Sana özellikle sormak istediğim, benimle neden evlendiği? Hayatım boyunca bunu anlayamayacağım."

"Çok fazla şey bilen atın öyküsünü hatırla," dedi doktor, "Sabahleyin servi ya da çam dallarının arasına bakar. Savaşta bombardımanda ondan alınan bir şey için yas tutmaktadır - durduğu yerde, o şey toynakları arasında yatmaktadır - tek bir dalı bile kımıldatmaz, oysa yelesi bir acı ırmağıdır; otların yumuşak dalgalarla süründüğü art dizlerine mahkûm edilmiştir. Gözkapakları bir zencininki gibi gri-siyahtır ve kalçasının yumuşak merkezinde bir damar keman gibi titreşir."

Baron menüye bakarak, "Petherbridge denen kadın beni görmeye geldi" dedi.

"Aman Tanrım," diye bağırdı doktor elindeki kartonu masaya bırakarak. "İşler o kadar büyüdü mü? Bunu beklemezdim."

"İlk başta," diye devam etti Baron, "kim olduğu konusunda hiçbir fikrim yoktu. Tüller ve çiçekli koyu renk bir kumaştan oluşan bir aranjmanla görünüşünü solgun ve hüzünlü kılmak için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştı, giysi göğsüne sımsıkı oturuyor, belden aşağısı, kırkını aşmış kadınların genişleyen bölgelerini gizleyen o haşmetli kıvrımlarla aşağı dökülüyordu. Telaşlı gibiydi. Senden söz etti."

Doktor menüyü dizlerinin üzerine koydu. Gür kaşları tetikte, kara gözlerini kaldırdı. "Ne dedi?"

Baron, sözlerinin dokunduğu hassas noktanın farkında olmaksızın cevap verdi: "Tam bir saçmalık, sözde sen hemen hemen her gün aynı manastıra gidip, diz çöküp dua ediyor, bedava yemek yiyor ve yasadışı seanslara katılıyormuşsun."

Baron başını kaldırdı. Şaşkınlıkla, doktorun, gözlenmediğini düşündüğü zamanki haline, onu sokakta gördüğü vaziyete "düştüğünü" gördü.

Doktor ağzının dibindeki garsona yüksek sesle: "Evet, portakallı olsun, *portakallı*!" dedi.

Baron aceleyle sürdürdü konuşmasını: "Beni rahatsız etti çünkü o sırada Guido odadaydı. Bir resim almaya geldiğini söyledi - aslında bana oldukça iyi bir fiyat önerdi, ki Viyana'da kullanmak üzere bu parayı almak pek işime gelirdi (son zamanlarda eski usta-

ların resimlerini topluyorum) - ama sonradan, büyükannemin portresini istediği ortaya çıktı, ne pahasına olursa olsun ondan ayrılamam ben. Geleli beş dakika olmamıştı ki resmin sadece bir bahane olduğunu ve asıl istediğinin başka bir şey olduğunu sezdim. Aniden Barones'ten söz etmeye başladı ama ismini ağzına almadığı için hikâyenin karımla ilgili olduğunu sonuna kadar anlayamadım. "Gerçekten çok tuhaf biri. Onu hiç anlayamıyorum ama onu diğer insanlardan daha iyi anladığımı söyleyebilirim" dedi. Bunu sahte bir hırsla ekledi. "Bütün hayvanlarını ölüme terk ediyor. Onları çok seviyor, sonra onları ihmal ediyor, tıpkı hayvanların kendilerini ihmal etmeleri gibi."

"Guido hayvanlara karşı çok duyarlı olduğu için bu konuyu onun yanında konuşmasını istemiyordum, neler düşündüğünü tahmin edebiliyordum; o diğer çocuklar gibi değil, ne acımasız ne de vahşi. Sırf bu yüzden ona 'tuhaf' diyorlar. Olgun olan, yani yüreği olgun olan bir çocuk, gözlemlerime göre, hep eksikli sayılıyor." Siparişini verdi ve devam etti, "Sonra konuyu değiştirdi..."

"Damdan düşer gibi."

"Evet öyle, yanında kalan küçük bir kız hakkındaki bir hikâyeye geçti (adı Sylvia'ymış); o zamanlar Barones de onunla kalıyormuş ama söz konusu genç hanımın Barones olduğunu sonradan anladım - neyse, anlaşılan o küçük kız, Sylvia Barones'e 'âşık olmuş' ve o, yani Barones kendisini 'sevip sevmediğini' sormak için kızı bütün gece uyandırıp duruyormuş."

"Çocuğun uzakta olduğu, tatile çıktığı zamanlarda, Petherbridge 'genç hanımın acaba bir kalbi var mı' diye 'endişeleniyormuş' - bu kelimeleri kullandı."

"Bunu kanıtlamak için çocuğu geri mi getirmiş?" diyerek sözünü kesti doktor, odayı doldurmaya başlayan şık kalabalığa şöyle bir göz atarak.

"Üstünüze bastınız" dedi Baron şarap ısmarlarken. "Onu onaylamadığımı belli edince hemen: 'Beni suçlayamazsın, kendi çıkarlarım için bir çocuğu kullanmakla itham edemezsin beni!' dedi. Bunun başka bir anlamı var mı ki?"

"O kadın," dedi doktor sandalyesine iyice yerleşerek, "kendi çıkarları için bir hortlağı bile kullanabilir. Yine de," diye ekledi, "kabul etmeliyim ki para konusunda çok cömert."

Baron geri çekildi. "Portre için önerdiği paranın aşırılığından ben de bunu çıkardım. Sonra da dedi ki, yeniden karşılaştıklarında Barones'in çocuğu unuttuğu öylesine barizmiş ki, çocuk 'utanmış'. Dedi ki 'utanç her yerini titretti'. Son cümleyi söylerken kapıya ulaşmıştı bile. Aslında bütün sahneyi, sanki benim odam işaretlenmiş bir sahneymiş de tam o noktada son satırlarını okuması gerekiyormuş gibi oynadı."

" 'Robin,' dedi, 'Barones Robin Volkbein, akrabanız olabilir mi diye merak ettim.' "

"Bir süre kımıldayamadım. Döndüğümde Guido'nun fenalaştığını gördüm. Onu kollarıma alıp Almanca bir şeyler söyledim. Bana annesi hakkında pek çok şey soru sormuştu ve ben de zihnini annesini beklemesi yolunda yönlendirmeyi başarmıştım."

Doktor ani esinlerinden biriyle Baron'a döndü. "Kesinlikle doğru. Guido'yla birlikteyken, bir 'intibaksızın' huzurunda oluyorsun. Dur! Bu kelimeyi onu aşağılamak için kullanmıyorum, aslında en büyük erdemim aşağılayıcı sözleri asla normal anlamında kullanmamamdır. Eski bir meselede yeni bir konumu olan bir insana acımak yakışıksız bir şeydir - senin oğlun da böyle biri. Ancak kendi nesilleriyle sınırlı olanlara acıyabilirsin. Acımak zamana bağlıdır ve insanla birlikte ölür; acınası bir adam kendisinin son bağıdır. Sen Guido'ya iyi davranmışsın."

Baron bıçağı havada duraksadı. Yukarı baktı. "Biliyor musun doktor, oğlumun erken yaşta ölebileceğini düşünmek bana uğursuz bir mutluluk veriyor, çünkü ölüm başıma gelebilecek en berbat, en korkunç şey. Dayanılmaz olan, zevk eğrisinin başlangıcı. Uçsuz bucaksız bir endişe gölgesine hapsoldum ki bu benim oğlum; o yaşam ve ölümün girdaplandığı merkez nokta, birleştiklerinde benim yazgım da tamamlanmış olacak."

"Ya Robin?" diye sordu doktor.

"Guido'nun içinde benimle birlikte, birbirlerinden ayrılamazlar, hem bu sefer," dedi Baron tekgözlüğünü tutarak "Robin'in kesin onayıyla." Eğilip peçetesini aldı. "Barones," diye devam etti, "ona masum olduğunu söyleyecek birini arar gibiydi hep. Guido da ona benziyor, bir şey dışında, onun masumiyeti var. Nora Flood'la karşılaşana kadar Barones hep akıntıya kürek çekiyordu,

tanıdığım kadarıyla Nora, en azından niyet itibarıyla çok dürüst bir kadın."

"Bazı insanlar," diye sürdürdü konuşmasını, "yaşamak için izin almak zorundalar, Barones de kendine izin verecek birini bulamazsa kendisine bir masumiyet yaratıyor; korkunç, ilkel bir masumiyet. Bizim neslimiz tarafından 'ahlaksızlık' olarak tanımlanabilir, ama bizim neslimiz her şeyi bilmiyor." Gülümsedi. "Mesela Guido, kaç kişi onun değerini fark edebilir? İnsanın yaşamı, ancak onu kendisi icat etmişse kendinindir."

Doktor ağzını sildi. "Ahlaksızlığın kabulüyle geçmiş duygusu tümüyle ele geçirilir. Kendisini tahammülden kurtaran Zamandan daha büyük bir yıkıntı olabilir mi? Çürüme, Zamanın Yaşıdır. Esrimenin, dinin ve aşkın eti kanıdır. Ah, evet," diye ekledi, "yükseklere 'tırmanıyoruz', onlar tarafından yutuluyoruz ve sonra uyum, düzen bizi oyalamaz oluyor. İnsan doğarken de ölürken olduğu gibi temizliği yerin dibine batırır; bunun ortası 'çekici' gövdenin eşlikçisi pasaklılıktır, aşkın beslendiği bir tür topraktır bu."

"Bu doğru," dedi Felix heyecanla. "Barones'in tanımlanamaz bir düzensizliği vardı, bir tür 'bellek kokusu', unuttuğumuz ve hatırlamak için yaşamımızı verebileceğimiz bir yerden gelen birisi gibi."

Doktor ekmeğe uzandı. "Böylece temizliğimizin nedeni açıklığa kavuşuyor; temizlik bir endişe biçimidir; o sakat ırksal belleğimizin babası korkudur. Yazgı ve tarih düzensizdir; bu düzensizliğin anısından korkarız. Robin korkmuyordu."

"Yo," dedi Felix alçak sesle. "Korkmuyordu."

"Hemen hemen fosilleşmiş olan belleğimizin tanıklığını katillerimiz ve cürmün her ayrıntısını tutkulu ve hararetli bir ilgiyle okuyanlar yapar," diye devam etti doktor. "Sıradan insan ancak böylesi aşırı tedbirler alarak hatırlayabilir uzun zaman önce olan bir şeyi; gerçekten hatırladığından değil, cürmün kendisi bir birikime açılan kapı, hâlâ titreşen bir geçmişin ürpertisine dokunmanın bir yolu olduğundan."

Baron bir süre sessiz kaldı. Sonra konuştu: "Evet, Barones'te böylesi bir titreşim vardı, en hafif tarafından; yürüyüşünde, elbiselerini giyişinde, sanki söz ağır ve bulanık bir şeymiş gibi sus-

masında. Bütün hareketlerinde belli belirsiz bir engelleme hissi vardı, çok eski bir binanın üzerini zaman nasıl bir örümcek ağır gibi sararsa, geçmiş de onun üzerini bir örümcek ağıyla sarmalamıştı. On üçüncü yüzyıldan kalma bir yapıyı çevreleyen havada hissedilir bir ağırlık vardır," dedi tumturaklı bir edayla, "bu yeni bir binanın çevresindeki hafif havaya benzemez; yeni bina havayı iter gibidir, eskisi onu kendine çeker. Barones'te de bir yoğunluk vardı, yaşlılıktan değil de gençlikten kaynaklanan bir yoğunluk. Bu belki de beni neden etkilediğini açıklar."

"Hayvanlar yollarını büyük ölçüde gelişmiş koku alma duyularıyla bulurlar," dedi doktor. "Biz onlardan biri olmamak için kendimizinkini kaybettik, peki yerine ne koyduk? Özgürlüğü daraltan bir ruh gerilimi. Ama," diye koydu noktayı, "bütün korkunç olaylar faydalıdır."

Felix bir süre konuşmadan yemeğini yedi, sonra pat diye doktora dönüp sordu. "Benim saplantımı biliyorsun, oğlumunki daha mı iyi?"

Doktor yaşlandıkça, sorulara cevap verirken, yaşlı insanlar gibi, gitgide daha çok kendi kendine konuşmaya başlamıştı, zora gelince ufalıyordu sanki. "Felaketi aramana gerek yok; oğlunda onu bulmuşsun. Eninde sonunda hepimizin aradığı felakettir. Sen onu bulmuşsun. Bir insan ancak kendisi kadar gölgesini de hesaba katarsa bütün olur - bir insanın gölgesi onun dürüst şaşkınlığından başka nedir ki? Guido senin kaygının gölgesi, Guido'nun gölgesi de Tanrı'nınki."

Felix: "Guido tarihteki kadınları da seviyor," dedi.

"Meryem'in gölgesi!" dedi doktor.

Felix döndü. Tekgözlüğünün çerçevesinden keskin bir parıltı geçti. "İnsanlar onun zihninin sağlıksız olduğunu söylüyorlar. Sen ne diyorsun?"

"Onunki gibi bir zihin seninkiyle benimkinden daha keskin olabilir - alışkanlıkların güvenliğine sığınmamış biri o - bu her zaman ümit vericidir."

Felix fısıltıyla: "Büyümüyor," dedi.

Matthew cevapladı: "Duyarlılıklarının aşırılığı zihnini perdeliyor olabilir. Muhakemesi bilinmeyen bir oda: bilinen bir oda her

zaman bilinmeyen bir odadan daha küçüktür. Senin yerinde olsaydım," diye devam etti doktor, 'oğlanın zihnini karanlıkta bulunmuş bir çanak gibi taşırdım; içinde ne olduğunu bilmiyorsun. Bizim değer vermediğimiz tuhaf kırıntılarla besleniyor; bizim olmayan bir uykuyu yiyor. Bir hastalıkta o hastalığın adından fazlası vardır. Sıradan insan ayrıksılığını suyun dibine yollar, ayrıksı insandaysa olağan batmıştır; insanlar özen gösterilmesi gereken şeyden korkarlar hep."

Felix bir *fine** ısmarladı. Doktor gülümsedi. "Bu sonuca ulaşacağını söylemiştim," dedi ve bardağını bir yudumda boşalttı.

"Biliyorum," dedi Felix, "ama anlamamıştım. Başka bir şey kastettiğini düşünmüştüm."

"Ne?"

Felix küçük bardağı titreyen elinde döndürerek duraksadı. "Ben," dedi, "teslim olacağımı söylediğini sanmıştım."

Doktor gözlerini indirdi. "Belki de bunu kastetmiştim - ama bazan yanılıyorum." Kalın kaşları altından Felix'e baktı. "İnsan başlangıçta lanetli ve masum doğar, ve sefilce - ki buna mecburdur - o iki temayı - çalar ıslıkla."

Baron öne eğildi. Alçak bir sesle "Barones lanetlenmiş miydi?" dedi.

Doktor, Felix'in bu soruda neler gizlediğini fark ederek bir süre düşündü. "Guido lanetli değil," dedi, Baron başını hızla çevirdi. "Guido," diye devam etti doktor, "kutsanmış - o aklın selameti - o senin durmadan aradığın şey - Aristokrasi," dedi gülümseyerek, "insanlar başka ve daha iyi bir şey düşünmeye çalıştıklarında zihinlerinde oluşan bir durumdur - komik," diye ekledi sertçe, "bir insan aradığı şeyi ne zaman bulduğunu asla anlayamıyor."

"Ya Barones," dedi Felix, "ondan hiç haber aldın mı?"

"Şimdi Amerika'da, ama şüphesiz bunu biliyorsun. Evet, ara sıra yazıyor, bana değil - Allah korusun - diğerlerine."

"Ne diyor?" dedi Baron duygularını göstermemeye çalışarak.

"Şey diyor," diye cevapladı doktor, " 'Beni hatırlayın.' Herhalde kendini hatırlamakta güçlük çektiği için."

Baron tekgözlüğünü tuttu. "Altamonte Amerika'ya gitmişti,

* (Fr.) Rakı gibi bir içki (ç.n.)

bana onun 'yabancılaşmış' göründüğünü söyledi. Bir keresinde" dedi, gözlüğü yerine yerleştirerek, "her şeyin farkında olan senin de bildiğin gibi, sahnenin ardına, kulise, yani mevcut durumumuza gitmek, yapabilirsem zamanın sırrını bulmak istemiştim; bunun sağlıklı bir zihin için olanaksız bir istek olması iyi belki de. Artık şundan eminim, insanın geçmişi ya da geleceği görebilmesi için biraz deli, yaşamı anlayabilmesi için yaşamın biraz dışında olması gerek, gizli yaşamı - karanlık görünen yaşamı, oğlumun içinde yaşadığı durumu; Barones'in kalkıştığı da böyle bir şey olabilir."

Mendilini çıkaran Baron tekgözlüğünü alıp dikkatle temizledi.

Cebi ilaçlar ve oğlunun kuruyan elleri için küçük bir şişe yağ ile dolu girdi Viyana'ya Felix, çocuk yanındaydı; Frau Mann çocuğun ayaklarını örtmek için elinde bir battaniye tutarak neşeyle karşılarında oturuyordu. Felix artık kendini iyice içkiye vermişti ve yanaklarına vuran kırmızılığı gizlemek için çenesine kadar inen bir bıyık bırakmıştı. İçki konusunda Frau Mann'ın da ondan aşağı kalır yanı yoktu. Ne kafeler gördü bu tuhaf üçlüyü, ortada gözlerini iyice büyüten kalın mercekli gözlükleriyle çocuk, boynu kafasını hazırolda tutarak dimdik oturur, gece ilerleyip de Felix askeri marşlar, *Wacht am Rhein, Morgenrot* ve Wagner çalınmasını istedikçe, babasının gittikçe daha uzaklara, müzisyenlerin ayakları altına yuvarlanan paralarını izlerdi; Felix, gözlüğü odanın sıcaklığından buğulanmış, körkütük sarhoş ama kendine hâkim, hayatı boyunca aradığı şeye, bir zamanların büyük hanedanının tek oğluna bakmamaya çalışırdı; gözleri ya tavana ya da bir oktavın önem taşıyan yegâne iki noktasını, yani en pes ve en tizini çalarmış gibi baş ve küçük parmağını masaya vurarak ritim tutan, masadaki eline dikilirdi; Guido elini göbeğine değdirdiğinde gömleğinin altında tenine değen madalyonu hisseder, bir bebeğin dokunmasıyla çalışmaya başlayan mekanik oyuncaklar gibi başını sallayarak çocuğuna gülümserdi, Frau Mann ise bira bardağını sımsıkı tutarak, yüksek sesle gülüp konuşurdu.

Bir akşam, Ring'deki en sevdiği kafeye girer girmez Felix, Çar

Nicolas'ın kuzeni ve kayınbiraderi, Rus Grandükü Alexander olduğundan emin olduğu uzun boylu bir adamın köşede oturduğunu gördü ama bunu kabul etmeye yanaşmadı - ve akşamın ilk saatleri boyunca inatla ondan tarafa bakmayı reddetti. Ama saatin kolları on ikiyi göstermekteyken, Felix, (bir delinin, yegâne kurtuluş umudu olan ve kendi deliliğini yalanlayan o tek şeyden vazgeçmesi gibi) artık gözlerini ondan kaçıramaz oldu; gitmek için kalktıklarında, yanaklarının rengi kaçmış ve bıyıkları kaskatı kesilmiş çenesine sertçe eğilmiş bir halde dönüp hafifçe selam verdiğinde, o zihin karışıklığıyla kafası bir yarım daire çizdi; tıpkı bir insan gördüğünde, adeta ölümcül bir bir utançla kafasını çeviren bir hayvan gibi.

Arabasına binerken sendeledi. "Gel," dedi çocuğun parmaklarını avcuna alarak. "Üşümüşsün." Bir iki damla yağ döküp Guido'nun ellerini ovalamaya başladı.

VII
İn Matthew, in

"Artık sakinleşemez misin?" dedi doktor. Bir akşam üzeri geç geldiğinde Nora'yı mektup yazarken bulmuştu. "Artık bu defteri kapatamaz mısın, vazgeçemez misin? Artık sakinleş, dünyanın hiçbir şey olmadığını bildiğine göre onun ne olduğunu biliyorsun artık." Davet edilmeden şapkasını ve mantosunu çıkardı, şemsiyesini bir köşeye yerleştirdi. Odaya girdi. "Bir de bana bak, biraz acayibim çünkü milyonlarca yıldır beni kimse görmedi ama şimdi görüldüm! Güzelliği yaratmak için böylesi olağanüstü bir acıya mı gerek var? Kendini Cehenneme bırakıyorsun; Cennetin çatısı düşüşünü yarıda kesiyor." Çay tepsisine şöyle bir göz atıp da çaydanlığın çoktan soğumuş olduğunu görünce kendine cömertçe porto şarabı doldurdu. Kendini bir koltuğa atıp, Nora mektubundan başını kaldırırken, yavaşça ekledi, "Hindistan'ın ücra köşele-

rinde bir ağacın altında öylece duran bir adam var. Neden ara vermiyorsun? Neden kalemi bir kenara koymuyorsun? Mektup almadan da, bir yerlerde kendini kaybetmiş olmak Robin'e yeterince acı vermiyor mu? Ya Jenny, şimdi ona ne olacak? Kendini içkiye verdi ve bayağı bir isabetsizlikle Robin'in zihnini taklit ediyor, tıpkı Robin'de güzel bir tane olduğu için aldığı seksen iki plastik Meryem gibi; birbiri yanı sıra duran seksen ikiliye gülersen Jenny duvara koşuyor, annesinin resminin yanına ve orada iki işkence arasında duruyor - paylaşamadığı geçmiş ile taklit edemediği şimdi arasında. Ona ne olacak şimdi? Yürek paralayan, edepsiz çığlıklarla bakıyor ikametgâhına; uzun zaman önce istediği o şeye dönüş yolunu bulabilmek için dünyayı dolaşıyor! Geçmişin anısı, yalnızca bir raslantıyla, bir rüzgâr, bir yaprak kımıltısıyla, muazzam bir hatırlama dalgası geçer içinden ve bayılarak uğurlar onu. İğrenç bir şey güzel bir şeyi andıramaz mı, ikisinin de kuruntu olduğu düşünülürse? İki şeyi sevmek bir şeyi düzeltir genelde. Denizi arşınlayan balıkları düşün, hava ve su sevgileri onları tekerlekler gibi döndürür, kuyrukları ve dişleri suyu döverken omurgaları hava üzre kıvrılır. Bu Jenny değil mi? Hiçbir şeyi bütünüyle çevreleyemeyen, yalnızca dişleri ve kuyruğuyla tutunabilen bir kadın, omurgası dışa fırlamış. Öf Tanrı aşkına! Biraz dinlenemez misin?"

"Ona yazmasam ne yapacağım ki? Sonsuza kadar böyle oturamam ya - düşünerek!"

*"Terra damnata et maledicta!"** diye bağırdı doktor yumruğunu masaya vurarak. "Itchen'li alabalık avcısı, amcam Octavius çok daha iyiydi, yakaladığı balığı yerdi! Ama sen, kaderi geri döndürmek zorundasın, Robin'i bulmak için geri dönmelisin! İşte yapacağın bu. Senin yerinde Malta taşı olup, evet dedin mi evet, hayır dedin mi hayır demeliydi; oysa Westminster Manastırında kaybolmuş vaziyette, Eğer Brech'i taşla birlikte İrlanda'ya giderken durdurup kulağına fısıldayabilseydim 'Dur,' derdim (her ne kadar M.Ö. yedi yüz yılları olsa da); yolundan çevirebilirdik belki. Seni durdurabilirdi, ama yo, sen durmadan Robin'e yazıyorsun. Hiçbir şey bunu engelleyemez. Onu efsaneleştirdin ve karşısına Sonsuz

* (Lat.) Lanetlenmiş, mahkum edilmiş yer. (ç.n.)

Işığı koydun ve buna sıkı sıkı sarılacaksın, bu onun ölene dek milyonlarca zarf açmasına neden olsa bile. Onu nasıl bir uykudan uyandırdığını nerden bileceksin? Postacının ıslığını, aniden dirseği üzerinde doğrulan başka bir kıza açıklamak için neler söyleyecek? Hiçbirimizi rahat bırakamaz mısın? Senin hâlâ ısrar etmenin onun tek mutluluğu ve en büyük acısı olduğunu bilmiyor musun. Yazıyor, ağlıyor, düşünüyor, kuruyorsun, peki bu sırada Robin ne yapıyor? Çöp mü çekiyor yoksa kurşun askerlerle mi oynuyor; yazacak kimsesi ve Dünyanın Çamaşırı adındaki küçücük çamaşırhaneden başka gidecek bir yeri olmayan bana, gelip de ağlama yani. Bir çukur kaz, beni içine at! Rica ederim. Bach'ın yazdığı Aziz Matthew'nun Istırabı olurum ben de. Şunu keşfettim ki insan ömrü boyunca her şeyi kullanabiliyor."

"Ona yazmalıyım," dedi Nora. "Mecburum."

"Bunu kimse benim kadar iyi bilemez, ben ki karanlığın tanrısıyım. Pek hoş, o zaman en kötüsünü de öğren. Felix ve oğlu Guido ne halde, o hasta, yaslı, ateşli çocuk? Havadaki ölüm onu güçlendiriyor. Şimdiki bütün gençler gibi yaşlılıktan tek beklediği erken ölmek. İnsanların semtine uğramayan hangi ruhlar cevaplıyor onu? Zavallı parçalanmış heves. Yani demek istediğim Robin özellikle mi çekip gitti? Jenny zevk peşinde koşan bir orospu muydu? Kimbilir ne bıçaklar deliyor gövdesini? Duramaz mısın artık, kalemini bıramaz mısın? Ah, *papelero*,* zamanımı tüketmedim mi! Bir gün Saxon-les-bains'in kıyısında dinlenmeye çekilip onu içip bitirmeliyim, ya da Hamburg'da kumar masasında ayrılmalıyım, ya da Madame de Staël gibi bir sonum olmalı - Alman hayranı olup çıkmalıyım. Her türlü sona varım. Ya işte böyle, ruhumu yerinde tutsun diye bir tutam bakire saçı ve aşağı düşüp de toprakla mühürlendiğimde, amellerimin yazılı olduğu kâğıtları oraya buraya yapıştırmasına yarayacak tutkalı ayaklarında taşıyan o meşum atı sürerken, önümde rüzgârı tutması için özel tüyler takılmış bir güvercin uçacak. Zaman içinde her şey mümkündür ve uzamda her şey affedilebilir; yaşam bir ara kötülükten ibarettir. Ebediyetin yüzü kızarsın. Ruhban sınıfını eriten uç uca eklenmiş yaşamdır - artık durup kalemi bir kenara koyamaz mısın? Ha, hiç-

* (İta.) Geveze (ç.n.)

bir zaman yerlerine varamayan o zavallı kurtçuklar! Tuhaf, suç ortağı haline getirilmiş bir melek bizim için dua ediyor! Onu pusuya düşüremeyeceğiz - kalp sinirindeki o ölü mırıltı hepimizin yolunu çizmiş. Ya Robin? Senin aklının nerede olduğunu biliyorum! O, sonsuz geçici - hep ikinci tekil kişi olan Robin'de. Tabii," dedi şiddetle, "elinde bir kılıçla ağlayarak yat öylece! Ben de bir kitabı yiyip bitirmedim mi? Melekler ve peygamberler gibi. Daha da acı bir kitap değil miydi benimki? Benim yasaya açtığım davaların arşivleri, o yüce, önemli dostum tarafından uydurukçu dosyalardan çekilip çıkarıldılar. Peki ben bir sayfayı yemedim mi, ya bir diğerini yırtıp, diğerlerinin üzerlerinde zıplayıp, bir kısmını merhametsizce tenkit edip, diğerlerini de rahatlayabilmek için tuvalete atmadım mı - bir de Jenny'yi düşün, yiyebileceği tek bir virgülü bile yok; ya Robin, sadece takma bir isim - onu besleyen senin takma adın; çünkü takma adlar insanı kayıplara karşı korurlar, ilkellerin müziği gibi. Ama bu onu özetliyor mu? Hatta sonumuz bir açıklama mıdır? Yo, cevap verme, belleğin bile ağırlığı olduğunu biliyorum. Savaşta bir kere yere upuzun serilmiş ölü bir at görmüştüm. Zaman ve kuşlar ve kendi son düşünceleri başı gövdeden epeyce ayırmıştı. O kafaya bakarken belleğim gövdenin ağırlığını da ona yükledi; ve o yitik nicelik yüzünden o baş toprağın üzerinde daha da ağırlaştı. Aşk da böyle, zamanı da alıp gittiğinde kendi ağırlığınca bir anı bırakıyor."

Nora: "Ben oyum. Ne yapmalıyım?" dedi.

"Ağzınla kuş yuvası yap, daha iyi olur," dedi doktor öfkeyle, "İngiliz kız arkadaşım gibi. Kuşlar yuvaları o kadar sevdi ki kendileri yuva yapmamaya başladılar (kulağa nasıl geliyor, bir kuş için yuva yapmakla kaderini mi değiştiriyorsun?) Baharda yatak odasının penceresi önünde bir kuyruk oluştururlar ve kız onlara gelene kadar yumurtalarını olabildiğince sıkı tutarak, tüylerine gömülmüş gözlerinde aceleci bir parıltı, pencerenin kenarında bir aşağı bir yukarı gidip gelerek, kapısında beklediği tuvaletin içindeki kişi *Roma İmparatorluğunun Gerileyişi ve Çöküşü*'nü okuma kararı almış bir adam gibi sabırsızlıkla kırbaçlanarak sıralarını beklerlerdi. Bir de ancak senin içinde yaşamını sürdürebilen Robin'i düşün. Neyse", dedi fısıltıyla, "mahremiyetin masumlaştırdıkları mutludurlar."

Nora döndü ve kontrol etmeye çalıştığı bir sesle: "Bir keresinde uyurken onun ölmesini istedim. Artık bu hiçbir şeyi engellemez" dedi.

Doktor başını sallayarak kıravatını iki parmağıyla düzeltti. "Aşkımızın ölümüne katlanamayacak kadar az, sayılı günlerimiz. Yaşarken onu çok iyi tanır, hiç anlamayız; çünkü böylece bir sonraki hareketimiz bir sonraki yanlış anlamaya izin verir. Ama ölüm samimiyetin geri geri yürümesi gibidir. Bize bir zamanlar izin veren kişinin geriye yalnızca hatırlayışı bırakması bizi çılgına çevirir. O zaman iflas gözyaşları dökeriz. Yani ölmediği daha iyi olmuş." İçini çekti. "Hâlâ başın belada - bunun dışına çıktığını sanıyordum. Hiçbir şeyin insanın istediği gibi olmadığını daha iyi bilmem gerekirdi, hayat bu yasaya dayanıyor. Şahsen, becerebilseydim, bir giyotin günü tertipler ve sırf yüreğimin iyiliğinden, başka bir iki kişiyle birlikte senin kafanı uçurturdum. Herkese bir gün izin ve bir balta verilmeli, tek içini ferahlatsın diye."

Nora: "Şimdi bana ve ona ne olacak?" dedi.

"Hiçbir şey," diye cevapladı doktor, "her zaman olduğu gibi. Hepimiz savaşa gideriz ama hepimiz eve döneriz."

Dedi ki: "Onu ancak kendi uykumda ya da onun ölümünde bulabilirim; ikisinde de beni unutmuş olur."

"Bak," dedi doktor bardağını bırakarak. "Benim savaşım bana bir sürü şey kazandırdı; bırak seninki de sana kazandırsın. Yaşam anlatılmak için değildir, istediğin kadar yüksek sesle bağır, sana kendini anlatmaz. Başka birinin zihni dışında hiçbir yerde insan fazla ya da eksik olamaz, bu yüzden içine girdiğin zihinlere dikkat et ve kendi zihnini elinde tutan Lady Macbeth'i hatırla. Hepimiz bu kadar güvende olamayız."

Nora sinirle kalkıp yürümeye başladı. "Çok mutsuzum Matthew, nasıl konuşacağımı bilmiyorum, yine de konuşmak zorundayım. Birileriyle konuşmak zorundayım. Böyle yaşayamam." Ellerini birbirine bastırdı ve doktora bakmadan yürümeyi sürdürdü.

"Başka şarabın var mı?" diye sordu doktor boş şişeyi yere bırakarak. Nora hiç duraksamadan ona bir şişe daha getirdi. Doktor mantarı çıkarıp şişeyi burnuna tuttu, sonra kendine bir bardak içki koydu.

"Sen," dedi, alt dudağı ve dişleri arasında şarabın tadına bakarak, "acıyla bir akraba evliliği yapma deneyimini yaşıyorsun. Çoğumuz buna cesaret edemeyiz. Bir yabancıyla evlenip sorunumuzu 'çözeriz'. Ama acıyla evlendiğinde (bu bütün hastalıklara yakalanıp böylece tenini bağışladın demektir) parçalanarak eski şekline dönersin, tıpkı eski bir ustanın resminin onun nasıl yapıldığını bilen bir bilim adamının bıçağı altında yok olması gibi. Sanırım ölüm de aynı tanımla bağışlanabilir; hepimiz beraberimizde ölümün evini taşırız, iskeleti; ama kaplumbağanın aksine güvenliğimiz içimizdedir, tehlikeyse dışımızda. Zaman sonumuzu tasarlayan büyük bir konferanstır, gençliğimizse ileri adım atmış geçmişten başka bir şey değildir. Hem acı çekip, hem de ruhu özgürleştirmeyi bir başarabilseydik! Parçalanmaktan söz ederken, bırak da sana açıklamak için Londra'daki karanlık bir geceyi anlatayım; ellerim önümde, bir an önce eve gidip uyumak, uyanınca da ellerimi kalçalarımda bulmamak için dua ederek hızla yürüyordum. Londra Köprüsüne yöneldim - üzerinden bayağı zaman geçti, dikkat etmezsem yaşımı ortaya çıkaracak bir hikâye anlatabilirim."

"Londra Köprüsünün altından geçiyordum ki ne göreyim? Bir İkipeni Dimdik! İkipeni Dimdik'in ne olduğu konusunda hiçbir fikrin var mı? Bir İkipeni bir eski-zaman kızıdır, ve bir *grue*'nün* son durağı nasıl Marsilya'ysa onun son durağı da Londra Köprüsüdür, tabii eğer Singapur'a gidecek kadar harçlığı yoksa. İkipeny'ye insan ancak bir dikilme bekleyebilir. Paçavralar içinde, kafalarında gözlerinin üzerinden yukarı doğru taktıkları bir şapka iğnesiyle tutturulmuş korkunç şapkalar, ağır ağır yürürlerdi, gölgelerinin yarısı yerde, yarısı yanıbaşlarındaki duvarda; buruşuk giysilerini tutarak karanlıkta ağır ağır ilerleyen, son İğrenç Caddelerinde sürten *haute*** kaldırım hanımları kımıltısız, sessiz ve ölü kadar kayıtsız dururlardı, sanki güzel günlerini düşünüyor ya da küçükken onlara vaadedilen bir şeyi bekliyorlarmış gibi; çirkin, kahrolası giysileri kıçlarının üzerinde kabarıp sonra aşağı dökülürdü; bütün kordela ve pilileri, acıyla kenara kaymış Haçlı zırhı süslemeleri gibiydi."

---

* (Fr.) Sokak orospusu (ç.n.)
** (Fr.) Yüksek (ç.n.)

Doktor konuşurken, Nora sanki ilk olarak dikkatini çekiyormuş gibi durmuştu.

"Bir keresinde Peder Lucas bana 'Basit ol Matthew, hayat basit bir kitaptır ve açık bir kitaptır, oku ve çayırdaki hayvanlar kadar basit ol; sadece acı çekmek yeterli değildir - nasıl çekeceğini bilmek lazım.' demişti. Ben de düşünmeye başladım ve kendi kendime, 'Peder Lucas'ın bana buyurduğu şey çok korkunç - hayvanlar kadar basit olmak aynı zamanda da düşünüp kimseyi incitmemek,' dedim. Sonra yürümeye başladım. Kar yağmaya başlamıştı, gece inmişti. *Ile*'ye doğru gittim çünkü Notre Dame'ın penceresindeki ışığı görebiliyordum ve titreşen mumların ışığındaki çocukları; küçük ciğerlerinden gelen o hafif solukla okuyorlardı dualarını, korkunç bir anlamsızlıkla fısıldıyorlardı; bütün çocuklar böyle dua eder. Sonra dedim ki, 'Matthew, bu gece içinde hiç insan olmayan bir hayvan gibi yalnız kalabileceğin ve yine de düşünebileceğin küçük bir kilise bulmalısın.' Ben de dönüp St. Merri'ye gelene kadar yürüdüm ve içeri girdim, işte oradaydım. Bütün mumlar insanların onlara yüklediği dertler için durmaksızın yanıyordu ve ben, bir köşede tesbih çeken yaşlı kadını saymazsak, neredeyse yalnızdım."

"Ben de doğrudan Araftaki ruhlar kutusuna yürüdüm, etrafta şayet bir Protestan varsa ona gerçek bir günahkâr olduğumu göstereyim diye. Hangi elimin daha kutsanmış olduğunu bulmaya çalışıyordum, çünkü Raspail'de Fakirlerin Küçük Kız kardeşlerine hangi elinle bağış yaparsan o elinin bütün gün kutsanacağını yazan bir kutu var. Sağ elim olduğunu umarak aramaktan vazgeçtim. Karanlık bir köşede diz çöküp başımı eğerek Tiny O'Toole'la yakardım çünkü sıra ondaydı, başka her şeyi denemiştim. Bu sefer onun bu gizemi olduğu gibi görmesini sağlamaktan başka yapacak bir şey yoktu, böylece onu da beni gördüğü kadar açık görebilecekti. Sonra fısıldadım, 'Bu şey ne Tanrım?' Ağlamaya başladım; yağmur nasıl Cennetin yüzüne değmeden dünyaya düşerse öyle dökülüyordu yaşlar. Birden hayatımda ilk kez gözyaşlarımın bana yabancı olduğunu hissettim çünkü gözlerimden dimdik aşağı dökülüyorlardı; ağlıyordum çünkü onu bu şekilde huzursuz etmem Tiny için faydalı olacaktı.

"Ağlıyor, sol elimle sırayı yumrukluyordum ve bu sırada Tiny O'Toole baygın baygın yatıyordu. Dedim ki, 'Aramayı denedim ama sadece buldum.' Dedim ki, 'Benim gibi bütün kalıcı hatalarda güzellik olduğunu bilen, benim, Tanrım.' Öyle demedim mi? 'Ama,' dedim, 'Sen bana yardım etmesen kalıcı olamam, ey Gizemli Kitap! *C'est le plaisir qui me bouleverse!** Kükreyen aslan öne atılır, kendi öfkesini aramaya! Hadi anlat bana, benim nerem kalıcı, benim ya da onun?' Boş, hemen hemen boş kilisedeydim işte, her tarafta insanların dertleri küçük ışıklar halinde titreşmekteydi. Ben de dedim ki, 'Bu, güzel bir dünya olabilirdi Tanrım, eğer herkesi boşaltabilseydin.' Orada, elimde Tiny, öne eğilmiş ağlayarak, unutana kadar bu soruyu sorarak duruyordum ve ağlayıp durdum ve sonra yaralı bir kuş gibi Tiny'yi bir kenara koydum ve dışarı çıkıp kırpışan yıldızlara bakarak yürüdüm ve dedim ki, 'Bir hayvan kadar basit olabildim mi Tanrım, yoksa düşünüyor muydum?' "

Nora gülümsedi. "Bazan seninle neden konuştuğumu bilmiyorum. O kadar çocuksun ki; ama sonra neden konuştuğumu çok iyi anlıyorum."

"Hazır çocuklardan bahsederken - ayrıca övgü için de teşekkürler - mesela Don Anticolo vakasını ele alalım, şu Beyrutlu genç tenoru - Wagner'i için karnının derinliklerine dalar, Verdi'si için göğüs çukuruna çekilirdi - turnelerle dünyanın çevresini bir buçuk kez dolaşmıştı, taş çatlasa on yaşında küçük bir oğlu olan bir dul, presto - oğlan bir gün Venezuela'da yüzerken bir fare tarafından ısırılınca ateşlendi. Babası on dakikada bir yanına gelip (yoksa yarım saatte bir miydi?) ateşinin azalıp çoğaldığını anlamak için ona sarılıyordu. Babası acı ve korkudan deliye dönmüştü ama yatağının başucundan bir dakika olsun ayrılmadı mı? Ayrıldı, çünkü oğlunun hasta olmasına rağmen filo limana yanaşmıştı. Ama bir baba olduğu için şampanya içerken dua ediyor, pusulanın yanında peksimet tıkınırken oğlunun yaşamasını diliyordu; tayfaları olduğu gibi eve çağırdı. Ama eve döndüğünde küçük oğlu ölmüştü. Genç tenor gözyaşlarına boğuldu ve onu yaktı; külleri bir oyuncak bebek kutusundan daha büyük olmayan çinko bir kutuya

* (Fr.) Zevk, beni altüst eden şey. (ç.n.)

koydurup bir tören düzenledi, maviler giymiş on iki denizci, ellerinde bardaklar, ufkun inceltiği gözkapakları altında yere eğilmiş deniz-eskisi gözlerinde acıyla, çam masanın etrafına dizilmişti; bu sırada, kendinden geçmiş olan baba ve şarkıcı ağlayarak küçük çinko kutuyu masaya bıraktı 'Bu, baylar, benim bebeğim; bu, çocuklar, benim oğlum; denizcilerim, oğlum bu benim!' ve kutuya koştu, kaldırdı ve tekrar masaya koydu, 'Oğlum, bebeğim, yavrum!' diye tekrarlayıp duruyor, ağlıyordu; titreyen parmaklarla kutuyu masanın kâh orasına kâh burasına bırakıp alıyordu; kutu bütün masayı defalarca dolaşana değin sürdürdü bunu; kutunun ardında, onu takip ederek, ona dokunarak, her nedense birden hareketsizleşmiş bir kuşu koklayan bir köpek gibi sızlanıp ağlayarak."

Doktor ayağa kalktı, sonra tekrar oturdu. "Evet, Tanrı biliyor, güzeldi Robin. Onu sevmem, ama bu kadarını teslim etmeliyim: sanki zamanın postu, ve onun beraberinde bilgiye dair ne varsa üzerinden sıyrılmış gibi sıvı bir mavilik var teninin altında. Bir tür ilk dikkat kesiliş; ancak daimi çocukluğun darbeleri altında yaşlanabilecek bir yüz. Şakakları genç hayvanların çıkmaya hazırlanan boynuzları gibi, sanki uyuyan bir çift göz. Ve yüzündeki bir cadı-ateşi gibi izlediğimiz, o ifade. Büyücüler boynuzların gücünü bilir; bir boynuzla nerede karşılaşırsan karşılaş tanındığını bilirsin. Binlerce insan kafatası üzerine düşsen aynı korkuyu hissetmezsin. Hem bunu yaşlı düşesler de bilir! İster opera seyretmek, ister bezik oynamak için olsun büyük bir cemiyete giderlerken hiç kafalarında tüy, çiçek, yulaf dalları ya da şakakları üzerinde sallanan başka bir çıkıntı olmadığını gördün mü!"

Nora onu duymamıştı. "Her saat son saatim," dedi umutsuzca, "İnsan hayatı boyunca son saatini yaşayamaz ki!"

Doktor sırıttı. "Zihinsel yaşam bile, Nora tatlım, ayaklar kaba durmasın diye gövdeyi saklama çabasından başka bir şey değildir. Ah," diye ekledi, "gözlerinin açılmasıyla doğan, yalnızca ileri giden bir hayvan olsaydık ve gün bitiminde gözkapağının inmesiyle bütün bellek silinseydi."

"Yeterince zaman yok," dedi Nora masaya vurarak. "Robin'in gecelerini yaşayacak kadar zaman yok. Tanrım," diye haykırdı,

"aşk nedir? İnsanın kendi kellesini araması mı? İnsan kafası, öylesi acıya bürünmüş ki dişler bile ağır çekiyor! Bana gerçeği söyleyemedi çünkü bunu hiç tasarlamamıştı; hayatı durmak bilmez bir kazaydı, insan buna nasıl hazırlıklı olabilir ki? Bu dünyada katlanamadığımız ne varsa bir gün onu tek bir insanda buluyor ve bir anda seviyoruz. Güçlü bir kimlik duygusu insana hiç hata yapamazmış hissi veriyor; çok az şeyle de bunu başarabilirsin. Bazı mizaçlar takdir edemez, yalnızca pişmanlık duyar. Robin *yalnızca* pişmanlık mı duyacak?" Aniden sustu, iskemlenin arkasını kavradı. "Belki duymaz," dedi, "çünkü belleği bile onu usandırdı." Sonra acının getirdiği şiddetle, "Bende kötü bir şeyler var, kötülüğü ve rezilliği seven bir şey - saflığın kara sırtı! Dürüstlüğü iğrenç bir aşkla seven bir şey; yoksa onu yalancının kapısında arar mıydım?" dedi.

"Buraya bak," dedi doktor. "Beni dünyanın en büyük yalancısı yapan şeyin ne olduğunu bilmek ister misin, ölümcül kederi içlerinden çıkarmak ve saklamaya çalıştıkları parmak eklemlerine acıyla bakan gözlerle, haykırarak ve bacaklarını karınlarına toplayarak ortalıkta yuvarlanan, 'Tanrı aşkına bir şeyler söyle doktor!' diyenlerin yuvarlanmalarını engellemek için. Deliler gibi konuşurum. Ya, işte bu, beni böyle yalancı yapan bundan başka bir şey değil."

"Düşün bir, kalbin bir uçtan bir uca iki metre olsaydı, onu alt tarafı fare dili kadar bir kalp için kırar mıydın? Ancak büyüteçle görebileceğin bir kadın ya da Eyfel kulesi boyunda olan ve sinek gibi pisleyen bir oğlan için, bu halinle kaldırıp kendini suya atar mıydın? Yo, hepimiz büyüklüğe göre severiz, oysa yaşlandıkça kükreyen Tanrıya incecik seslerle bağırırız. Yaşlanmak hayatı geriye fırlatma meselesidir; böylece sonunda henüz unutmaya başlamadıklarını bile affedersin. Aslında hiç de cesaret olmayan cesaretini sana veren bu kayıtsızlıktır işte. Doğru yoktur ama sen aranıza onu koydun; bir formül çıkaracak kadar aptaldın; bilinmezi bilinenin kılığına soktun."

"İnsan," dedi Nora, gözkapakları titreyerek, "kendini korkuya alıştırmak için Tanrıyı yarattı; tarihöncesinin kendini umuda alıştırmak için insanı yaratması gibi - dünyanın soğuması, denizlerin

çekilmesi. Güç isteyen bense, oğlana benzeyen bir kızı seçtim."

"Kesinlikle," dedi doktor. "Daha önce kimseyi Robin'i sevdiğin gibi sevmedin, bundan sonra kimseyi o kadar sevemeyeceksin. Pek öyleyse - oğlan olsun kız olsun, sapkınlara duyduğumuz bu aşk neyin nesidir? Okuduğumuz bütün romanslarda onlardan söz edilir. Kayıp kız, bulunan Prensten başka nedir ki? Hep aradığımız beyaz atlı Prens. Aslında kız olan sevimli oğlan, birbirine geçmiş bir prens-prensesten başka nedir - ikisi de bir değil, diğerinin yarısı, yelpazedeki resim gibi! Onları bu yüzden severiz. İlk okuma kitaplarımızda at koştururlarken çakılıp kalırdık başlarına, yalanların en tatlısı kızda ya da oğlanda çıkıverirdi ortaya, çünkü kızın içinde prens vardı ve oğlanın içinde de kız, bir prensi erkek değil de, prens yapan buydu. Hiçbir zaman sahip olamadıklarımızın bizi beklediği kayıp mesafelere uzanırlar içimizde; onlara rastlamamız kaçınılmazdır çünkü ölçüsüz özlemimiz yaratmıştır onları. Büyükannelerimize anlatılan ama asla doğru çıkmayan aşka bizim cevabımızdır onlar; yüzyıllarımızın yaşayan yalanları. Uzatmalı bir yalan bazan çok güzeldir; çözülmeye başladığında, uyuşturucu ve içkiye, hastalığa ve ölüme düştüğünde aniden eşsiz ve korkunç bir çekicilik kazanır. İnsan kötülüğe kendi düzlemindeyken kızıp ondan kaçınabilir; ama kötülük, hayallerinin kıldan ince eşiğindeyse onu yüreğine alır, insanın sıradışı zihinden doğma ve ölme boğucu bir kâbusun karanlık acısını yüreğine kazıması gibi bu yüzden eğer ikisinden biri çiçek hastalığından ölüyorsa, sen de ölmek istersin, bir kuğunun (bu ister kendimiz, ister oğlan ya da kız, ya da hepsinin gizemi olsun) haykırarak gömüldüğü şekilsiz bir denizde birbirine geçen iki duyguyla isteriz ölmeyi, dehşet ve keyif."

"Aşk, tutkuyla ulaşılan ölümdür; aşkın işte bu yüzden bilgelik olduğunu biliyorum. Onu buna mahkûm edilmiş biri gibi seviyorum."

"Ey Dul Lazar! Kalk mezarından! Ey ayın çılgın kahkahası! Üzerinde kasvetli kuşun şarkı söylediği şu korkunç ağacı gör - *Turdus musicus*, yani Avrupa ötücü ardıçı; oturmuş nakaratı söylüyor - her şey gözyaşı ıslağı gecede - ağır ağır başlıyor ama çılgınca söylenen bir *I Hear You Calling Me* ya da *Kiss Me Again*

gibi titriyor. Ya Diana nerede? Yunan bahçelerinde Efesli Diana, her sinede şarkı söylüyor çökmüşlüğüyle; Topu Attı Vatikan'ın köpekleri koşuşturup duruyor papalık meydanında ve oradan da fırlıyorlar Ramblar'a, dikkat çekmemek için güller takılmış kuyruklarına. Ben bilmez miyim bunları! Ben, helada yaşayan Yaşlı Kadın, bilmez miyim ne zaman olursa olsun, her çocuğun tarih öncesinde doğduğunu ve yanlış düşüncenin bile insan zihnini inanılmaz zora soktuğunu? Eğdin mi bilgi ağacını tuhaf bir kuşun tüneğini bozarsın. Acı rezilce ve alçakça bir kıvranmadan oluşturulabilir. Öfke ve yanlışlık kemikleri sızlatır çünkü genel kanının aksine, acı çekmenin her türlüsü *arındırmaz* - kimse kusura bakmasın ama doğru değil bildikleri. Kimini öyle yorar, saçmalatır ki yalancı eder; mide kaynar ve basit, ucuz duaları gereksiz yere kedere bular."

"Jenny," dedi.

"Onun uykusunu çürütüyor - Jenny şu kuş kadar içip öküz gibi kusanlardan - az ve hafif lanetlenmiş! Bu da bir işkence olabilir. Hiçbirimiz çekmemiz gereken acıyı çekmez, söylediğimiz kadar sevmeyiz. Aşk ilk yalandır; bilgelik sonuncusu. Bilmez miyim kötülüğü bilmenin tek yolu doğruluktan geçer? Kötülük ve iyilik birbirlerini ancak sırlarını yüz yüze açık ederek tanıyabilirler. Gerçek iyilikle karşılaşan gerçek kötülük (Yüce anamız! Böyle bir şey var mı acaba?) ilk olarak ikisini de kabul etmemeyi öğrenir; birinin yüzü diğerine hikâyenin ikisinin de unuttuğu diğer yarısını hatırlatır."

"Tam anlamıyla masum olmak," diye sürdürdü konuşmasını, "tam anlamıyla bilinmez olmaktır, özellikle de insanın kendisi için."

"Ara sıra Robin'in geri döndüğünü sanıyordum," dedi Nora dalgınlıkla, "uyumak ve güvenlikte olmak için, ama," diye ekledi acıyla, "hep çıkıp gitti yine."

Doktor bir sigara yaktı; çenesini kaldırarak dumanı havaya üfledi. "Âşıklarına o müthiş tutkulu kayıtsızlığın zevkini tattırmak için. Hey," diye bağırdı, çenesini indirerek. "Şafak, tabii, şafak! O zaman korkuyla geri dönüyordu. Şafak saatinde gece vatandaşı incelmekte olan bir ipin üzerinde kendini dengede tutmaya uğraşır."

"Yalnızca imkânsız sonsuza kadar sürer; zamanla ona erişebilirsin. Robin'in aşkı ve benimki baştan beri imkânsızdı ve birbirimizi sevmekle artık sevemez olduk. Yine de birbirimizi ölesiye seviyoruz."

"Hmm," diye mırıldandı doktor, "Hayatı bir yemek çıngırağı gibi çalsan da bir tek saat hiç çınlamaz - kopuş saati. Ya böyle," diyerek içini çekti, "herkes sonunda, yüreği-ağzında-olmak diye bilinen o zehirden ölüyor. Senin kalbin kendi elinde, onu geri koy. Onu yiyecek olan senin için de tat alacaktır; sonunda kaburgalarının arasından onun havlamaları duyulacak. Tanrı biliyor ya ben de bir istisna değilim, türümün son örneği, bir kafada sona kalmış en dirençsiz saçlar. İnsan ne öğrenirse iki bacağı arasındaki şeyle öğreniyor ne acıdır ki! Ah, o kısa sallantı! Onun hamaratlığı yüzünden faniliği mahvediyoruz. İnsan durmadan aklını meşgul edecek parçasının hangisi olacağını asla tahmin edemez."

"Keşke benim aklımı başka bir yere çelebilseydin, Matthew - hele şimdi, benim ve Robin'in zihinlerimizin beraber olduklarını düşündüğüm bu evde. Burada yalnız başımayken, onsuz daha mutlu olmam şaşırtıcı değil mi, çünkü bu evde benimle birlikteyken, onun bir yandan gitmek bir yandan da kalmak isteyişini izlemek zorundaydım. Lanetlenmemizin mümkün olduğu bir hayata kendi hayatımızı nereye kadar koyarız? Sonra yeniden evin içinde dolanmaya başlardı, avludaki ayak seslerini dinleyerek, hem gitmek hem de gitmemek için bir yol arayarak, iyice kulak kesilip, beni şüphelendirecek herhangi bir sesi, yine de kalbimin pek fazla kırılmaması umuduyla içine sindirmeye çalışarak; bu güvenceye ihtiyacı vardı. Matthew, ona inanmam günah mıydı?"

"Tabii, bu onun hayatını yanlışladı."

"Ama sana geldiğim geceden sonra artık ona inanmaz olduğumda; durmadan düşünmek zorunda kaldım, yeniden inanırım korkusuyla durmaya cesaret edemiyorum."

"Vicdan azabı," dedi doktor, "manda kıçı gibi üzerine çökmüş - sende, o kıçın kalbini ezmesini engelleyecek tuhaf bir 'dürüstlük' fikri var; ya onda ne vardı? Yalnızca senin ona olan inancın - sonra bu inancı ondan çektin! Bunun bir mit olduğunu düşünerek, hep onda bırakmalıydın; hiçbir mit kolay kolay çözülmez. Ah,

güçlünün zayıflığı! Senin derdin, hem bir mit-yapıcı, hem de yıkıcı olman, güzel bir öykü yaratıp, sonra onu Voltaire'le yatağa atıyorsun; ah 'Saul'daki *Ölü Mart!*"

Nora sanki sözü hiç kesilmemiş gibi devam etti - "Çünkü o geceden sonra Jenny'yi görmeye gittim. Merdivenleri hatırlıyorum. Kahverengi tahtadandı, giriş çirkin ve karanlıktı; dairesi iç karartıcıydı. Kimse parası olduğunu tahmin etmez. Salona kadar duvarlar hardal renkli kâğıtla kaplıydı; holde ise kırmızılı, yeşilli, siyahlı iğrenç bir şey vardı ve ileride hol kapısının karşısında, içinde iki kişilik yatak olan bir yatak odası. Yastığa dayanmış bir bebek vardı. Robin bana bir bebek vermişti. Ondan sonra, daha sormadan, daha 'Sen Robin'in metresisin değil mi?' demeden, doğru yere geldiğimi anlamıştım. O zavallı, titrek yaratığın elbisesinden fırlayan kalça kemikleri vardı. İçimden öne eğilip, korkuyla gülmek geldi. Şaşkınlıktan iki büklüm olmuş oturuyordu, kuzgun gagasına benzeyen ağzı açılıp 'Evet' dedi. Sonra duvarda Robin'in bebeklik fotoğrafını gördüm (bana kaybolduğunu söylediği fotoğrafı).

"Paramparça oldu; kucağıma kapandı. Sonraki kelimelerinden, onun için bir tehlike değil, çektiği işkenceyi anlayacak biri olduğumu anladım. Büyük bir heyecanla, 'Bu öğleden sonra dışarı çıktım, bana geleceğini düşünmüyordum çünkü Robin senin dışarıda olduğunu, bu akşam döneceğini, kendisinin de seninle evde olacağını, çünkü ona her zaman çok iyi davrandığını söylemişti; Tanrı bilir, artık aranızda hiçbir şey olmadığını, yalnızca "arkadaş" olduğunuzu bunu açıklamıştı - anlamama rağmen ben dışarıdayken buraya geldiğini anlayınca deliye döndüm. Bana sık sık "Evden ayrılma, çünkü tam olarak ne zaman kaçanabileceğimi bilmiyorum, çünkü Nora'yı incitemem" derdi' dedi" Nora'nın sesi titredi. Konuşmayı sürdürdü.

"Sonra Jenny, 'Ne yapacaksın? Benim ne yapmamı istiyorsun?' dedi. Yapmak istediği şeyden başka hiçbir şey yapamayacağını ve bu her ne olursa olsun, gerçeği anlatsa da onun bir yalancı olduğunu baştan beri biliyordum. Ölmüştüm. O zaman kendimi daha güçlü hissettim ve evet dedim, bir içki alabilirim. Şişeyi bardağa çarpıp, içkiyi koyu renkli çirkin halıya dökerek iki bardak

doldurdu. Beni hâlâ incitmekte olan ne, diye düşünüp duruyordum - sonra buldum - oyuncak bebekti; içerde yatağın üzerindeki oyuncak bebek." Nora doktora dönerek oturdu. "Bir çocuğa oyuncak bebek verdiğimizde ona ölümü vermiş oluruz - o hem suret hem de kefendir; eğer onu bir kadın bir kadına verirse bu onların sahip olamadıkları yaşamdır, yani çocukları, kutsal ve dünyevi; ben de şu diğer bebeği görünce-" Nora devam edemedi. Ağlamaya başladı. "Ne tür bir gaddarlığın parçasıyım ki ben hep bu kısımda ağlıyorum!

"Eve gittiğimde Robin bekliyordu, geç kaldığımdan bir şeylerin ters gittiğini anlamıştı. Dedim ki, 'Bitti - devam edemeyeceğim. Bana hep yalan söyledin ve onun karşısında beni reddettin. Buna daha fazla dayanamayacağım.' "

"O zaman ayağa kalkıp hole gitti. Paltosunu askıdan alıp 'Bana söyleyecek bir şeyin yok mu?' dedi. Bana yüzünü döndü. Nehirde bulunmuş, bir zamanlar güzel olan bir şey gibiydi - ve kendini kapıdan dışarı attı."

"Sen de ağlamaya başladın," dedi doktor başını sallayarak. "Hafifliğin altında ezilmiş biri gibi dolanıp durdun evde. Mahvolmuştun ve ellerini birbirine çarpıyor, delice gülüyor, hafiften şarkı söylüyor ve ellerini yüzünde gezdiriyordun. Sahne numaraları hayatta pek kalmadı artık, bu yüzden onları yapıyor olmak seni utançla karışık şaşırttı. Birlikte çıldırabileceğin birilerini bulabilmek için dışarı çıktığında 'Tanrı aşkına, şu Nora'ya bakın!' dediler. Çünkü büyük bir yıkım izlemek hep hoş ve korkutucu bir şey olmuştur. Neden benimle konuşmak istiyorsun? Çünkü ben Tanrının unuttuğu diğer kadınım."

"Tutunacak hiçbir şey yok Matthew", dedi. "Ne yapacağını bilmiyor insan. Bir erkek başka bir insandır - bir kadınsa panik içinde kaçarken yakalanan kendin; onun dudaklarında kendi dudaklarını öpersin. Eğer onu alırlarsa senden seni çaldıkları için ağlarsın. Tanrı bana gülüyor; ama onun kahkahası benim aşkım."

"Ölüp aşk için dirilmişsin sen," dedi Matthew. "Ama pazardan dönen eşeğin aksine sen hep aynı yükü taşıyorsun. Hey güzel Tanrım, şu kadın seni hiç iğrendirmedi mi! Hiç o eve geldiğinde

bütün bunların hiç olmamasını dileyerek, geceyi tek başına geçirmekten hoşnut olmadın mı?"

"Hep ve hiç; yeniden müşfik olacağından korktum. Bu," dedi, "bu berbat bir korku. Sözlerini değiştirip, bizden başka kimsenin paylaşamayacağı, yalnızca bize ait bir şeyler haline getireceği anın korkusu - o zaman "Benimle kalmak zorundasın yoksa yaşayamam" diyecekti. Yine de bir gece Montrparnasse mahallesinde arkamdan koştu, birisi bana hasta olduğunu ve eve gelemediğini söylediği için oraya onu aramaya gitmiştim (onunla çıkmaktan vazgeçmiştim çünkü 'gözlerimin tanıklığını' görmeye dayanamıyordum); 'Sen şeytansın! Her şeyi kirletiyorsun!' diye öfkeyle soluyarak uzun süre arkamdan koştu. (Birisinin ona dokunmasını engellemeye çalışmıştım. Sarhoş olduğu zaman onu hep elliyorlar.) 'Kendimi kirli, yorgun ve yaşlı hissetmeme yol açıyorsun!' diyordu."

"Duvara döndüm. Sokaktaki polisler ve insanlar çevremize toplandı. Üşümüştüm ve korkunç utanıyordum. Ona 'Gerçekten böyle mi hissediyorsun?' dedim. 'Evet öyle' dedi. Başını memurlardan birinin omzuna koydu. Sarhoştu. Adam onu bileğinden tutuyordu, bir eli arkasındaydı. Buna dair hiçbir şey söylemedi çünkü farkında değildi, bana tüyler ürpertici şeyler söylemeyi sürdürüyordu. Sonra büyük bir hızla yürüdüm. Kafam büyümüş gibi geliyordu. Arkamdan koşmaya başladı. Yürümeye devam ettim. Üşüyordum ama artık acı hissetmiyordum. Beni omzumdan yakalayıp sırıtarak karşıma geçti. Tökezleyince onu tuttum ve zavallı, perişan, dilenen bir fahişe görerek bana 'Ona biraz para ver, ne kadar varsa!' dedi. Frankları sokağa fırlatıp o iğrenç çöplüğün üzerine eğildi ve yılların tozuyla griye dönmüş saçlarını okşamaya başladı, 'Tanrı hepsini unutmuş, en çok da seni, çünkü mutlu olmanı istemiyorlar. İçmeni istemiyorlar. Al işte, iç! Sana para ve izin veriyorum! Şu karılar - hepsi onun gibi,' dedi öfkeyle. 'Hepsi iyi - bizi kurtarmak istiyorlar!' Onun yanına oturdu."

"Komiyle birlikte onu ayağa kaldırıp lobiye getirilebilmek için yarım saat uğraştık ve onu oraya getirdiğimde benimle kavga etmeye başladı, ben de düşünmeksizin, bütün o bıkkınlık ve üzüntüylü ona tokat attım; bunun üzerine bana baktı, gülümsedi ve sız-

lanmadan benimle birlikte yukarı çıktı. Yatakta otururken yumurtalarını yedi; bana 'Melek! Melek!' diyordu, benim yumurtalarımı da yedi ve arkasını dönüp uyudu. Sonra ellerini ve ayaklarını tutarak onu öptüm ve 'Şimdi öl de huzura er, kirli eller sana tekrar dokunmasın; öl de benim kalbimi ve kendi gövdeni köpeklere didiklettirme - şimdi öl ki sonsuza kadar benim olabilesin.' (Kimsenin buna hakkı var mı?)" Sustu. "Yalnızca sarhoş olduğunda ve sızdığında benimdi Matthew. En kötüsü de bu, ancak körkütük sarhoş olduğunda benim oldu sonunda. Yaşamının böyle olduğuna bir türlü inanamıyordum yine de buna inanmamam bende eksik bir şeyler olduğunu gösteriyordu. Onu hep bebek elbisesine sığmayan uzun boylu bir çocuk gibi gördüm, yürüyor, yardıma ve güvenliğe ihtiyaç duyuyordu; çünkü kendi kâbusundaydı. Araya girip onu kurtarmaya çalıştım ama ona asla zamanında ulaşamayan, rüyasındaki bir gölge gibiydim, rüya görenin çığlığı hiç yankılanmaz, ben de cevap vermeye çalışan bir yankıydım sanki; tehlikeli bir biçimde perdenin dış kenarına yakın yürüyen yeni bir gölge gibiydi, uyanık olduğum ve onu gördüğüm, ona ulaşamadığım, insanları ondan uzaklaştıramadığım için deli oluyordum; o da azizlere yaraşır saf bir yüzle, adeta yürümeksizin hareket ediyordu.

" 'Her şey bitti,' dediğim o günü hayatım boyunca hatırlayacağım, uyuyordu, bir tokatla onu uyandırdım. Onun uyanıp gözlerimin önünde kirlendiğini gördüm, o uykuda bütünlüğünü korumayı başarabilen onu. Matthew, Tanrı aşkına bir şey söyle, bunu söyleyebilecek kadar berbat birisin, bir şey söyle! O ana dek hiçbir çürüme ona ilişmemişti ve orada gözlerimin önünde bir anda kıvranarak çürüdüğünü gördüm çünkü delirmiştim ve o zamandan beri deliyim; ve yapacak hiçbir şey yok; hiçbir şey! Bir şeyler söylemelisin, Tanrım, bir şeyler söyle!"

"Kes şunu! Kes şunu!" diye bağırdı doktor. "Haykırmayı kes! İndir ellerini! Kes şunu! 'İyi bir kadındın' yani kaliteli bir fahişe, kendini ve Robin'i öldürebilecek bir sen vardın! Robin 'insan türü'nün dışındaydı - bir kadının tenine hapsolmuş vahşi bir şey, gaddarca yalnız, gaddarca boşlukta; Coney Adasındaki felçli adam gibi - (bir adamın elinden itaati alırsan, dermanını da almış olursun) - bir kutuda sırt üstü yatmak zorundadır ama kutu kadife

kaplanmıştır, parmaklarında mücevherler vardır ve yukarıya tam göz hizasına gök-mavisi çerçeveli bir ayna asılmıştır, çünkü kendi "farklılığının" tadını çıkarmak istemiştir. Robin senin hayatında değil, sen onun düşündesin, hiçbir zaman dışarı çıkamayacaksın. Peki Robin kendini neden masum hissediyor? Umursamadan kalktığı her yatak onu huzur ve mutlulukla dolduruyor. Yine 'kaçmış' oluyor. Bu yüzden 'kendini kimsenin yerine koyamıyor', tek 'konum' kendisi; bu yüzden de, ona kendi yaptıkları için sitem edince alınıyor. Masum olduğunu biliyor çünkü kendisi dışında hiç kimseyle ilişkili olarak bir şey yapamaz. Sen onu neredeyse kıstırmıştın ama seni Madonna yaparak akıllıca saf dışı etti. Eğer olmasaydı sabrının ve korkunun ne önemi olurdu yıllar yılı? Bilgeliği onun dizlerinde mi öğrenmek zorunda kaldın?

"Tanrı aşkına, dersini almamış olmaya katlanamaz mısın? Çünkü ancak âşığımıza ölüm ve bir kılıç vererek alırız dersimizi. Ağzına kadar gurur dolusun, oysa ben yuvarlanan boş bir çanak gibiyim, dualarımı karanlıkta okuyorum; çünkü bendeniz, kimsenin sevmediğini biliyorum ve kimsenin beni sevmediğini de biliyorum; birçok insanı o kadar tutkulu ve canlı yapan budur çünkü sevmek ve sevilmek isterler, oysa zamanın yığdıklarını unutması için kulağa küçük bir yalan fısıldamak yeter. Yani ben, Dr. O'Connor, derim ki, sürün, ağır ağır sürün ve hiçbir şey öğrenme çünkü ne öğrenilirse başka birinin gövdesinden öğrenilir; kalbinden hız al ve kimi sevdiğine dikkat et - çünkü ölen bir âşık ne kadar unutulursa unutulsun senin birazını mezara çeker. Tanrının istediği gibi toz kadar alçakgönüllü ol ve emekle, sonunda lağımın sonuna kadar emeklersin ve ne fazlaca özlenir ne de fazlaca hatırlanırsın."

"Bazan," dedi Nora, "pencereden bakarak ya da oyuncaklarıyla, trenleri, hayvanları, kurmalı arabaları, bebekleri, bilyeleri ve askerleriyle oynayarak bütün gün evde otururdu. Ama gözü hep bende olurdu, kimsenin gelmediğini, zilin çalmadığını, mektup almadığımı, avluda kimsenin bağırmadığını görmek için, oysa bunların hiçbirinin olamayacağını bilirdi. Yaşamım onundu."

"Bazan, akşamleyin sıkıntı basarsa, onu üzerinde oğlan çocuğu giysileri, odanın ortasında ayakları üzerinde ileri geri yaylanırken bulurdum, bize verdiği bebeği - 'çocuğumuzu' - yüzünde öfkeyle,

sanki yere vuracakmış gibi başının üzerinde tutardı. Bir keresinde sabahın üçünde eve geldiğinde bir kez olsun orada onu beklemediğim için öfkelendi. Bebeği aldı, yere fırlattı ve topuğuyla ezerek üzerine bastı; sonra ağlayarak arkasına gittiğimde ona tekme attı, porselen kafası tuzla buz oldu, etekliği kaskatı yerde yuvarlandı da yuvarlandı öyle ki, mavi askısı bir alta, bir üste geliyordu."

Doktor avuçlarını birbirine bastırdı. "Eğer, aşk yüzünden böylesi kana susamış olan sen onu yalnız bıraksaydın ne olacaktı? Dante'nin zamanında kayıp bir kız kayıp bir kız olarak kalabilir miydi, Dante onu keşfetse? Hatırlanırdı ve hatırlananlar bağışıklık kazanır. Robin'in elindeki tek silahla sana karşı koymaya hakkı yok muydu sence? Sende onu sonsuza kadar bir hedef kılacak o korkunç gözü gördü. Kızlar bebek için bu kadarını yapmaz mı? - bebek - evet, geçmiş ve gelecek şeylerin hedefi. Ömre verilen son bebek, oğlan olması gereken kız ve kız olması gereken oğlandır! O son bebeğin sevgisi ilk bebeğin sevgisinde müjdelenir. Oyuncak bebeğin ve gelişmemiş kişinin bir haklılıkları vardır, bebek yaşama benzediği ama onu içermediği için ve üçüncü cinsiyet yaşamı içerdiği ama bebeğe benzediği için. Kutsal yüz! Sadece profilden görülmeli, yoksa cinsiyetsiz korkunun iki eşit parçaya bölünmüş yarımlarının bir birleşimi olarak algılanır. Krallıkları emsalsizdir. Onlardan biri olduğum için elli yıldır barlarda neden ağlıyorum sence! İçi boş bir melek! Ne zamandır peşinde olduğun bu işte!"

"Belki Matthew, şeytanlar vardır, ha? Şeytanlar olsaydı nerden bilecektik? Belki de içi boş insanların içine yerleştiriyorlar. Ben de onu rahatlatmaya çalışan şeytanı mıydım? Ölümüme girdim ve onu rahatlatamadım, rüyalarımda bile. Uykumda herkesten çok sevdiğim büyükannem vardı, mezar otlarına karışmıştı; çiçekler çevresinde ve içinde uçuşuyordu; mezarda, ormanda, camdan bir tabutta yatıyordu ve hâlâ hayatta olan babam alçaktan uçuyordu; alçalıp mezara onun yanına indi, başı geri atılmıştı, bukleleri savruluyordu, babaannemin ölümü ve benle delice kavga ediyordu, köşelerinde dolaşıyor, yürüyüp haykırıyordu sessizce, döne döne, deniz ve yaşamımla boğuşurcasına o ölümle boğuştuklarını görüyordum; ağlıyordum, ne bir şey yapabiliyor ne de kendimi bunun

dışına çıkarabiliyordum. Tam oradaydılar, mezar camında, mezar suyunda, mezar çiçeklerinde ve mezar zamanında, biri hayatta, biri ölü, biri uykuda. Bittiği halde sonsuza kadar sürdü, babam çabalamayı bırakmış onun yanında havada asılı öylece yatıyordu, hareketsiz, yine de daracık bir aralıkta salınıyordu. Uyandım ve hâlâ sürüyordu, sanki onları kayıp uykumun toprağıyla gömüyormuşum gibi rüya uyanışımın karanlık toprağı içinde kayboldu. Babam vasıtasıyla rüya görerek yapmıştım bunu; babamın annesine ve onlara gözyaşlarım ve rüyalarımla işkence etmiştim; çünkü hepimiz bir başkasının rüyasında tekrar ölürüz. Ben Robin'e bunu yaptım: ancak benim sayemde tekrar tekrar ölecek ve bütün ailem içinde ancak benim sayemdedir ki büyükbabam tekrar tekrar ölüyor. Uyandım ve yataktan çıktım ve ellerimi dizlerimin arasına koyarak 'Bu rüya ne anlama geliyordu, Tanrı aşkına, ne anlama geliyordu?' dedim. Çünkü o aynı zamanda benim içindi."

Birden Dr. Matthew O'Connor: "İstediğim tartışmasız annem!" dedi. Sonra en yüksek sesiyle gürledi: "Tanrının Annesi! Senin oğlun olmak istemiştim - o meçhul sevgili an yeterdi!"

"Of, Matthew. Nasıl sürdüreceğimi bilmiyorum. Hangi yola sapacağımı bilmiyorum! Eğer onu görürsen, sonsuza kadar kollarımda olacağını söyle - ölene kadar bu böyle sürecek. Ona ne yapması gerekiyorsa yapmasını söyle, ama unutmasın."

"Kendin söyle," dedi doktor, "ya da sessiz sedasız derdine yan, aslar da böyledir - kadınların büyük paralar döktüğü o güzel, sarı aslar - o değerli rengi nasıl edinirler? Hayatları boyunca yataklarında oturup çarşaflarına işeyerek ya da kendilerince ağlayarak. İnsanlar da böyledir; ancak kendilerini 'dertlere' açık bırakırlarsa değer kazanırlar - kendi dertlerine ve dünyanın dertlerine. Törenin kendisi bir öğreti içerir. Yani başladığım noktaya döndük; dua et de Tanrı hanım seni kollasın. Beni böyle yarattığı için ona özellikle 'hanım' diyorum; bir şekilde hatayı dengeliyor bu." Ayağa kalkıp pencereye gitti. "Zihin denen o eşsiz, yanlış bilgi galaksisi, ruh denen o muazzam ve pejmürde zorlama yığınına koşulmuş, İyi ve Kötü denen rasgele tasarlanmış ve neredeyse aşınmış atlı yolunda rahvan gidiyor - İşte Kutsal Habeas-Corpus, gövdenin mahşer günü yargıya sunuluşu - yine de - sonunda Robin senin bir

manastıra kapanmanı isteyecek, böylece sevdiği şey çevre itibariyle güvenli kılınmış olacak çünkü sen şu anki halinle onu durmadan 'yüzeye çıkarıyorsun', tıpkı topların derin sulardaki ölüleri su yüzeyine çıkarması gibi."

"Sonunda," dedi Nora, "bana geldiler, Robin'in çılgına çevirdiği kızlar - rahatlamak için bana geldiler!" Gülmeye başladı. "Tanrım," dedi, "kendilerini dizlerime atan kadınlar."

"Kadınlar," dedi doktor, "dizler üzerinde doğarlar, bu yüzden onlara yardım etmeyi asla başaramadım, çoğunlukla ben de kendi dizlerimin üzerindeyim çünkü."

"Birden bütün yaşamımın ne olduğunu anladım Matthew, Robin'den ne umduğumu - garantili işkence. Bundan başka ne umut edebiliriz, umut dışında. Ondan ağlayarak dışarı çıkmamasını rica ettiğimde inadına giderdi, merdivenlerden inerken ona dokunduğum için kalbi daha da zenginleşmiş olurdu."

"Aslanlar yelelerini, tilkiler dişlerini böyle büyütür," diye lafa karıştı doktor.

"Başlarda, içmesini, bütün gece dışarıda kalmasını ve kirlenmesini engellemeye çalıştığımda derdi ki - "Kendimi çok saf ve neşeli hissediyorum!", sanki o suiistimalin bitmesi ona mutluluk ve zihin huzuru verecek tek şeydi; kendi yüreğimin sarmallarıyla uğraştığım gibi mücadele ettim onunla, saçlarından tutar, bazı dertli insanların ellerini birbirine çok hafif vurması gibi onu dizlerime vururdum; o da sanki bu bir oyunmuş gibi, içeriye bağırsakları deşilmiş bir adam bile girse yatağında sevinçle yaylanan bir çocuk misali başını kucağıma koyup koyup kaldırırdı. Onu onun iyiliği için sevdiğimi zannediyordum ama kendim için olduğunu fark ettim."

"Biliyorum," dedi doktor, "kıçının altında gül dalı varmış gibi dimdik oturuyordun."

Nora ona bakıp gülümsedi. "Nerden biliyorsun?"

"Ben hakaret edilmekten hoşlanmayan bir hanımefendiyim," dedi doktor. "Biliyorum."

"Evet," dedi Nora. "Hiçbirimizin ölene kadar öğrenemediği şeyleri biliyorsun. Sen başta ölüymüşsün."

Alacakaranlık çöküyordu. Sokak lambalarının çevresinde

yoğun bir sis vardı. "Neden artık dinlenmiyorsun?" diye sordu doktor. "Gövden yorgun, kırk yaşındasın ve gövdenin de bir politikası ve senin kendinin olduğunu düşünmekten hoşlandığın kendine ait yaşamı vardır. Bir keresinde bir ruhun miyavladığını duydum ama bunun durmadan dışarı ve ileri giden ve benim olmayan bir gizem olduğunu biliyordum."

"Biliyorum," dedi Nora, "*artık*". Birden ellerini kaldırarak ağlamaya başladı. "Matthew," dedi, "hiç birini sevip de bu sevgi senin kendi haline dönüştü mü?"

Doktor bir an cevap vermedi. Sürahiyi alıp ışığa tuttu.

"Robin istediği yere gidip istediği şeyi yapabilir," diye konuşmayı sürdürdü Nora, "çünkü unutuyor, bense hiçbir yere gidemem çünkü ben hatırlarım." Doktorun yanına gitti. "Matthew", dedi, "benim hep böyle olduğumu düşünüyorsundur. Bir zamanlar vicdansızdım, ama bu başka bir aşk - her yere gidiyor, hiçbir yerde durmuyor - beni çürütüyor. Söylediği her şey kendisine karşı tanıklık ederken benimle nasıl konuşabilir ki?"

Doktor, "Sen de benim kadar iyi biliyorsun ki on iki kardeş olarak doğduk biz. On üç yaşına kadar baktılar bize, bazılarımız yaşadı. En sevdiğim ve dört yıldır görmediğim kardeşim öldüğünde annem kiminle konuşmak istedi dersin? Onu son görenlerle değil de onu sanki bendeki anıları bizzat oymuş gibi derinden gören benimle konuşmak istedi; Robin'i en iyi sen unuttuğun için döndüğü sensin. Titreyerek, meydan okuyarak, savaşarak geliyor, - unuttuğun şekliyle kendisini ona geri veresin diye - hayatın aleyhine açılmış bu davayı dinleyebilecek güçte bir sen varsın ve o gözkamaştırıcı savunmayı, yüreğini, ortaya koyacak!" dedi.

"Neşter ve Kutsal Kitap bana bilmediğim çok az şeyi de öğretti. Sen gelip de üstümdeki taşı devirene kadar," hapşırdı, "pekala idare ediyordum, şimdi açıkta kaldım, yosun ve gözlerden ibaretim; ancak tatil uğruna evleri başlarından alınan yaratıkların olabileceği denli çıplak oturuyorum burada ve bu benim yegâne kabuğum - seni rahatlatmaya çalışıyor. Ağlayan kadınlar ve uluyan oğlanların rahatı için cennetimi - o muhteşem uyumu - vermem mi bekleniyor? Şu Felix'e bak, ne biçim Yahudi o öyle? Kasabanın tepelerinde bir pencereye çarpıp duran bir yarasa gibi geleneğe kafa

tutuyor, oğlu 'geçip gitmiş umut ve hazların mezarları üzerinde' ağlıyor.

"Ya, evet - komşumu seviyorum. Çürük bir elmanın göğsüne iliştirilmiş çürük bir elma gibi beraberce düşüyoruz, bu çürüme durdurak bilmiyor çünkü böylesi bir şey hissettiğimde göğsüne daha da sıkı yapışıyorum; çığlığını yanlış anlamadıysam çürümeye fena halde muhtaç olan komşum da benim kadar hızlı çürüsün diye. Bütün meyvalardan önce işi biten! İltihabının ateşi çekirdeğini benimkine karıştırıyor ve zamanından önce ulaştırıyor beni doruğa. Kendi yükümü attım ben çoktan, göğüs göğüse gitmek için düşen dostlarımla birlikte. Peki onlar bu yüzden beni seviyorlar mı? Sevmiyorlar. Ben de çektim kendimi, hem Tanrının yaratmayı göze aldığı en çirkin yaratık olarak doğduğumdan hem de yakınlık ve dert bilgisiyle kendi değerimi yaraladığımdan. Ya ölüm - ölümü düşündün mü? Nasıl bir riske atıyorsun kendini? Kimin önce öleceğini biliyor musun, sen mi o mu? En acınası yer hangisi, baş mı ayak mı? Ben şu iyi Sir Don gibi, ayaklar, diyorum. Herkes ölülerin kafasına bakabilir ama kimse ayaklarına bakamaz. Berbat bir biçimde kesilmişlerdir yerden. Bunu da düşündüm. Allah aşkına," diye bağırdı birden, "omzumda ağladığın için mutlu olduğumu mu düşünüyorsun? Bu dünyada seninkinden başka yas yok mu? Bir yerlerde sabırlı bir aziz yok mu? Acı yağla sunulmayan bir dilim ekmek yok mu hiçbir yerde? Yapabildiklerince iyi bir Katolik olan ben her umut tertibine sarıldım ve yine de iyi biliyorum ki bütün feryatlarımıza ve mücadelemize rağmen bizden sonraki nesil için bir dinozorun heybetli dışkısından çok bir saksağanın küçük pisliği olacağız topu topu; ben *Sonate au Crépuscule*'yi şakırken sen de *Chi vuol la Zingarella'yı* söyle (kadınlar onu nasıl da sever!) *der Erlkönig* güzel vezin, *Who is Sylvia*'dan söz etmeye bile lüzum yok. Herkes kim!"

"Ah," diye bağırdı. "Kırık bir kalbin var! Benimse düşük tabanlarım, dökülen kepeklerim, şiş böbreğim, bozuk bir asabım *ve* kırık bir kalbim var! Bir kartal beni taşaklarımdan yakalasa ya da gagasını kalbime gömse bağırır mıyım? Canımın yandığını, aklımın gerilere gittiğini haykırarak ya da içlerinde bir kangal bıçak varmış gibi bağırsaklarımı tutarak mı ilerliyorum? Sen hâlâ hay-

kırıyor, dudaklarını büküyor, elini uzatıp tekrar tekrar dönüyorsun! Vadideyken üzerime çöken dert dağlarına ağlıyor muyum ya da kemiklerimi kıran her taşa ya da mideme inip orada kuluçkaya yatarak beni ölümüme çıkaran her yalana? Bu dünyada herkesin kendine has bir tuhaflığı vardır ve ben bu güruhun en delisiyim - ben de kesilmeye götürülen bir dana gibi böğürerek ve ayak direyerek geldim, ölümüne karşı çıkan çığlıklarının pek uzun sürmeyeceğini bilir - çığlıklarına karşı çıkan ölümünün pek uzun sürmeyeceği gibi. Yüce göklerde ayakkabısız mı dolaşıyorsun? Yalınayak bir tırmığa basan tek sen misin? Seni zavallı, kör inek! Tüylerimden uzak dur; beni yanlış yöne itiyorsun ve acımı bulandırarak etrafımda dönüyorsun! Neyin bitimi hoştur ki? Saçların bittiği yer hoş mudur eğer onları saymaya gelmişsen?"

"Dinle," dedi Nora. "Dinlemek zorundasın! Bütün gece şehri dolaştıktan sonra bana gelirdi ve yanıma yatıp dudakları titreyerek 'Herkesi mutlu etmek istiyorum' derdi. 'Herkesin neşeli olmasını istiyorum. Sadece sen,' dedi beni tutarak 'sadece sen neşeli ya da mutlu olmamalısın, olmaz, sana göre değil, sadece senin dışında herkes için.' Acı ve korkuyla aklımı başımdan aldığını biliyordu; ancak," diye devam etti Nora, "bir şey yapamazdı çünkü uzun zamandır yoldaydı ve başlamayı bekliyordu. Bu yüzden yakınındaki herkesten nefret ediyor. Bu yüzden her şeyin içine bırakıyor kendisini, düş görür gibi. Bu yüzden hem sevilmek hem de rahat bırakılmak istiyor. Dünya yoluna çıksa dünyayı bile öldürürdü kendine ulaşabilmek için, ve dünya yoluna çıkmış üzerine bir gölge düşüyordu - benim gölgem - ve onu çileden çıkarıyordu."

Yeniden yürümeye başladı. "Sevildim," dedi, "tuhaf bir şey tarafından ve beni unuttu o." Gözleri sabitleşmiş, kendi kendine konuşur gibiydi. "Tüylerini ürperten *bendim* çünkü onu sevdim. Buruklaştı çünkü kaderini devleştirdim. Zihninde karanlık istiyordu - değiştirmeye gücünün yetmediği üzerine gölge düşürmek - sefih hayatının, gece hayatının; ve ben, ben bunu yerle bir ettim. Artık bunu çözemeyiz," dedi Nora. "Çok geç. Böylesi uzun zaman sevenler için son pişmanlık diye bir şey yoktur, yani benim için son yok. Ama yapamam, sonsuza kadar bekleyemem!" dedi çılgınca. "Kalbim olmadan yaşayamam!"

"Başlangıçta, Robin Jenny'le Amerika'ya gittiğinde, onu limanlarda aradım. Tam da öyle değil, başka türlü. Acı çekmek kalbi çürütüyor; onu hiç anlayamayınca sevdiğimiz her şey "yasaklanıyor" bize, tıpkı şehrin kendi talihi için unutmak istediği bir şeyi bilen fukaranın o şehrin temeli olması gibi. Bu yüzden âşık aşkı bulabilmek için doğaya karşı çıkmalıdır. Robin'i Marsilya'da, Tangier'de, Napoli'de aradım, onu anlamak, korkumdan kurtulmak için. Kendi kendime o ne yaptıysa yapacağım, ne sevdiyse seveceğim dedim, sonra da onu bulacağım. İlk başta yapabileceğim tek şey 'ahlaksızlaşmak', onun sevmiş olduğu kızları bulmakmış gibi geldi; ama hepsinin onun unuttuğu küçük kızlar olduğunu gördüm. Robin'in gece hayatını yaşadığı kafelere dadandım; erkeklerle içtim, kadınlarla dansettim ama bütün bildiğim başkalarının benim sevgilim ve çocuğumla yatmış olduklarıydı. Çünkü Robin aynı zamanda ensesttir de, bu da güçlerinden biri. Onun için geçmiş zamandır aslolan ve geçmiş zaman hepimize göre değişir. Bir aile olmamakla birlikte bir aileden daha gerçekti. Bir akraba insanın âşığı olmadıkça, ancak doğduğunda, acı çektiğinde ve öldüğünde ön plana çıkar, eğer âşığınsa her şeydir, Robin gibi; ama onun kadar değil çünkü o başka bir nesilde bulunmuş bir akraba gibiydi. 'Onun asla affedemeyeceği bir şey yaparsam yeniden iki yabancı gibi başlayabiliriz' diye düşündüm. Ama denizci holden ileri gitmedi. Dedi ki: '*Mon dieu, il y a deux chevaux de bois dans la chambre à coucher.*' "*

"Tanrım!" diye mırıldandı doktor.

"Ben de," diye devam etti Nora, "Paris'ten ayrıldım. Marsilya'nın sokaklarını, Tangier kıyısını, Napoli *basso porto*'sunu** gezdim. Napoli'nin dar sokaklarında yıkık duvarların üzerinde sarmaşıklar ve çiçekler fışkırmıştı. Sokaklara yükselen heybetli merdivenlerin altında dilenciler, St. Gennaro tasvirlerinin yanında uyurlar; kiliseye dua etmeye giden kızlar meydanlarda oğlanlara seslenirlerdi. Açık menfezlerde gece-ışıkları zevksiz Meryem Ana resimleri önünde bütün gün yanardı. Avluya açılan bir odada, kalın, ucuz, saten bir örtü örtülmüş yatağın yanında, yarı karanlık-

* (Fr.) Tanrım, yatak odasında iki tahta at var. (ç.n.)
** (İta.) Liman (ç.n.)

ta, genç bir kız bir sandalyeye oturmuştu, arkasına yaslanmış, bir kolunu geriye atmıştı, diğeri yana sarkmıştı, sanki yarısı uykudaydı, diğer yarısı ise acı çekiyordu. Beni görünce, çocukların yaptığı gibi, mahçup mahçup güldü. Gözlerimi ondan çevirip mumların ardındaki Madonna'ya bakınca ben Robin için neysem bu imgenin de onun için aynı şey olduğunu anladım; kesinlikle bir azize değil, ama sabit bir korku, insan başı ile kutsal baş arasındaki mesafe, "edepsiz" sonsuzun arenası. O anda erotizmin ve ölümün merkezinde duruyordum, ölüleri küçülten ölümün merkezinde, unutmaya başladığımız bir âşığın küçülüp silinmesi gibi; çünkü aşk ve yaşam öylesine bir hacim ki içindeki gövde ve yürek tümüyle süzülebilir ve o yatakta Robin beni yere çalmalıydı. O alanda anıların çocukluğundan yaşamlarımızı unutacaktık, parçalarımızı dökecektik, balmumundan yapılmış şeylerin parçalanması gibi biz de aşkımızın içine parçalanacaktık."

Doktor ayağa kalktı. Şapkası ve paltosuna uzanırken sendeledi. Şaşkın, mutsuz bir sükûnetle durdu - kapıya gitti. Tokmağı elinde tutarak Nora'ya döndü. Sonra dışarı çıktı.

Yakasını kaldırmış, yürüyen doktor *Café de la Mairie du VI*'e girdi. Bara gidip bir içki ısmarladı, dar, duman mavisi odadaki insanlara bakarak kendi kendine "Bak!" dedi. Nora canını sıkmıştı, Nora'nın hayatı ve hayatındaki diğer insanların hayatları. "Sise gömülmüş bir adamın yolu!" dedi. Şemsiyesini barın kenarına astı. "Düşünmek hastalıktır," dedi barmene. Barmen başını salladı.

Kafedeki insanlar doktorun sarhoş olduğunu ve konuşacağını bildiklerinden, ne diyecek diye beklediler; büyük, karalayıcı cümlelerle ortaya çıkardı ihanetleri; kimse neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmezdi. "Bir boks şampiyonunun ne kadar hızlı yumruk attığını öğrenmek istiyorsanız," dedi etrafa baktı, "onun öfke çemberine girip, daha ona kadar sayılmadan kendinizi yerde bulmanız gerekir."

Birisi güldü. Doktor ağır ağır döndü. "Bu kadar güvenli mi?" diye sordu alayla; "kahrolası bu kadar güvenli mi? Bir hapishaneye

girip acıdan falakaya yatmış gibi ol da, ben o zaman görürüm seni."

İçkisine uzandı - kendi kendine mırıldanıyordu: "Matthew, kimsenin yaşamına zamanında giremedin ve hiç hatırlanmayacaksın, Tanrı aylaklığı korusun! En iyi alet bile zamanla bozuluyor - hepsi bu, alet bozuluyor; herkes tuhaflaştığında bunu hatırlamalıyım; bu, aletin dümdüz olması demektir. Mezarcı, Matthew'nun işi bitip de toprağın altına girince bunu mezar taşıma yaz." Etrafına baktı. "Aletin, beyler, Sol teli kopmuş, yoksa hoş bir melodi çalardı; yoksa başabaş gelirdi nefesi kuzey rüzgârıyla - bir zamanlar melon şapkasını uçuran."

"Ancak küçük görülen, gülünç insanlar anlatır güzel hikâyeler," diye ekledi gülen müşterileri gülünce, "böylece sana ne zaman hikâye anlatılacağını tahmin edebilirsin! Yaşam tek bir zanaat için fazla uzun; bunu deneyin!"

Kiliseden ayrılmış bir rahip, üzerinde birçok yüzük takılı kadınsı elleri olan, küt, solgun bir adam, doktorun bir arkadaşı onu beraber içki içmeye davet etti. Doktor şapkasını ve şemsiyesini özenle taşıyarak yanına geldi. Rahip: "*Gerçekten* evlenip evlenmediğini hep merak etmişimdir!" dedi.

"Ben nerden bileyim?" diye sordu doktor. "*Dedim ki* evlenip kıza adımı verdim, ondan çocuklarım oldu, sonra, presto! Onu kuğuların ölümü gibi hafifçe öldürdüm. Bu hikâye yüzünden kimse bana kızdı mı peki? Kızdı. Çünkü dostların bile bir mit için ağlamaktan hoşlanmıyor, sanki dünyadaki bütün gözyaşlarının kaderi bu değilmiş gibi! Ya kız benim kardeşimin karısı, çocuklar da onun çocukları olsaydı? Kızı yere serdiğimde vücudu yeni açmış Mayıs çiçekleri kadar güzel ve kıpırtısızdı - kardeşim onun için bu kadarını bile yapmış mıydı? Onu yüreğimde bir Fransız baskısı kadar net düşledim, ufacık göğüslü bir kız ve bir kuş kafesi, rahatça uzanmış, arkasında deniz ve onu tutan gülden halat. Hiç kimse karısına bu kadar iyi davranmış mıdır? Onun ve çocukların benim olmadığını kim söyleyebilir? Bu yüzden," dedi öfkeyle, "benim olmadıklarını kim söyleyebilir? Bir kardeş kendi kardeşi de değil midir aynı zamanda, boy boy kesilmiş aynı kan, biri Michael, öbürü Matthew. Değişik yönlere yürüdüklerini görünce insanların şaşırması dışında? Kardeşimin karısının kocası olmadı-

ğımı kim söyleyebilir ki, ya çocuklarına babalık yapmadığımı? Onu kendim gibi hissetmem onu onurlandırmaz mı? Karısı öldüğünde benim ağlamam onun ağlamasını dindirdi mi?"

Rahip, "Yine de bunda öyle bir şey var ki hâlâ neyin ne olduğunu bilmek istiyorum," dedi.

"İstiyorsun öyle mi?" dedi doktor. Bu da neden burada olduğunu açıklıyor, Golden Gate parkındaki ördekler gibi dımdızlak çamurun içinde - en büyük esir parkı - herkes o kahrolası inceliklerıyle onları mahvolsunlar diye besliyor, çünkü ördeklerin güneye uçma zamanı geldiğinde sudan havalanamayacak kadar şişman ve ağır olduklarından acı bir şaşkınlığa kapılıyorlar; Tanrım, sonbahar boyunca bütün parkta yuvarlana yuvarlana uçmaya çalışıyorlar, doğaları ekmekle ağırlaştırıldığı, göçleri kırıntılarla durdurulduğu için haykırıp tüylerini yolarak. Onları görünce yumruklarını sıkıyorsun, bu da başka bir sevgi gösterisi; sonunda midene çöken hırs yüzünden kımıldayamayacak kadar ağırlaşıyorsun. Ben de," dedi doktor, "kendimi tutmasaydım böyle olurdum, bir tarafta rüzgâr bir tarafta kasırga. Yine de ruh sağlığım uğruna ihmal ettiğim bazı şeyler oldu - hasta böbrekleri ve ak saçları yüzünden, yaşlı, Muhafız piyadeleri ve Kule bekçileri, bir de yalnız iki tür yaşam biçimi bilen türden oğlanlar - aynadaki kendisi - önden ve arkadan." Artık iyice kafayı bulmuştu. Kafeye baktı. Birinin birini dürttüğünü gördü. Rahibe bakıp küfretti. "Ne insanlar! Hepsi korkunç biçimde acayip. Bir zamanlar bu dünyada bir çift acayip *iyi* insan varmış - ama hiçbiriniz," dedi odaya hitap ederek "onları asla tanıyamayacaksınız. Hepiniz elmaslarla kaplı olduğunuzu sanıyorsunuz değil mi! O elmasları aralayınca altından salyangoz eti çıkar. Tanrım," dedi dönerek, "düşündüğümde!" Bardağıyla masayı dövmeye başladı. "Lanet olsun hepsine! Sefahat ve geceyi öğrenmek için bana gelerek hayatımı mahveden bütün insanlara. Nora kapanmış kafasını yüreğine vuruyor; zihni, yaşamını bir yelpaze gibi kapatıyor, Robin'in aşkından kemiklerine kadar çürümüş. Tanrım, bu kadın nasıl bir fikre bağlı kalıyor? Ya o yaşlı çulluk, Jenny! Şu muhteşem acıklı öykü, peki kim ihanet ettiğimi söyleyebilir? Dünyanın hikâyesini dünyaya anlat, derim ben!"

"Acınası ve kokuşmuş bir çağ," dedi rahip.

Matthew O'Connor bir içki daha ısmarladı. "Hepsi bana niçin geliyor? Neden her şeyi bana anlatıp, anlattıklarının ölmek için yuvasına giren bir tavşan gibi sessizce içimde yatacağını umuyorlar? Hele şu Baron Felix, hayatında iki lafı üst üste koyduğu pek enderdir, yine de sessizliği bir su birikintisinin üzerindeki köpük gibi doğurgan; ya onun Robin'den olma oğlu Guido'ya ne demeli, gözlerinde yaşlarla Tuna'nın karşı yakasını görmeye çalışıyor, Felix çocuğun elini tutmuş, çocuk da kararmış kırmızı bir kordelanın ucundaki Meryem heykelciğini; onun metalden fışkıran kutsallığını hissederek anne diyor ona; bense sonumun ne taraftan yanaştığını bile bilmiyorum. Bu yüzden Felix bana 'Bu çocuk sakat mı?' dediğinde, ona 'Bavyera'nın Deli Kralı sakat mıydı?' dedim. Düğümü kesmek için kendini suda boğacak biri değilim ben, isterse atın nal izinde birikmiş yağmur suyu olsun."

İnsanlar fısıldaşmaya başlamışlar, garsonlar dikkat kesilerek biraz daha yaklaşmışlardı. Rahip kendi kendine gülüyordu ama O'Connor kendi kalbinden başka bir şeyi ne görüyor ne de duyuyor gibiydi. "Bazıları," dedi, "*herhangi* bir su birikintisine tepetaklak atlarlar ve altı bardak sonra, Harlem"de birisi onların dertlerine içmekten tifo olur. Tanrım tut elimi de beni bu dipsiz muhakemeden çek çıkar - mizacına ne kadar aykırı davranırsan kendini o kadar iyi tanırsın - duy beni! Yapmak istemediğim her şeyi yaptım ve olmak istemediğim her şey oldum - Tanrım, ışıkları söndür - yenilmiş, hırpalanmış ve gözleri yaşlı karşındayım işte, olduğumu düşündüğüm kişi değilim, yani yanlış şeyler yapan iyi bir adam, sadece pek bir şey yapamayan yanlış bir adamım biliyorum, ve bütün bunları size anlatmazdım eğer kendi kendime konuşmasaydım. Çok fazla konuşuyorum çünkü sizin örtbas ettiğiniz şeyler beni çileden çıkardı. Yaşlı, yılgın bir dişi aslanım, köşesine çekilmiş bir korkak, cesaretim yüzünden ne olduğumu bulabilmek için asla olduğum şey olmadım! Cennet olduğu gibi uzanmış buraya. O alaycı kuş Cennetin sütunları arasında uluyor, ey Tanrım! Cennette ölüm bembeyaz bulutlarla kaplı bir gökte uzanmış yatıyor, göğsü üzerinde bir mihver, ayaklarının dibinde durgun mermer yeleli bir tay. Gece uykusu gözlerini ağırlaştırmış."

"Komik, küçük adam," dedi birisi "hiç susmak bilmez - kendini de affedemediği için kimseyi affetmez, herkesin canını sıkar hep - geceleri ortaya çıkan bir Kambur Hayvan" - sesi kesilir kesilmez doktorun sesi duyuldu: "Peki neyim ben? Lanetliyim ve apaçık ortada!"

Üzerinde sigara arandı, buldu ve yaktı.

"Bir keresinde bir şarlatanın palavralarını dinlemiştim, 'Şimdi baylar ve bayanlar, küçük oğlanın kafasını koparmadan önce, bir kaç salon numarasıyla sizi eğlendirmeye gayret edeceğim' diyordu. Türbanı gözünün üstüne kaymıştı, sol karıncığında, Tophet sızısı denebilecek bir inilti vardı ve bir çadır kadar büyük olan, bir o kadar da yer örten bir apışarası bezi giymişti. Neyse, numaralarına başladı. Sol omzunda bir ağaç yeşertti, kol manşetlerinden iki tavşan çıkarttı ve burnunun üstüne üç yumurta dizdi. Kalabalıkta duran bir papaz gülmeye başladı, ne zaman gülen bir papaz görsem ellerimi şüpheyle ovuştururum. Daha önce de Çariçe Katerina beni kan almaya çağırdığında yapmıştım bunu. Sülüğü külhanbeyvari Sakson coşkunluğuyla tenine yapıştırarak 'Bırakın içsin, hep aynı anda iki yerde birden olmak istemişimdir!' demişti."

"Tanrı aşkına," dedi rahip. "Hiç olmazsa hangi yüzyılda olduğunu hatırla!"

Bir an doktorun yüzünde bir kızgınlık ifadesi belirir gibi oldu. "Bana bak," dedi "sözümü kesme. Böylesi kayda değer biri olmamın nedeni hayatta olmasalar bile herkesi hatırlamam. Tarihöncesinden kalma belleği olan bir adam değil, porselen bir tabak kadar saf görünen oğlanlardır insanın başını derde sokan."

"Kadınlar da insanın başına dert açar," dedi rahip zayıf bir sesle.

"O başka hikâye," dedi doktor. "Jenny bundan başka ne yaptı ki, ya Robin? Nora da bir kuş kafesi gibi geceleyin kapılarını derde açmakla sebep olmadı mı buna? Ben, kendim dilerdim ki insanların dikkatini çekebilmek için bu kadar gevezelik yapmak zorunda olmasaydım keşke - çünkü yaptığım ve yapmadığım her şey buna bağlanıyor - bir cevher uçsuz bucaksız bir arazide, açıkta yatmalı; oysa ben çalılar altında parlıyorum! Acı çekmek istemiyorsan kendini parçalara ayırmalısın. Habsburglu Caroline'in parçaları üç değişik mezara konmamış mıydı? - kalbi Augustine kili-

sesine, iç organları St. Stefan'a ve gövdesinden geri kalanlar Capucines türbesine.. Ayrılarak korunmuşlardı. Ama ben tek parçayım! Ey, yeni ay!" dedi "Ne zaman gelecek at üstünde?"

"Sarhoş dünyayı anlatıyor," dedi biri. Doktor duydu ama umursamayacak kadar uzaklardaydı, tartışamayacak kadar kafası karışıktı ve çoktan ağlamaya başlamıştı.

"Gel," dedi rahip, "seni eve götüreyim."

Doktor kolunu çekti. "İntikam biraz sevmiş olanlar içindir, bunda ötesine adalet yetmez. Bir gün Lourdes'e gidip en ön sıraya oturacağım ve hepinizden söz edeceğim." Gözleri kapanmak üzereydi. Gözlerini açıp etrafına baktı ve içini öfke kapladı. "Yüce Tanrım!" dedi. "Neden beni rahat bırakmıyor hiçbiri?"

Rahip yineledi, "Gel, seni eve götüreyim."

Doktor ayağa kalkmaya çalıştı. Son derece sarhoş ve aynı zamanda çok kızgındı. Ona yardım eden eli itmek için kolunu kaldırdığında şemsiyesi bir bardağı kırarak yere düştü. "Defol! Defol!" dedi. "Ne lanet bir yıl, ne berbat zamanlar! Nasıl oldu, nereden geldi?"

Hıçkıran kahkahalarla boşandı sesler ağzından. "Benimle konuşuyorlar - hepsi - bir katana gibi bütün ağırlıklarıyla üstüme çöküyorlar - konuşuyorlar! Aşk başaşağı düşer, kader dörtayak üstüne. Neden benden başka kimse her şeyin bittiğini anlayamıyor? O aptal Nora, dişlerini geçirmiş, Robin'i bulmak için geri gidiyor! Ya Felix - sonsuzluk bir Yahudi'ye ancak yetiyor. Ama biri daha var - kimdi o kahrolası - kimdi? Herkesi tanırım," dedi, "herkesi!" Bütün ağırlığıyla masanın üzerine düştü, kolları açık, kafası tam ortada, gözleri faltaşı gibi açık ve yaşlı, titrek nefesiyle havalanıp konan küllere bakıyordu. "Tanrı aşkına!" dedi, fısıldıyordu, "Artık duymak istediğiniz her şeyi duydunuz, rahat bırakamaz mısınız beni artık, gidemez miyim? Yaşamımı hem bir hiç uğruna yaşadım hem de bir hiç uğruna anlattım - pis insanların içinde iğrenç bir şekilde - bittiğini biliyorum, her şey bitti ve bunu benden başka kimse bilmiyor - kemancının orospusu gibi sarhoşum - çok uzun sürdü -" Ayağa kalkmaya çalıştı, sonra vazgeçti. "Şimdi," dedi, "son - sözlerimi bir kenara yazın - artık *gazap ve hıçkırıklardan başka hiçbir şey kalmadı!*"

VIII
Mecnun

Robin, Jenny Petherbridge eşliğinde New York'a geldiğinde delirmiş gibiydi. Jenny'nin şehir dışında bir ev bulma önerisini dinlemedi bile. Bir otelin "yeterince iyi" olduğunu söyledi. Jenny ona söz geçiremiyordu; sanki Robin'in hayatını, hem gününü hem de gecesini yöneten itici güç dumura uğramıştı. İlk birkaç hafta hiç dışarı çıkmadı, sonra kendini yalnız hissederek terminallere gitmeye, değişik taşra kentlerine giden trenlere binmeye, amaçsızca dolaşmaya başladı; ücra yerlerdeki kiliselere gider, ayak parmaklarını önde birleştirip ellerini önde kavuşturarak, kafası eğik en karanlık köşede ya da duvarın dibinde otururdu. Katolik yeminini edeli çok olduğundan, bir şeylerden feragat eden biri gibi geliyordu kiliseye; ellerini yüzüne dayayıp diz çökerdi, aniden ölü haberi

alan birinin düşünmeksizin sabitlenen duruşuyla dişlerini avcuna geçirirdi; tutulmuş dil izin vermezse oluşamayacak bir ölüm. Bilmediği bir evdeki dağınıklığı toplamaya gelen bir ev kadını gibi hareket ederek, yanan bir mumla ilerler, mumu yerine yerleştirir, beyaz eldivenlerini giyerek geri döner ve ağır adımlarla kiliseden çıkardı. Hemen sonra onu izleyen Jenny, kimsenin görmediğinden emin olmak için sağa sola bakarak mumların durduğu yere fırlar, mumu çekip çıkarır, söndürür; tekrar yakar ve yerine koyardı.

Robin kırlarda da aynı şekilde yürürdü, çiçek koparark, alçak sesle hayvanlarla konuşarak. Yakınına gelenleri yakalar, gözleri kısılıp, dişleri meydana çıkana kadar kürklerini geri çekerdi, sanki eli kendi ensesindeymiş gibi kendi dişleri de meydana çıkardı.

Robin'in bütün randevuları görünmez bir şeyle olduğu için; konuşmalarında ve hareketlerinde umutsuz bir belirsizlik olduğu için Jenny isteriye kapıldı. Robin'i 'temiz olmayan ruhlarla kösnül birleşmeye gitmekle' suçluyordu. Kendi sefilliğini kelimelere dökerek kendini yerle bir ediyordu. Robin'in hissettiği ya da yaptığı hiçbir şeyi anlamıyordu, bu yokluğundan daha dayanılmazdı. Jenny ağlayıp, sendeleyerek karanlık otel odasında dolanıp duruyordu.

Robin artık rotayı Nora'nın bulunduğu tarafa çevirmişti. Çevresinde çizdiği daireler gittikçe küçülüyordu. Bazan ormanda uyuyordu; gelişiyle yarattığı sessizlik, sabit hareketsizliğinin unutturduğu işgalini böcekler ve kuşların zaptetmesiyle bozuluyordu, içine düştüğü su birikintisinde kimliğini yitiren bir su damlası gibi siliyorlardı onu. Bazan yıkık kilisenin sıralarından birinde uyuyordu (birkaç eşyasını götürmüştü oraya) ama asla daha ileri gitmiyordu. Bir gece Nora'nın köpeğinin uzaktan gelen havlamalarıyla uyandı. Solukları nasıl ormanı korkutup susturuyorsa, köpeğin havlaması da onu kaskatı yaptı.

Yarım dönüm ötede, bir gaz lambasının yanında oturan Nora kafasını kaldırdı. Köpek evin etrafında koşuyordu; sesi önce bir taraftan sonra öteki taraftan geldi; koşarken inliyordu; havlayarak ve inleyerek uzaklaştığını duydu. Nora dinleyerek öne eğildi; titremeye başladı. Hemen kalkıp kapıları ve pencereleri açtı. Sonra elleri dizlerinde oturdu; ama bekleyemiyordu. Dışarı çıktı. Gece

epeyce ilerlemişti. Hiçbir şey göremiyordu. Tepeye doğru yürümeye başladı. Artık köpeği duymuyordu ama devam etti. Biraz yukarısından bir şeylerin otlar içinde hışırdadığını işitti, fundalara takılıp tökezledi ama bağırmadı.

Tepenin üzerinde, kilisenin, belli belirsiz gökyüzüne yükselen, aşınmış beyazını görüyordu; kapıdan bir ışık geçti. Küfredip ağlayarak koşmaya başladı ve körlemesine, farkında olmaksızın, kilise kapısının pervazına bindirdi.

Çarpık çurpuk bir mihrabın üstünde, bir Meryem heykeli önünde iki mum yanıyordu. Işıkları yere ve tozlu sıraların üstüne düşüyordu. Heykelin önünde çiçekler ve oyuncaklar vardı. Önlerinde, ayağında oğlan pantolonu, Robin duruyordu. Ürkek ve bitkin duruşu eli tam omzuna değmek üzereyken donmuştu ve Nora'nın gövdesinin tahtaya çarpmasıyla birlikte Robin çökmeye başladı. Kayarak indi; saçları savrularak, elleri öne uzanmış indi ve köpek ön ayaklarını ileri uzatıp arka ayakları üzerine çökerek gerildi; titreyen kıçının altında patileri de titriyordu, boynunun çevresindeki tüyler dikilmişti; ağzı açıktı, dili keskin, parlak dişlerinin üzerinde yana kaymıştı; inleyerek bekliyordu. Robin, kafası onunkine çarpana değin indi; dizlerini toplamıştı, dört ayak üzerindeydi. Boynundaki, kulaklarının altındaki, kollarındaki damarlar şişmişti, ileri doğru gidince parmaklarının üstündeki damarlar da kabardı.

Bütün kasları titreyen köpek geri sıçradı, dudakları çekilmişti, dili ağzında, sert, kıvrık bir dehşet gibiydi; Robin de hırlayarak ona doğru ilerlemeye başlayınca geri çekildi, Robin'in kafası sırıtıp hırlayarak tamamen yana çevrilmişti. En uç köşeye kadar çekilmiş olan köpek sanki onu son derece kaygılandıran bir şeyden kaçmak istercesine geriliyordu, yerden yükselmiş gibiydi; sonra durdu, duvarı pençeliyordu, patileri kalkmış kayıyordu. Sonra Robin, kafası yere eğik, kahküllerini tozda sürüyerek köpeğe yandan vurdu. Hayvan acıyla uluyarak onu ısırdı, orasına burasına hamle ediyor, havlıyor ve kafası Robin'e dönük etrafında dört dönüyor, bu sırada kıçını habire duvara çarpıyordu.

Köpeğin ardından emekleyerek Robin de havlamaya başladı - müstehcen ve iç paralayıcı bir gülme krizine kapılmış havlıyordu.

Köpek ağlamaya başladı, kafasını onunkine dayamış, sanki onu kuşatmak istercesine yanında koşuyordu; adımları yavaş ve yumuşaktı. Bir o yana bir bu yana koşuyor, gırtlağından hıçkırıklar yükseliyordu ve Robin de sırıtıp ağlayarak onunla koşuyordu; gittikçe sıklaşan hıçkırıklarla kafakafaya ilerlediler, ta ki Robin pes edip, elleri yanında, yüzü yukarı dönük, ağlayarak kendini yere bırakana kadar; sonra köpek de pes ederek yere yattı, gözleri kan çanağı, başını Robin'in dizlerine dayadı.

İlk olarak 1936'da yayımlanan *Geceyi Anlat Bana*, kitaba bir sunuş yazan ünlü İngiliz Şairi T.S. Eliot'ın Barnes için attığı zarın da katkısıyla belli bir çevrenin "kült kitabı" haline geldi. Eliot, "yalnızca şiirle terbiye edilmiş duyarlıkların tam anlamıyla değerlendirebileceği kadar iyi bir roman" diyordu yazdığı önsözde. Romanın olağandışı dil yapısı ve imgeci üslubu, gerçekçi betimlemelere sırt çeviren, yoğun göndermelerle yüklü "muğlak" anlatı çatısı, sonraları "modernist klasik"lerden biri olarak değerlendirilmesine yol açtı. Şiir kurgusu ve mantığını bu denli olağanüstü biçimde kullanan pek az yapıt vardı roman tarihinde. Birçok eleştirmen romanı Joyce'un yapıtlarıyla karşılaştırdı.

Bu 'karanlık' romanın kişileri, aristokrasi hayranı, *decadent* bir Yahudi, sapkınlık boyutlarına varan tutkulu bir aşkın kurbanı iki kadın, onların aşkını kendine mal ederek iç boşluğuna tahammül etmeye çalışan zengin bir diğer kadın ve olup bitenleri ve genelde hayatı bir yorum seline boğan, "geceyi anlatan" eşcinsel, serkeş doktordan ibaret. Belirli cinsel, tinsel, toplumsal kimliklerden, yani avuntulardan yoksun, sapkın, irrasyonel, ölesiye mutsuz ve o ölçüde komik insanlar bunlar. Uçlarda yaşıyorlar, yaşamaya mahkûm oldukları kasveti, "gece"yi anlamaya, anlatmaya çalışıyorlar hep.

Gerçekten de klasik bir roman gibi değil de çok uzun, yer yer bulanık, ama son derece etkileyici bir şiir gibi yaklaşıldığında tadına daha iyi varılacak bir metin *Geceyi Anlat Bana*.

Kelimenin tam anlamıyla *benzersiz* bir başyapıt.

AYRINTI • ROMAN
ISBN 975-539-060-X
9 789755 390604